

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

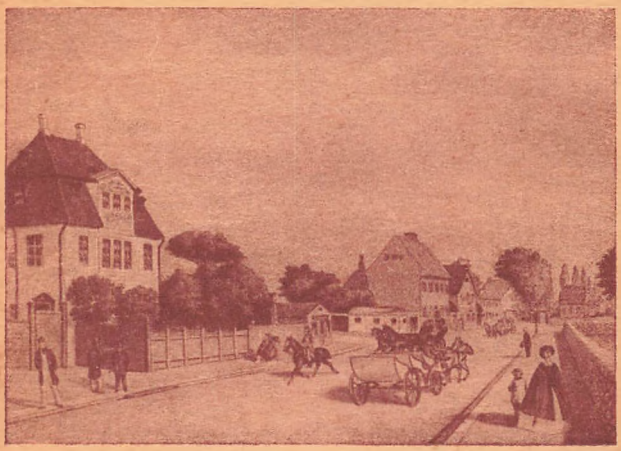
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

CHR. BAYER

GAMLE MINDER

OPLEVEDE OG FORTALTE

MED BILLEDER

ØSTERBRO 1860

KØBENHAVN
SAMLERENS FORLAG
1925

CHR. BAYER

GAMLE MINDER

CHR. BAYER

GAMLE MINDER

OPLEVEDE OG FORTALTE

MED BILLEDER

KØBENHAVN
SAMLERENS FORLAG
1925

Det er enhver alvorlig Mands og Kvindes Pligt at leve i sine Minder; thi kun ved at leve i Dine Minder, faar Du Klarhed over Dig selv.

D. G. MONRAD

INDHOLD

I. Minder fra min Barndom 15
II. København med Voldene m. m..... 23
III. Allerslev—Ledreborg 49
IV. L. Moltke, F. H. Eibe, A. C. F. Flinch 63
V. Den dobbelte Kvartet. — »Odeon«. 77
VI. Autografer 88
VII. Billeder fra det forsvundne København m. m. 112
VIII. Helsingør, Gurre, Frederiksborg. Roskilde..... 121
IX. Venner og Velyndere..... 132
X. Ferie-Rejser 143
XI. Slutning..... 162

FORORD

En Dag, som jeg sad i mit stille Hjem
og keded' mig reent ustyrligt;
da dukked' der for mig et Minde frem,
som syntes mig heelt eventyrligt.

Men alt som jeg tænkte og grundede paa
hvortil dette Minde mig førte,
at skrive det op, ja, det kunde jo gaa!
naar blot ikke istaa jeg kørte;

thi der kom flere, hvad skulde det til?
min Fred og min Ro kom i Fare;
det var ei saa lidt, der stod paa Spil,
min Selvkritik, ja, vidste jeg bare

om ogsaa jeg evned' at forme det frit,
hvad der kunde mig ligge paa Sinde,
at ei jeg tog feil af »mit og dit«,
at ei jeg skrev væk i Blinde.

Det blev efterhaanden mig aabenbart,
at meget jeg kunde berette
men gøre det saadant, at ret og klart
der blev vidnet om hiint og om dette.

Og saa tilsidst: hvad bryder sig om
en Læser dog vel det at høre
om mine Meritter, om hvad der kom
paa min Vei, hvor den maatte mig føre.

Men af Minder myldrede frem en Hær
i Dage og Nætter lange;
men aldrig noget, jeg ei havde kær
og Intet, hvorfor jeg var bange.

Og som jeg med Tankerne tumled' og stred,
bestandig sa'e: skal og skal ikke!
saa kom da Hjælpen, som mest jeg sled,
med Trøst og med kærlige Blikke:

Min Hustru, som hjem fra Byen kom
og traadte saa glad ind i Stuen,
saa strax, der var noget iveien, som
mig trykked', resolut sagde Fruen:

»Men Far! hvad er der i Veien? hør
sig mig, skriver Du Minder? —
bliv bare ved, som sig hør og bør,
det gaar nok, det hurtigt Du finder.

Du har Kærminder, en talrig Flok
af Glæde, Lykke og Gammen,
og var der dem, der var fattige nok,
vi deelte dem troligt tilsammen.

Ei heller vi glemte hvorfra de kom
og hvorhen vi Takken mon sende;
skriv Du kun trøstigt og lad som om
Enhver tør dit Levnet kende.«

Saa tog jeg da fat, og nu haaber jeg blot,
at det ikke var heelt forgæves;
men at dog noget maa synes for godt
til at glemmes og reentud undværes.

Aldrig er Skyen saa mørk og tung,
at dog alle kan Veien finde
til Livets Solskin; for Gammel og Ung
kan der blive saa lyst et Minde.

I

MINDER FRA MIN BARNDOM

Den 6te Juli 1841 er min Fødselsdag.

Det saa omtrent tidligste jeg kan erindre, er fra mit 5te Aar, og staar, i alle Enkeltheder, tydeligt for mig: min Fader tog mig med sig ud paa Amalienborg for at se al den kongelige Pomp der udfoldedes, naar Kongen (Chr. VIII.) kørte til Høiesteret; jeg mindes, at min Fader løftede mig op paa Armen, da Kongen kørte forbi i den forgyldte Glaskaret, trukken af 6 eller 8 hvide Heste (det hvidfødte Stod fra Frederiksborg Stutteri) med Løbere, med Blomsterkurve paa Hovedet, foran Vognen. Kongen, som jeg i Erindringen tydelig seer, med krøllet Haar og en rød Fløiels Kaabe over Skuldrene, sad alene i Vognen, og Hestgarden, med Musik og Pauker, fulgte, efter at have paraderet paa Pladsen, efter Vognen. Da Kongen var død i Januar 48, blev den nye Konge, Frederik VII, proklameret, iblandt andre Steder paa Hjørnet af Stormgade og Filosofgangen, af Hestgarden med

Paukslagere; dette saa og hørte jeg fra mine Bedsteforældres Vinduer, hvor Bedstemoder bar mig ind fra Sengen, for at jeg skulde se det, som jo var en stor Begivenhed i de Tider. Fra samme Vinduer saa jeg i Foraarstiden 48, næsten daglig den nys udnævnte Konge, Fred. VII, og det var i Sandhed et kongeligt Syn; først Kongen paa sin hvide Hest med Prinserne eller Generaler ved sin Side, saa Adjudanter, derefter en Skare Lakaier og Rideknægte og saa tilsidst to Husarer og to Hestgardere.

Jeg har paa mit Billede »Fred. VII med sin Stab paa Volden«, søgt at gengive denne festlige Situation, naar han red over Volden og Filosofgangen, efter at have taget Afsked med de i Krigen dragende Soldater, og det er forstaaelig, at de begeistrede drog i Døden for en saa folkekær Konge.

Saa mindes jeg ogsaa, at vor Flaades Nederlag i Eckernførde Fjord gjorde et dybt og nedslaaende Indtryk paa Københavnerne og at Folk klædte sig i Sorg; men saa blev til Gengæld Seirene ved Fredericia og Isted hilst med stor Glæde; da Olaf Ryes Lig blev ført til København og blev begravet paa Garnisons Kirkegaard, fulgte Kong Frederik personligt, ved Siden af Ryes Søn, tilfods efter Kisten til Graven.

Troppernes Hjemkomst og Indtog var sande Triumftog, gennem en af Vaaben og Krigsemblemer dekoreret Triumfport paa Gammeltorv, for Enden af Frederiksberggade; jeg saa Fodgarden,

Frederik VII med sin Stab paa Volden

disse stolte, skæggede Kæmper (Forstærkningsmænd i 30aarene, som det jo var) drage ind gennem Vesterport, og Husarerne, ligeledes veirbidte, hærdede Karle, og Hestene, ligesom Rytterne, blomstersmykkede, de steilede af Kaadhed og Glæde, altsammen under øredøvende Jubel fra Befolkningen, Musik og Kanonsalut fra Voldene; det var i de Tider ikke saadan at løbe til, at naa København fra Korsør; det skete ved Dagmarscher og Indkvartering om Nætterne; thi den Smule Jernbane til Roskilde kunde ikke befordre en Hær paa 50,000 Mand, med Kanoner og Heste. Hvor var det dog prægtige Krigertyper, baade Officerer og Menige fra Krigen 1848—50.

Det var i Krigsaarene en yndet Sport at gaa ud i Grønningen, som dengang endte med en Pavillon

og en Platform, hvorfra der var Udsigt til Toldboden og Flaadens Leie, hvor de gamle Linieskibe laa, aftaklede; de benyttedes til Logis, særlig for de tyske Krigsfanger, væsentlig Insurgenter, som de kaldtes; man kunde da se dem fyldende Kanonportene, skraalende af fuld Hals: »Schleswig-Holstein meerumschlungen« i fanatisk Forbitrelse, over til de Spadserende paa Langelinie, dengang anderledes frisk og yndefuld, end i sin nuværende Skikkelse med Frihavn, Arbejdskørsel og Kulrøg; da havde man for sig Kalkbrænderibugten med Udsigt til Skovene helt op til Klampenborg og over til Hveen og svenske Kyst.

Fra Kronprinsessegade, som endnu er uforandret, har jeg et Barndomsminde fra samme Tid, som jeg ikke kan tie stille med, fordi det som Voksen staar for mig som noget virkeligt passeret.

Efter en meget omtumlet Tilværelse i de første Aar af mit Liv, var jeg i mit 7de Aar hos mine Bedsteforældre, som boede i Filosofgangen, nuværende Vestervoldgade. En Dag, som jeg gaar og leger i Dagligstuen, faar jeg en pludselig Indskydelse, jeg vil besøge min Moder, som jeg veed boer i et lille Hus (det er der endnu) i Rigensgade; jeg er ene i Stuen, gaar ned ad Trapperne, uden Kasket eller Overtøj, hvad jeg forøvrigt aldrig eiede, dreier om ad Stormgade og — hvordan veed jeg ikke, — naaer ud til Kronprinsessegade; men her stopper jeg, udfor Nr. 48, hvor jeg, mærkelig nok, mange Aar efter kom til at bo som gift Mand; idetsamme kommer der en Soldat forbi, han

var iført den røde Trøie, lyseblaa Beenklæder og Chakot, »Tjærekanden«, som Soldaterne spotvis kaldte den, Uniformen fra 48, som vi kender den fra Billederne, og ham standser jeg udfor Kongenshavebutikken ligeoverfor, og spørger, hvor Rigensgade er, skønt den jo er lige derved; han tog mig ved Haanden og fulgte mig derhen; men — denne Soldat — er jeg, jeg veed ikke selv hvorfor, overbevist om, var Johan Thomas Lundbye, den senere, efter hans Død, saa høit skattede Dyr- og Landskabsmaler. Da jeg som Voksen saa hans Portræt som Soldat, det P. C. Skovgaard tegnede af ham, ombord i »Iris« ved Afreisen til Slesvig, var jeg sikker paa, at det var den Soldat, jeg havde talt med.

Samme Aar reiste min Fader til Nysted paa Lolland, for at søge Erhverv som Portrætmaler, og tog mig da med; vi seilede med en Jagt fra Toldboden til Bandholm, gik derfra til Maribo og endelig til Nysted, efter at have overnattet paa en Bondegaard; her i Nysted var jeg et Aars Tid, døiede meget af Frost i Fødderne, da Vinteren var haard og streng; jeg kan huske, at der var altid en eiendommelig Saltvandsluft, formodentlig fra den nære Østersø; den er vist særdeles nervestyrkende og har vist, skønt jeg kun gik i tyndt Bomuldstøi, givet mig Sundhed for hele Livet; om Foraaret 49 blev jeg saa, alene, sendt med en Skipper til København, og nu stod jeg igen uden Hjem; min stakkels, fattige Moder maatte da sørge for mig saa godt hun kunde, og jeg husker, at jeg

trængte haardt til et Par Sko; det lykkedes hende at opdrive et Par et Steds i Borgergade, hvor jeg selv skulde hente dem; paa Veien hjem kom jeg forbi Frue Kirke, som stod aaben, og da jeg var en nysgerrig lille Fyr, gik jeg derind; der var ingen at se og jeg veed, at jeg lagde mig paa Knæ og takkede Gud for Skoene; dette lille Træk nævner jeg ikke for at prale dermed, men for at sige, at naar en fattig 8 Aars Dreng, i Følelse af, at han har en kærlig og barmhjertig Fader i Himlen at gaa til, da er han trods Fattigdom og menneskelig Forsømmelse, dog ikke forladt, men ledes og føres af det guddommelige Forsyn, hvilket ogsaa senere stadfæstedes.

En Embedsmand, som boede paa Etage med mine Bedsteforældre, havde længe været kendt med min hjemløse Tilværelse, og han sørgede da for, at jeg omsider blev anbragt i et ordentligt, velordnet Hjem, og her, hos Gjerløw og hans Kone, var jeg da, fra Efteraaret 49 til min Konfirmation, og i min Læretid hos Eibe, indtil jeg i November 1860 kom i Huset hos Flinch.

Gjerløws var gammeldags, alvorlige Folk, som selv ingen Børn havde, og jeg blev strengt opdraget, hvad sikkert ogsaa har været nødvendig; jeg har vist været en forviltret og vanskelig Herre at tumle, efter det omflakkende Liv, jeg var opvokset i; men rigtigt har det jo været at tage mig bestemt, og jeg kom til at holde meget af dem, ligesom de af mig. Mine Pleieforældre holdt paa, hvad vist ogsaa var rigtigt, at jeg intet Samkvem

havde med min Familie; og dog kunde deres gode Hjerte ikke nænne, at min Moder ikke skulde se mig og jeg hende paa min Fødselsdag, og hun kom da paa den Dag i et Par Aar, til vor gensidige Glæde, indtil Gjerløws flyttede fra Suhmsgade til Østerbro, da udeblev hun, uvist af hvilken Grund, og jeg har senere ikke hørt fra hende; end ikke hendes Død har jeg erfaret.

Det hørte til Gjerløws aarlige Udflugt, Pinsemorgen at vandre til Frederiksberg, og skønt vi gik hjemmefra Kl. 4, lykkedes det dog ikke at faa »se Solen danse«. Efter at have gaaet ud af Vesterport, ad Vesterbro, gamle Kongevei, som dengang var fuldstændig landlig, med store Haver og Marker saa langt Øiet kunde se, naaede vi til Frederiksberg, gik Haven rundt; Plænerne, som dengang ikke led af den nuværende Mode at være friserede lige til Roden, saa at ikke en Blomst maa faa Lov til at stikke Hovedet frem, ja de var hvide af de smaa Gaaseurter og hvad man heller ikke mere seer, blaa Forglemmigeier; vi kom saa op til Slottet, hvor Vægteren havde Beværtning, der hvor Indgangen til Zoologisk Have nu er; her drak vi Kaffe og gik saa ad Pilealleen, Falkoneralleen og Jagtveien, videre ad Nørrebro til Traktørstedet »lille Ravnsborg« ved Enden af Assistents Kirkegaard, hvor vi saa igen nød en Genstand, og derfra, enten hjem til Suhmsgade, eller, som jeg engang husker, steg vi ved Hjørnet af Nørrebro-Alleerne og Farimagsveien paa en Kapervogn og kørte til Dyrehaven; her tilbragte vi saa Dagen

paa Bakken med dens Forlystelser og Kirsten Pils Kilde, indtil vi om Aftenen kørte til Byen, dog ikke før vi havde nydt det traditionelle »gammelt Øl med Pind i«; ja, Pleiefader var, naar det kom over ham, meget spendabel; men det var ogsaa kun den ene Dag om Aaret, at en Frederiksberg- og en Dyrehavstur blev foretaget.

II

KØBENHAVN MED VOLDENE

M. M.

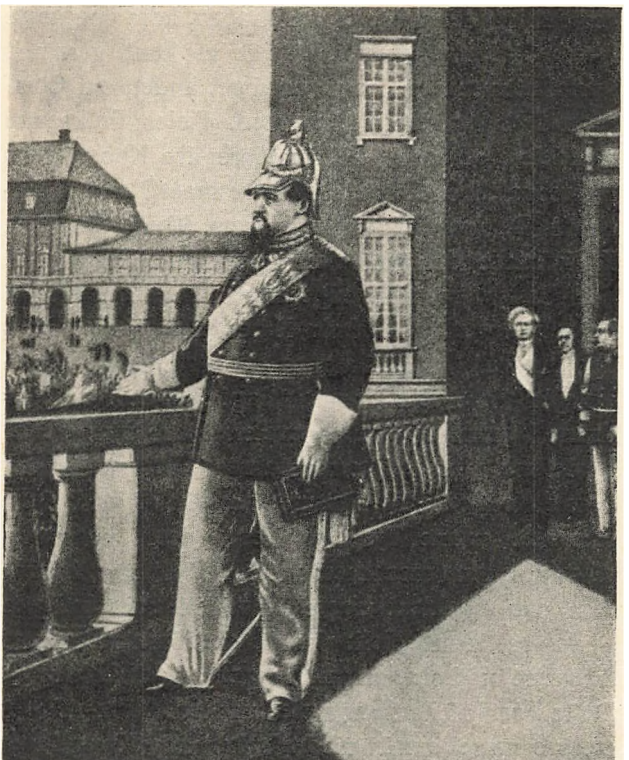
Naar jeg skal fortælle om København i min Barndom og tidlige Ungdom, vil jeg begynde med Østerbro, som i 1853 endnu henlaa i samme landlige Tilstand, man ser den paa Købkes Maleri fra 1836. Ved Trianglen var Østerbrogade lukket ved Led, baade Strandveien og Nørrefælled, for at ikke Køer og Heste, som om Sommeren græssede i store Mængder paa Fællederne, skulde faa Lyst til at vandre hjem, hvor de hørte til; men det var alligevel ikke saa sjældent, at man mødte løsgaaende Heste og Køer, som havde seet Leilighed til at slippe igennem. I den lille Eiendom Nr 96 med en stor Have, der dannede Hjørnet af Trianglen og Østerbro, henlevede jeg, skønt det var Kolera-Aaret, en glad og lykkelig Sommer, og medens Koleraen rasede i den indre By, mærkede man intet til den herude, uden hvad »Berlingske Tidende«, som dengang var Københavns eneste Avis (»Adresseavisen« var kun Avertissementer), ja og »Flyveposten«, meddelte Folk. Jeg kan huske, at der en Dag laa en af Karlene i en Baas i den Vogn-

mandsgaard, hvor vi boede, døende, han blev transporteret til Blegdamshospitalet paa St. Hanstorvet, hvor Skolen (som endnu er der i udvidet Stand) laa, og at min Pleiefader maatte køre med ham i en Droske derhen.

Fra denne Skole, som jeg elskede, har jeg mange gode Minder; iblandt andre var det en stor Svir for os Drenge, naar vor Gymnastiklærer, i de smukke Aftentimer, tog os over paa Fælleden lige-overfor Skolen (Johanneskirken blev først bygget ved Aar 1860) og vi ekserserede i Linie- og Rode-marsch, udførte Geværgrebene med Trægeværer med »Slag« i, det vil sige, at de raslede for hvert et Greb; en saa tiltalende Undervisning har jeg ikke nydt i de andre Skoler.

Østerbrogade var i de Tider meget lidt befærdet; det eneste Liv der rørte sig, var Soldaternes Marsch til og fra Fællederne, Skovgæster i de saakaldte Kapervogne, som holdt ved Østerport og paa Trianglen, og der var, især om Søndagene i Dyrehavstiden, Juni og Juli, endeel Folkeliv; saa kunde man ogsaa jævnlig se Kong Frederik med Grevinden køre til Skodsborg i en lille Jagtvogn, som han selv kørte; men ellers laa Broen hen i landlig Stilhed.

Fra Østerbro (Dosseringen, som var lukket med Laage, skulde man have Nøgle til) førte Farimagsveien, med Marker til Glacierne, paa venstre Side, medens paa høire Side var Landsteder med store Haver ned til Søen. Hvor nu Kommunehospitalet er, var der et stort Stykke aaben Mark, som

Frederik VII modtager Grundlovstoget paa Christiansborg

i Kolerasommeren blev bebygget med de saakaldte »Barakker«, der fandtes mere sundhedstjenlige for Smaafolk, fremfor de usunde og kvalme Gader i den indre By.

Naar man saa naaede Nørrebro, hvor nu Frederiksborggade er, var begge Sider beplantet med skyggefulde Alleer, ligesom Østerbrogade endnu

har det, og gik man saa over Gaden, kom det næste Stykke »Farimagsvei«, det er et kønt gammelt Navn, som minder, som saameget andet, om Christian IV's livfulde Virksomhed. Tieles Folkesagn meddeler: »Denne Vei, som fører fra Københavns Nørrebro til Østerbro, skal have faaet Navn af følgende Begivenhed: Engang kom Kong Christian IV kørende der paa Veien og mødte en agende Bonde, der ikke vilde vige afveien for Kongen. Da befoel Kong Christian sin Køresvend at vige Bonden Pladsen, og idet denne da kørte forbi, sagde Kongen til ham: »Far nu i Mag!« og derefter blev denne Vei kaldet Farimagsveien«; den førte ud til Vesterbro, hvor »Trommesalen«, Kvægtorvet og gamle Kongevei laa tilhøire; her gik det livligt til, ofte med uvane Tyre og Heste, der synedes og prøvedes; men mest med store Drifter Lam, hvoraf ikke saa sjældent nogle forvildede sig ind paa Spadserestierne. Folk kunde da blive tilraabt af Driverne med et: »aa ta'e aa gen mig di Lam ud!« Dette Parti af Farimagsveien var fra Nørre- til Vesterbro meget smukt med Marker med Kvæg, over til Glacierne, som dannede et tæt Skovbælte, hvorover Voldene med Møllerne og Byen med dens røde Tage og Kirketaarnene kneiste.

Saa var der endelig selve Voldene med deres Bastioner og Møller, fra Langebro til Østerport; det var den herligste Morgen- og Aftentur at spadsere paa Brystværnet, nydende den deilige Udsigt heelt ud til Landet, Frederiksbergslot, Brønshøi

Scene af »Et Eventyr i Rosenborg Have«

med Kirke, Skovene ud til Dyrehaven, og endelig Sundet med Hveen og Sverrig.

Livet paa Gaden ved Vesterport med den snævre Gennemkørsel, kunde til Tider være saadan, at hele Vognrækker, som enten skulde ind eller ud,

maatte standse; jeg kom tilfældigt til at se Fred. VII med sin Cortége, da han skulde til Ringsted for at aabne de gamle Kongegrave; det var ikke saa længe før man begyndte med at sløife Portene. Kongen kom kørende i sin lille Jagtvogn, med Konferensraad Wegener ved Siden; Kongen kørte selv, og da han maatte holde for de Vogne, der skulde igennem Porten, slog han et mægtigt Knald med Pisken, saa Hestene sprang i Tøiet, idet han raabte med sin stærke Røst: »Bliver det til Noget?« og saa kom han da igennem.

Filosofgangen løb nedenfor Volden til henimod Langebro og var ogsaa en yndet Spadserevei for Gaaende og Ridende. Fra Bastionen med den gamle Stubmølle, »Luciemøllen«, kunde man om Aftenen se det meste af Tivolis Fyrværkeri og fra Bastionerne henimod Ryssenstens Badeanstalt havde man en glimrende Udsigt til Kalvebodstrand, Amager med flere af Byerne længst ude i Horisonten, Kjøge Bugt, ja dengang havde Kjøbenhavn Udsigter og dog klagede man over Mangel paa frisk Luft — saa maatte Voldene falde; men hvad kom der istedet: et tæt uoverskueligt Bælte af bebyggede Kvarterer, der gav Byen et mange Gange større Omfang og tilførte den et Menneskemylder, som fuldstændig tilintetgjorde dens gamle hyggelige Udseende; men bevares, den skulde jo være »Storstad«.

De iøvrigt smukke Parker og Anlæg, der omgiver Byen paa det gamle Vold- og Glacieterræn, kan, for os Gamle, alligevel ikke erstatte, hvad

En Mellemakt i det gamle kgl. Theater 1863

der er mistet; kun den gamle ærværdige Kongenshave har endnu faaet Lov til at være uforandret; det er herligt at vandre rundt under de gamle Træer og med det skønne Slot for Øie; hvem der kender I. L. Heibergs nydelige lille Vaudeville-

Operette »Et Eventyr i Rosenborg Have«, vil sande Humlegaards og Fellmarks Ord:

»O, hvor sødt at sværme her
Mellem Sommervinde!
Hvert af disse høie Trær
Er et Fortidsminde.
Aarlig dog den unge Vaar
Tør de Gamle smykke!
Hjertet selv forynget slaar
Under slig en Skygge.«

ja, da jeg som ung, ved 200 Aars-Festen for Stormen paa København 1659, saa Holbergs »Maskeraden« og »Et Eventyr i Rosenborg Have«, med Weyses henrivende Musik og udført af saa fuldendte Kunstnere som Phister og Hultmann, da fik jeg et Begreb for hele Livet om, hvordan Komedie skal spilles; Hultmanns noble, gratiøse Elsker og Phisters morsomme naragtige Pensionist Winter, ikke et Øieblik udenfor ægte Kunst.

Medens jeg dvæler ved Theaterminder, maa jeg nævne Fru Heiberg i Marie Stuart sammen med Michael Wiehe som Mortimer, Fru Heiberg, Hultmann og Phister i »Slægtningene«, Michael Wiehe og Vilhelm Wiehe reps. som Sortebroder Knud og Axel i »Axel og Valborg« og m. a., altsammen stor og herlig Kunst, og ligesaa i Operaen, Sangere som Chr. Hansen, Schram og Nyrop, der i Don Juan, Farinelli, Den Stumme og Jægerbruden har ydet noget saa fortrinligt, som aldrig udviskes, men bevares som dyrebare Minder; saadan er det ogsaa med Bournonvilles Balletter, de besidder

Kongens Nytorv (1860)

en Skønhed og Renhed, i Forbindelse med sund Sans og Sammenhæng i Handlingen, som gør, at de bestandig ere friske og fængslende; dertil kommer al den deilige Musik, de har skabt, saa at de

ere blevne national Eiendom, ja noget for sig selv.

Men, det var jo den gamle By, jeg var ved, og der er da endnu Partier og Kvarterer, hvor man kan henflyttes til Frederik VI's Dage. Et Kvarter, der er totalt forandret er det som tidligere kaldtes »Holmens Kanal«, fordi her løb en Kanal fra Holmens Kirke, bag om det kgl. Theater og botanisk Have, og som gjorde Gl. Holm til en Ø eller Holm; den er forsvundet og bebygget med moderne Gader; dog er Nyhavn saa temmelig uforandret, og her har i gamle Dage været noget for sig selv, gamle Patricier-Slægter boede og havde Eiendomme her og Navne som St. Aubains, Buntzens og H. C. Andersen, Fr. Kuhlau og Hartmann have her fundet den Bydel, som de formente svarede bedst til at være deres Hjem. Kongens Nytorv derimod er meget forandret og har egentlig kun »Charlottenborg«, Thotts Palæ og — »Hesten« tilbage; der har ofte været tænkt paa den af forandringslystne Aander; men *den* maa Københavnerne aldrig tage bort; thi saa mister Byens Centrum hele sit karakteristiske Præg; tænk blot, hvormange der er gaaet forbi den og omkring den: Michael Wiehe gik sin daglige Tur omkring Hesten, rygende sin Cigar, og i Fortiden: Tordenskiold, paa Vei fra Toldboden op til Kong Fred. IV, naar han skulde melde Kongen Nyt fra Sverrig, Holberg, Ewald, Wessel, Øhlenschlæger og ja mange, mange andre, man kan godt sige enhver Københavner; det vilde være et stort Stykke af Københavns Historie, der gik tabt.

Jeg har fortalt om Østerbro, om Voldterrænet;

af Vesterbro og Nørrebro er der saagodtsom Intet tilbage fra den gamle Tid. Vesterbro har egentlig kun den smukke Bygning »Skydebanen« og Frihedsstøtten, og den er endda flyttet fra sin oprindelige og indviede Plads, hvad jo aldrig skulde være tilladt.

Nørrebro har egentlig kun Assistents-Kirkegaard tilbage; men her er ogsaa Minder at dvæle ved, tilmed da dens Overtilsyn har været saa human og betænksom at sætte en orienterende Plan op ved Ligkapellet, hvorefter man kan finde enhver Grav af Betydning; det var noget, som de andre Kirkegaarde, navnlig Holmens og Garnisons, burde tage til Efterfølgelse.

Amagerbro har jeg intet at meddele om, da jeg saagodtsom aldrig har færdedes der.

Kristiansborgslots Ridebane var i 50erne Stedet for endeel Folkeliv; 1851 og 52 foranstaltede Kunstberider Hinné meget stærkt besøgte Væddeløbs-Forestillinger; det var nydeligt at se de smukke Heste blive redne af Direktøren selv eller af den elegante og dygtige Skolerytterske, Frederikke Nolte, som senere blev hans Hustru; saa var der romersk Væddeløb, 2 eller 3 Heste for hver Triumfvogn, eller Førerne, unge velskabte Beridere i Tricot, staaende paa den nøgne Hesteryg, susende Banen rundt, saa hurtigt som Hestene kunde strække, altsammen til god Musik, væsentlig H. C. Lumbyes kvikke Dansemelodier, som han jo saa at sige kunde ryste ud af Ærmet, og som var saa iørefaldende, at man lærte dem med det samme de

hørtes; saa endte det gerne med en scenisk Præstation: franske Tropper i Forbimarsch angreb og stormede en maurisk Fæstning, som var bygget der hvor Buegangen fører ud til Marmorbroen, og med stærk Skydning af Kanoner, Infanteri og Arabere til Hest endte det Hele i Fyrværkeri, i Sandhed, storslaaet og for mig som en 12 Aars Dreng, uforglemmeligt.

Saa var der, naar Kong Frederik var i Byen, han boede da altid paa Kristiansborg, den daglige Vagtparade af Fodgarden og Hestgarden, som (altsaa tilfods) forrettede Drabanttjeneste udenfor Kongens Værelser og paa Amalienborg hos Enkedronningen, Caroline Amalie. Vagtparaden (Garden) trak gennem den ellers saa stille Nørregade, over Gl. Torv, Raadhusstræde; man sagde dengang, det var fordi Grevindens Forældre boede der, og medens Musikken spillede udenfor Kolonnaden, færdedes der en Mængde kendte Folk af Kongens Hofetat, ud og ind, særlig saa man Gardens Officerer, Staldmester Scheele o. fl. A. og Audientssøgende; jeg har engang seet Digteren Carsten Hauch, som var stærkt haltende, med en konstig Jernfod, gaa ind paa Slottet.

Senere blev det jo Folkets Glæde at hilse paa Kongen paa hans Fødselsdag, om Aftenen den 6te Oktober, med Musik og Fakler; han kom da frem paa Altanen over Kolonnaden og raabte udover Ridebanen: »Tak, Børn! hils Eders Koner og Børn derhjemme!« og før gik Folk ikke derfra.

Ja, hvor var Frederik VII dog jævn og folkelig;

jeg saa ham en Dag ridende paa Volden og vilde først ikke tro, at det var ham, idet han red forbi; saa løb jeg op paa Brystværnet og kom saa et Stykke foran ham; da han saa igen passerede mig, blev jeg vis paa, at det var ham; han havde intetsomhelst Overtøi paa, skønt det vistnok var sent paa Efteraaret, og kun sin Fløjlskalot, som han bar den inden Døre, paa Hovedet, og ikke engang sin Rideknægt, Anders, bag efter sig.

Men saa til andre Tider kunde han, for at være Konge, anlægge og bære Uniformer, som ikke klædte hans ellers saa kongelige Udseende, som da han indviede Johanneskirken paa Nørrebro, da han i Optog kørte i Glaskareten med de hvide 6 eller 8 Heste, Løbere, Forridere og Hestgarden bagefter Vognen; da var han i dansk Husaruniform, som misklædte ham i høi Grad.

Da han i 1858 indviede Blinde-Institutets nye Bygning paa Kastelsveien (som jeg knyttedes til i 34 Aar som Skriver), har min kære Chef, Forstander Moldenhawer fortalt mig, at Kongen efter Høitideligheden i Festsalen kom ned i »Bazaren«, som den kaldtes, for at se Elevernes Arbeide; han greb en af Pigernes store Straahatte, satte den paa sit Hoved og sagde: »Ligner jeg en Konge?« hvorved han sikkert har sat min gode Forstander i Forlegenhed med Svaret.

Her paa Institutet lærte jeg senere Geheimeetatsraad Trap at kende; han var Institutets Direktør, og da han ogsaa samlede paa Autografer, kom jeg i nærmere Forbindelse med ham, hvad jeg

fortæller om i Afsnittet »Autografer«. Trap har engang sagt, at det var meget vanskeligt at være Hofmand i Frederik VII's Tid, og deri har han sikkert havt Ret.

Kammerherre Berling har jeg engang talt med i hans Officin; det var kort før hans Reise til Ægypten og Død og altsaa efter Kongens Død og efter hans Stilling som Hofmand. Han kom en Aften op i Kontoret, hvor jeg og en Sætter læste Korrektur paa Bladet (Avisen). Han udtalte da til mig sin Roes over, at Korrekturen blev saa omhyggelig læst, og jeg har saaledes et godt og venligt Minde om ham og hans Paaskønnelse af mit Arbeide; dette var forøvrigt opslidende og trættende, som jeg sammen med min daglige Gerning i »Bikuben« og Blinde-Institutet, kun kunde udholde i 6 Aar, da det udførtes i Aften- og Nattimer samt Søndag Formiddag.

Siden jeg nu er kommen ind paa at omtale Erindringer, der knytter sig til min tidlige Ungdom og vedrørende Personer, der stod høit paa Dagsordenen, maa jeg fortælle, at jeg af min Principal, Boghandler Eibe, blev sendt op med et Brev til den berømte Danserinde Pępita, som besøgte København i 1858 og som ved sin Optræden særlig i sin Dans »El Ole« vakte en sand Storm af Ovationer. Hun boede i Hotel d'Angleterre i de dyreste Værelser paa 1ste Sal. Da jeg kom ind til hende, sad hun, omgivet af nogle Herrer, ivrig talende, ved Vinduet; jeg afleverede det Brev, jeg havde med; Svaret, som blev givet mig af en af Herrerne,

kan jeg ikke erindre; men jeg kan huske, at hun var meget smuk, klædt i lyseblaa Silkekjole, og jeg var ikke lidt stolt af at have seet og saagodtsom talt med hende, hvis Navn var paa Alles Læber.

Den berømte norske Violin-Virtuos Ole Bull har jeg ogsaa seet og talt med. Budtz-Müller, Forretning i fotografiske Artikler, som jeg en kort Tid førte Bøger for, bad mig en Dag gaa til ham for at bede ham komme til en bestemt Tid til Fotografering. Han boede ogsaa i Hotel d'Angleterre, men ikke saa dyrt som Pepita, nei, mere beskedent paa 3die Sal. Da jeg kom til hans Dør, kom idetsamme kgl. Skuespiller Adolf Rosenkilde, og da han ikke straks kunde komme ind, raabte han gennem Nøglehullet: »Ole!« idetsamme lukkede Bull op; jeg tog nu Mod til mig, traadte til, og da den store Mand venligt spurgte: »hvad vil De, min lille Ven?« sagde jeg ham mit Ærinde og med hans Svar: »Ja, jeg skal komme«, forsvandt jeg ned ad Trapperne.

I Kronprinsessegade, som jeg fra Barndomstiden var stærkt interesseret i, boede vor udødelige Weyse, og her skrev han sin herlige Musik. Ouverturen til »Et Eventyr i Rosenborg Have«, et Vidnesbyrd om, hvor han elskede denne Have; den gengiver hele det glade Sommerliv derinde, Fuglesang, ja et lille Tordenveir trækker over, man hører Hornsignaler fra den nære »Kirsebærgang«, hvor Militæret dengang havde sin Øvelsesplads for Trommer og Horn, og saa ender det Hele i Erotik

og spidsborgerlig Munterhed, i Sandhed et Mesterværk af Glæde og Kongenshave-Stemning.

Fra Kronprinsessegade er ikke langt til Østervold; herhen flyttede mine Pleieforældre i Efteraaret 53, og vi kom til at bo i et hyggeligt gammelt Hus, det staar der endnu som dengang og er indrettet til Værtshusholder-Stiftelse; vi havde Voldbastionen lige overfor, der laa en gammel Stubmølle, hvor nu Danmarks-Monumentet staar, og det var af en egen hyggelig Virkning, naar Solen seent om Eftermiddagen skinnede ind i Værelset og Møllevingerne gik rundt, at se Skyggerne af dem hurtigt tegne sig paa Væggen; jeg husker, at jeg alt dengang, som 12 Aars Dreng, havde Sans for malerisk Virkning, idet jeg gjorde Forsøg paa at tegne Stuen i denne Situation.

Slaveriet eller Stokhuset, som det ogsaa kaldtes (det er der endnu), havde jo Slaverne tilhuse, og de færdedes daglig forbi vore Vinduer i større eller mindre Kolonner, for at arbeide paa Volden og Fæstningsterrænet; det var i deres sorte og graa Dragt, med et eller to Jern om Benet, i Reglen godmodige Folk, som stille, og ført af en Opsynsmand, passede deres Ting; og kunde man, som jeg engang, stikke f. Eks en Rulle Skraa til dem, fik man det Tilraab: »Tak, min lille Ven!«

Ved Østervold laa og ligger endnu det militære Gymnastikhus som et Led af Sølvgadens Kaserne. C. V. Rimestad var en af de Første, som havde Tanke for at høine den jævne Befolknings Dan-

nelse; han stiftede som bekendt Arbeiderforeningen af 1860, og her kunde man, som Medlem, mod et ringe Honorar, faa at høre gode Foredrag af Rimestad, L. Moltke, Phister, Høedt, H. C. Andersen, Michael og Vilhelm Wiehe og vistnok m. A.; jeg var saa heldig at høre Andersen læse sit Eventyr »Stoppenaalen« og »Den grimme Ælling«, M. Wiehe 2 Akter af »Aladdin« og som det Ypperste, Paludan-Müllers Digt »Lucifers Fald«, hvor jeg mindes, at han lo saa uhyggeligt, at det rislede mig koldt ned ad Ryggen; Vilh. Wiehe fremsagde Runebergs Digt Nr. 15 »Stolt« og Chr. Winthers Digt »Murad«, ja det var altsammen godt og forædlende; men det var vanskeligt at opnaa, da Gymnastikhuset hurtigt blev for lille til den store Tilstrømning.

Som ungt Menneske søgte jeg gerne Logis ved Volden, og jeg boede ved Vestervold i 1863. Det var det triste, uhyggelige Efteraar, da Frederik VII døde paa Glücksborg Slot den 15de November; min Kæreste og jeg var i Casino til »En Spurv i Tranedans«; i Mellemakten efter anden Akt kom Digteren H. P. Holst frem og fra en af Logerne raabte han, at Kongen var død; alle reiste sig strax og gik bort; man vidste, at det vilde blive svære Tider for Danmark, og de kom; ved Nytaarstid brød Krigen ud, og hvor var det knugende at vaagne om Natten og høre de paa Gaden langs med Volden forbidragende Tropper, stille og tause, uden Musik, ja ikke engang Horn eller Tromme, kun den monotone taktfulde Marsch, gaa til Jern-

banen. Anderledes var det i 48, da Soldaterne drog afsted med klingende Spil ved høilys Foraarsdag og Kongen sagde dem et freidigt »paa Gensyn« ved Afskeden. Det viste sig jo ogsaa, som forudseet, at vor Hær maatte trække sig tilbage fra Dannevirke og i den haarde Vinterkulde og Slud, efter et heltemodigt Forsvar af Dybbøl-Skanserne, opgive den haabløse Kamp mod to Stormagter; ja, Danmark har udøst meget Blod for Bevarelsen af Slesvig.

Ved at tænke tilbage paa de herlige Solskinsdage, da København klædte sig i Festdragt hele Strøget igennem, fra Toldboden og til Banegaarden, mindes jeg, med hvor megen Forventning man kunde staa paa Gaderne for at faa, paa nært Hold, Lov til at se nogle af Jordens Mægtigste: der var først Ruslands Czar, Keiser Alexander, Keiserinde Dagmar og Børnene, Kong Edward, eller som vi bedst mindes ham, Prinsen af Wales og hans skønne Dronning, Alexandra, og deres Børn, saa Kong Georg af Grækenland, hvem vi ogsaa helst mindes som den unge danske Søofficer, Prins Vilhelm og hans Dronning Olga og Børn, og vor egen folkekære Kongefamilie; tilsidst et glimrende Følge af Kavallerer og Damer i al Verdens straalende Uniformer og Dragter; Københavnerne var stolte og imponerede af vor Kongefamilies Slægtskab med, saa at sige, Europas samtlige Fyrstehuse, og jeg tror at turde sige, at alle disse kære Gæster følte sig saa velgørende trygge her i vort lille

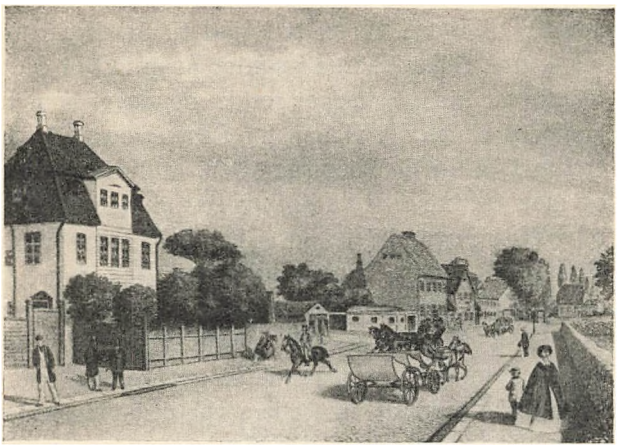
Danmark, hvor baade Natur og Mennesker indbyder til Fred og huslig Lykke.

Et af de Aar, vor Kongefamilie havde Besøg af deres høie Slægtninge, holdt Kong Christian, som han da forresten gjorde hvert Efteraar, dels paa Landet, i Roskilde-Egnen, men ogsaa paa Nørrefælled, Konge-Revue; Nørrefælled har været Skuepladsen for mange Revuer, lige fra Frederik VI's Dage; her blev de dygtige Hærførere og Officerer uddannede, som vi kan takke for den sikre Ledelse af vor tapre lille Hær, der bragte os Seiren hjem i 48—50. Altsaa, det var en Oktoberdag, rigtig en frisk Fælleddag, at Tropperne drog ind og tog Opstilling; jeg husker, at Fodgarden, dette vort stolte, imponerende Korps, med Traditionerne fra Dybbøl og Isted, kom fra Østerbro og om jeg ikke husker feil, med vor unge Prins Christian i Spidsen som Kompagnichef; da alt var i Orden kom Kong Christian ridende med en glimrende Stab, fra Bernstorff, tilligemed de kongelige Damer i Ekvipager; saa defilerede Tropperne forbi, Artilleri, Kavalleri og Infanteri, snart i Parademarsch, snart i Stormmarsch og strygende Galop; men da dette var forbi og man troede, at Soldaterne vilde trække bort, blev der pludseligt Røre; Kongen havde ønsket at vise sine Gæster et mere krigerisk Skuespil i Form af en Træfning; Artilleriet kørte frem i flyvende Karrière, spændte fra, Kanonerne bragtes i Stilling, og der fyredes løs over mod Østerfælled, derpaa over Grøfter og Østerallee, hen mod Vibenshus; det var

ligesom i Frederik VI's Dage, Vibenshus det gjaldt; derpaa kom Husarerne, ligeledes i Firspring, Infanteri og Garden i Stormkolonner, dannende Karéer og formerende Skyttekæder, og endelig, som noget aldeles uventet af Tilskuerne, Nestved Dragoner, der dette Aar deltog i Konge-Revuen her i København. De holdt, skjult bag Johannes-Kirken og kom, som en Stormvind, flyvende hen over Fælleden; man fik det Indtryk, at et saadant Angreb maatte være uimodstaaeligt; endelig var Vibenshus indtaget og Tropper og Tilskuere drog hjem med et festligt Indtryk af dette imponerende Skuespil.

En Sommer-Eftermiddag, som jeg sad og arbeidede i Kontoret paa Blinde-Institutet, raabte en af Lærerne ind til mig fra Haven: H. C. Andersen er død! Han boede paa Rolighed ved Kalkbrænderiet, hos Melchiors; det var en underlig Tanke, ikke mere at skulde møde hans Skikkelse paa Gaden, som næsten ethvert Barn kendte. Andersen satte Pris paa at blive hilst, og der var mange, ogsaa Børn, som hilste ham.

En anden Sommerdag, jeg arbeidede, hørte jeg Raab og Støi; jeg gik ud i Haven for at faa at vide, hvad det var, og saa da, at en rasende Tyr galoperede op og ned ad Kastelsveien; tilsidst faldt den lidt til Ro paa den store Græsmark, der var mellem Blinde-Institutet og Langelinies yderste Terræn; der havde samlet sig en Mængde Tilskuere, og en 3—4 Mand forsøgte at fange den med Tove, men bar sig saa keitede ad, at Tyren

Østerbro 1860

igen blev rasende; nu kom der nogle Underofficerer fra Kastellet og skød den ned. Det var mærkeligt at se den, da Kuglerne ramte, ryste stærkt med Hovedet, ligesom den vilde ryste Kuglerne af sig, derpaa lægge sig sindigt ned og saa var den død. Det oplystes, at den ved Udlosningen paa Toldboden rev sig løs, foer gennem Kastellet og frem og tilbage udenfor Institutet.

Men langt alvorligere blev det den 3die Oktober 1884. Da sad jeg ogsaa og arbeidede og mine to Drenge, som undertiden kom hen til mig, var beskæftiget med at se Billeder i en Aargang af Illustreret Tidende; Portner Enevoldsen, som kom hjem fra Byen, sagde, idet han gik forbi Vinduerne: »Kristiansborg Slot brænder!« Og det kan nok være, at jeg og mine Drenge fik travlt med at

komme til Byen. Da vi kom ind til St. Kongensgade, trak Søkadetterne i sluttet Trop ind til Slottet, for at hjælpe med at redde, og da vi kom til Holmens Kirke, fik vi Syn for Sagen; dog var det endnu kun ud til Tøihusgaarden, at Ilden rasede, og man tænkte dog stadigt, at Brandvæsenet vilde blive Herre over Ilden; da vi havde set paa det en Times Tid, gik vi hjem; dog kunde jeg ikke faa Ro, men gik derind senere; underveis lød der, som en vældig Explosion, der ogsaa, ganske rigtigt, maatte foretages for at redde Slotskirken og Thorvaldsens Musæum; men ellers var den hele Kolos et vældigt Flammehav, der blev seet viden om, ja langt ind i Skaane.

Alle Menneskers første Tanke var: Malerisamlingen, som strakte sig gennem hele den øverste Etage, men, vidunderligt var det, ikke et eneste Billede savnedes, og alle de deilige Billeder, vi endnu kan se paa Statens Museum for Kunst, kan vi takke Københavnerne, smaa og store, for, at vi har; men det holdt haardt, alle de store Malerier blev skaarne ud af Rammerne og Jerichaus Gruppe »Hercules og Hebe« blev, saa at sige, ved overjordiske Kræfter slæbt ned ad Dronningens Trappe; Kong Christian IX var selv med i Redningsarbeidet og havde megen Del i, at denne nationale Ulykke ikke blev større endnu. De russiske Matroser fra Keiserskibet, som endnu laa her paa Rheden, var ogsaa en betydelig Kraft ved Redningsarbeidet, idet en stor Krystal-Lysekrone, som omtrent var opgivet, blev reddet ved, at Søfolkene,

Østerbros Triangel

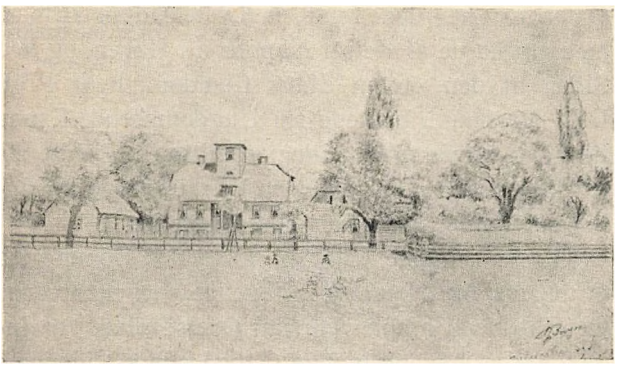
vante som de var til at klattre, stillede sig i Grupper ovenpaa hinanden, indtil de kunde naa den, og dermed var den reddet.

Ved at mindes Blinde-Institutet, kommer der igen noget, som ogsaa ønsker at erindres: Østerbrogade

har mistet Alt, hvad der kan minde om Fortiden, dog nei, der er endnu det gamle Steendige langs med Søen; jeg kan ikke gaa forbi det og se paa de store Sten, det er bygget af, uden at jeg maa sige til mig selv: ja, dem saa jeg ogsaa, uforandret for 70 Aar siden; fra samme Tid erindrer jeg Haveselskabets Have, som strakte sig fra Hjørnet af Dosseringen til den smukke Bygning, som senere blev Voksdugsfabrikant Meyers; gamle Østerbroere mindes vist det smukke Lindetræ, klippet i Etager, det hørte til den nævnte Have, og det hyggelige Sted med Frontspice og Duer paa Taget, som vi ser det paa Købkes Billede, var Handelsgartner Danchels Bolig, formodentlig var han Havens Inspektør.

Saa var der Hjørnet af Trianglen og Rosendalsvei; her laa et meget stort Hus »Pedersborg« med en indmuret Bombe fra Bombardementet 1807 i Gavlen, der vendte ud til Trianglen; hertil knytter sig en Erindring om afd. Professor Emil Poulsen, som jeg, i hans senere Leveaar, nogle Gange besøgte; vi talte om gamle Østerbro og mødtes begge i det Udraab: »og gamle Olevarius's Mandelbrystsukker!« ja de var uforglemmelige og Urtekræmmeren med, en rar, gemytlig køn gammel Mand, som boede her.

Paa det andet Hjørne, ud imod Strandveien, laa en anseelig Bygning i Rokokko Stiil og med et fornemt Præg; der sagdes, at den havde tilhørt Struensee; men om det er rigtigt og om han har boet her, kan jeg ikke svare for, det blev efter 50erne

Østeralle ved Trianglen

indrettet til et Selskabs- og Restaurations-Lokale med Lysthuse i Haven, men hensygnede og forsvandt i det overhaandtagende Byggeri. Begge Ejendomme ses paa Billedet: »Østerbros Triangel«.

Saa var der en Eiendom foran i Østerallé, nær ved Trianglen; den har jeg ofte tegnet og malet; den lignede nærmest en lille Herregaard med Sidelænger og et firkantet Taarn med Vinduer til alle fire Hjørner; i 50erne sagdes den at tilhøre Kancelliraad Winge. Jeg besøgte for ca. 30 Aar siden Kunsthistorikeren, Musæumsdirektør Karl Madsen, som boede der hyggeligt og gammeldags, med en køn lille Have udenfor sin Dør, og her skrev han sin fortrinlige, smukke Bog »Johan Thomas Lundbye«.

Denne eiendommelige gamle Bygning maatte vige for Elektricitetsværket.

Saa blot et Par Ord om Farimagsveien ved

Østerbro; her laa først en Lysteiendom »Elba«, med en Statue af Keiser Napoleon i Haven, og ved Siden af den, Agent Zinns Eiendom, hvor Prof. I. P. Hartmann hentede sin Ungdomsbrud, Emma Zinn; de nuværende Gader ere altsaa opkaldte efter disse Eiendomme, ligesom Voldmestergade minder om Voldmester Reeh, som boede her.

Til de smukke Glacier førte der Bomme fra Østerbros og Nørrebros Raveliner; men medens Østerbros var afspærret, som Øvelsesplads for Ingeniørerne, har jeg mange Gange stukket igennem Bommen paa Nørrebro og er gaaet ad den deilige Fodsti langs med Stadsgraven til Vesterbro; hvor var der deiligt; men det har Vilh. Bergsøe saa malende skildret i »den gamle Fabrik«.

H. C. Andersen, der med Rette blev kaldet Naturmaleren blandt vore Digtere, har i sine forskellige Bøger givet gode Skildringer af det gamle København; lad os høre, hvad han siger paa Vers i Februar 1875:

Kjøbenhavn, du livsglade By,
gammel og dog saa ung og saa ny!
ingen kan bedre end du vise frem
mangt et velsignet, hyggeligt Hjem.
Holbergs Scene du reiste igen,
du har en Guldskat i Thorvaldsen;
du giver Læsning fra Kæmpegraven,
Oldtid ristet i Runestaven.

III

ALLERSLEV–LEDREBORG

Det var i Sommeren 1854, en smuk Julidag, i Skolegaarden i »Østre Betalingsskole«, paa Legepladsen i Frikvarteret, at min Skoleinspektør, Kaptain Petersen, kaldte mig hen til sig og spurgte, om jeg gerne vilde paa Landet i Sommerferien og om jeg i saa Fald vilde bringe ham mine Pleieforældres Tilladelse, hvad jeg gjorde, og saa fik Besked om at møde paa Banegaarden en bestemt Dag og Tid.

Vi var flere Drenge, som skulde nyde godt af de sjællandske Bønders Gæstfrihed, og jeg tror ikke, at jeg og mine Kamerater gjorde os uværdige til dette Ferieophold, som strakte over henved 4 Uger, idet flere af os knyttede et Venskab med de Unge paa Gaardene for hele Livet. Vi havde dengang kun Jernbane til Roskilde, det var en stor Oplevelse for os Drenge og vel sagtens for Alle, at køre med denne Befordring; der var nok paa de fire Mil at lægge Mærke til fra Kupévinduerne,

det deilige Syn, da vi nærmede os Roskilde, at se Domkirken og Fjorden med de skovkransede Bredder.

Vor Inspektør, som fulgte med os, førte os til Domkirken for at vise os alle de ærværdige Minder, den rummer, og der var meget for 12—13 Aars videbegærlige Drenge at beundre: Dronning Margretes Sarcofag, de kongelige Billeder paa Pillerne med Kalkmalerier forestillende Harald Blaatand, Svend Estridsen, Kong Niels's Dronning Margrete Fredkulla og Biskop Vilhelm, og da vi saa hørte, at deres Ben laa indeni Pillerne, ja saa var det næsten ikke til at holde ud for Beundring; Munkestolene i Koret, Saxos Grav og endelig Kapellerne med de kongelige Kister og da især Christian IV's (dengang var endnu ikke Marstrands herlige Malerier udførte,), ja der var nok at gemme i Erindringen; da vi endelig var færdige med det altsammen, overleverede vor rare Inspektør os til vore Værter, som ventede udenfor Kirken, og vi gik med dem hen hos de Købmænd, hvor deres Køretøier holdt; saa henad Aften, i et rigtigt Midsommerveir, rullede vi ud af Roskilde By, ad Landeveien, forbi smilende Marker i »deiligste Grøde«, ad den deilige Allé, næsten en Mil lang, som fører op til Herregaarden Ledreborg; hvor Korsveien deler sig til Allerslev og Leire, svingede vi, efter at have passeret Leire Aa og Blæsenborg Kro, tilvenstre ad Allerslev til, og det kan nok være, at Hestene var muntre og vælige. Endelig holdt vi da i den hyggelige Bondegaard, hvor jeg skulde være hos

Ledreborg Allé ved Blæsenborg 1866

Gaardmand Hans Olsen, og i henved 4 Uger havde jeg det godt og utvungent hos ham og hans gode Kone og to Smaapiger, som jeg hurtig blev kendt med; jeg nød Landlivet og Friheden af Hjertens Lyst. Vi Drenge kom jævnlig sammen, der var Vilhelm i Dellinge Mølle, Chr. Bær i Ousted og Emil Felumb (den senere kendte Pianofortefabrikant), som var hos Gaardmand Niels Pedersen ligeoverfor, hvor jeg i senere Aar og som Voxen i Ferien i mange Sommere fandt et gæstfrit Hjem;

de Folk, som jeg de første Ferier var hos, uddøde, og Gaarden blev nedlagt.

Emil Felumb var meget musikalsk, og om Aftenen i det deilige Sommerveir forlystede han os alle med sit Harmonikaspil, som kunde høres over alle Gaardene; det er forunderligt, saa stille og lydhørt der er, rigtig ude paa Landet. Ja, hvor var det dog deilige Dage, fra Morgen til Aften at tumle sig ude i Marken, hjælpe med at høste, køre med Vognene, saavel med Læs, som tomme, ride Hestene til Vands; men det efterlod snart Mærker, især naar Hesten var, som Bønderne kaldte det, »hvasrygget«; saa skulde der køres til Mølle, og jeg fik da Lov til, naar Karlen eller Sønnen sad ved Siden af, at faa Tømmerne; saa var der Aaen, hvor der fangedes pragtfulde store Guldsmede, »Vortebidere«, som de kaldtes, og Krebs under de store Sten i Aaen; der blev fanget Insekter, for man skulde da have en Insektsamling med hjem til København; saa skulde man være galant, hjælpe Pigerne med at bære Mælkespandene, men der kneb det; derimod drikke af den nymalkede, usiede Mælk med Fluer, Myg og Bræmser, det maatte man gerne, ja hvor er dog Landboerne prægtige Mennesker; man bliver strax Venner med dem, og Tjenestefolkene var jeg hurtig kendt med, jeg maatte gerne tegne dem a', for det laa mig tidligt i Blodet, og naar jeg saa spurgte dem, om det lignede, fik jeg næsten altid det Svar: »Ja, det ligner grangivelig — paa Kasketten — eller Huetøiet!«, det var jeg nu ikke saa tilfreds med, jeg

vilde jo hellere have hørt Meningen om Ansigtet.

Jeg maa endelig ikke glemme Middagssøvnstiden; at kravle op af en Stige til Høstenget, ligge der og fortælle løst og fast fra København og Tivoli, indtil man døsede hen i en Slummer, som

Hans fra Allerslev

der ikke vaagnedes af, førend der fra en af Pigerne lød et skingrende: »I ska' ing aa ha Kaf'«, det klang lifligere end den skønneste Musik, saa en Spølkum Kaffe af hjemmebrændte Bønner med et Stykke Kandis og saa igen ud til Lystighed og Glæde; saa kom Midaftensmaaltidet ude i Marken ved en Høstak, ja, intet københavnsk Aftensbord har smagt som dette: at drikke af Øltræet, gammelt sødt Øl i Høstens Tid, hørte ogsaa til.

Det var det daglige Liv i Gaarden og paa Marken; om Søndagen besøgte vi Drenge hverandre og gik da gerne i Følge med Pigerne i Kirke og i Skoven. Herregaarden Ledreborg ligger aldeles henrivende paa et Høidedrag, i en vidunderlig skøn Have, som dels ved Natur, men ogsaa ved Kunst, søger sin Lige. Slottet troner over det Hele

i fornem Ro, og Haven med sine Blomsterterrasser skraaner temmelig steilt ned til Aaen, som flyder forbi og er opdæmmet med smaa Fald, der frembringer en behagelig rislende Lyd, og sine Svaner, der ofte kan være nærgaaende mod de faa Mennesker, der færdes. Terrassen, der kranses af »Bøgebakken« er af megen Virkning; her findes ogsaa oppe mellem Bakkerne nogle smaa Skovsøer, opdæmmede ved Kunst og omgivet af store Skræppepartier.

Nedenfor Haven, tilhøire fra Slottet, ligger den gamle Vandmølle, kaldet »Dellinge Mølle«, ret et Motiv for en Maler, med en Skov af vældige Skræpper, som pryder Aaen heelt hen til foran Slottet. Tilvenstre fra Slottet er den saakaldte Fruerlund, med en deilig Lindeallee, der fører ned til Havens Indkørsel, af Bønderne kaldet Amalienborgporten, og Haven her, bestaaende af herlige gamle Bøgetræer, er befolket med gamle mosgroede Sandsteensfigurer, Knud den Store, Dronning Margrete o. fl. A., der stemmer Sindet til at dvæle ved Oldtiden, som endnu fyldigere findes virkeliggjort i den op til Haven stødende Skov, Herthadalen. Jeg maa endelig ikke glemme en yndig lille Kilde nede ved Aaen med herligt koldt Vand, og hvor man nyder Slottet med dets Terrasser i al sin Fornemhed, ret en Idyl for unge, forlovede og nygifte. Det var en Fryd for os Drenge at gaa her i Haven, og vi kunde ikke blive trætte af at synge vore Skolesange, særlig var »En deilig ung Ridder i Lunden mon gaa«, vor Favoritvise.

Ledreborg Have

Fra Fruerlunden gennem en Laage og tvers over Landevejen kommer man til Herthadalen, men først et Besøg eller til Gudstjeneste Søndag Eftermiddag i Slotskapellet, som oprindelig var indrettet for den grevelige Familie og er rigt udstyret i Rococo-Stil, med rig Forgyldning og Marmor-Flisegulv, Malerier, Prædikestol og Orgel; det findes i Slottets vestlige Fløj, og i min Drengetid var det Annexkirke til Allerslev og Ousted Sogn.

Men nu til Herthadalen, der i smal og langstrakt Form ender ved den lille Skovsø, kaldet »Vite Sø« eller den hellige Sø, og efter Oldtidssagn druknedes her de Trælle, som betjente Gudinden Herthas Vogn ved den store Offerfest, der her holdtes, og skønt Arkæologerne bestrider, at Ofringen var her (hvor, kan de imidlertid ikke sige), saa tyder dog alt, ja selve Jordsmonnet paa, at det maa have været Stedet; den store Offerdal (heraf Navnet Herthadalen) med sit imponerende Steenalter, de gamle mosgroede Stene, dannede som Sæder.

Naar de Lærde paastaar, at Navnet oprindelig var »Ærtedalen«, som saa i Tiderne er blevet til Herthadalen, da er det for Lægfolk med almindelig Fatteevne uforstaaeligt; et Sagn har altid, om det er nok saa dunkelt, en Virkelighed til Grund. Forskere som Ole Worm og Fr. Münter har ogsaa hævdet, at Leire og Omegn er historisk Grund, og selv om Saxo Grammaticus i sin Krønike siger, at Leire paa hans Tid, ca. 1200, var en ringe Bondeby, er det meget forklarligt, da Kongerne med deres Stormænd har søgt til den hurtigt opblomstrende, saa nær ved liggende By Roskilde. Leire har sikkert tabt sin Betydning i Løbet af ganske kort Tid; men hvorom alting er, Egnen og Skoven er smuk og stemningsfuld, og ved mit første Drengebesøg var der flere gammeldags Foranstaltninger, som tiltalte Almuesfolk og Børn; der var Eremithytten med Gulv af Dyreknogler, Brændestablen, ogsaa en Skovhytte, Jægerhytten o. m. smukke Udsigtspunkter til Roskilde og det udenfor Skoven liggende Leire, Alleen omtrent op til Roskilde, og til den anden Side, Herregaardens Marker med smukke Trægrupper paa gamle Kæmpehøje; længere ude, for Enden af Skoven, ligger Sweitzerkroen, rimeligvis kaldet saadan, fordi Lehnsgrevens Kudske og Tjenere, som Løn for tro Tjeneste, gerne blev Vært der. Paa Allerslev Mark staar der en uforstyrret Kæmpegrav, eller som de ogsaa kaldes »Dysse« med en vældig Overligger, den ligger højt og fra den skraaner Markerne ned til Dellinge Mølle, meget malerisk beliggende ved Aaen

Stenalteret i Herthadalen 1860

og Ledreborg Park; denne Dysse kaldes af Bønderne »Helle-Stenen« og »Thomses Steen«, vel sagtens efter Markens Eier i sin Tid; der er forøvrigt en Mængde Høie og forstyrrede Stensætninger paa Allerslev, Høiby og Leire Marker, og i Tidernes Løb er der vist sløifet Masser af Oldtidsminder.

Forinden jeg afslutter denne Ferietur, der endnu i min høje Alderdom er mig saa minderig og ufor-

glemmelig, maa jeg mindes de kære Mennesker, jeg fra Dreng til Voksen lærte at kende som gæstfri og trofaste Venner, der villigt aabnede deres Hjem for mig, min Hustru og mine to Sønner, og som til Gengæld gæstede os i København, da vi selv fik et Hjem. Der er først Hans Olsen og hans Kone, som slaaende lignede den Type, som Vermehren har givet i sit Maleri »Reservesoldatens Afsked fra Hjemmet«, der findes i Statens Musæum for Kunst; de døde tidligt, og jeg fandt da mit andet Feriehjem hos Gaardmand Niels Persen og Kone, hvis Hjem i mange Aar blev mig og mine et kært Sted at komme. Niels Persen var en hjertensgod og venlig fredsommelig Mand, som stille og taus gik ud og ind med sin uadskillelige sure Pibe i Munden, og naar vi i Haven saa ham putte den ene store Klase Ribs, modne eller ikke modne, i Munden og vi sagde: men, Niels Persen! hvor kan De dog taale det? saa lo han saa polisk og sagde blot: »det kan ikke hindre!« og dermed var den Sag i Orden.

Der var to Børn, Per og Marie, i Alder omtrent med mig og det blev ogsaa til Venskab for Livet. Marie blev gift med sin Fætter, Niels Olsen, der efter sin Fader blev Sognefoged i Leire, hvor der ogsaa var godt at komme. Samme Niels Olsen var vist en dygtig Landmand; han opdrættede en Hingst, som han elskede og var stolt af; den skaffede ham mange Præmier paa Dyrskuer i København og Roskilde og var i mange Aar en søgt Hingst som Tillægsdyr.

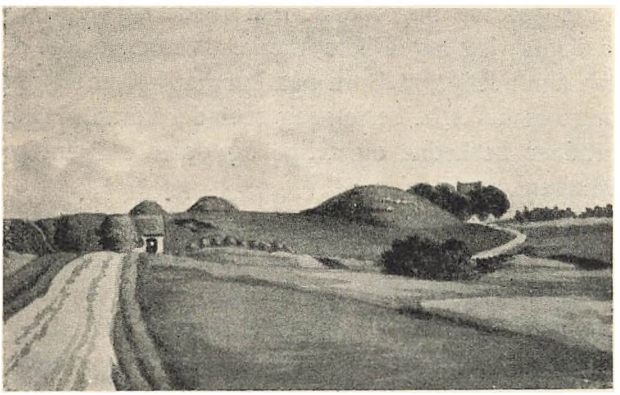
En Gaard, hvor jeg som Dreng kom meget, var hos Ole Olsen, der var nær Nabo til det første Sted jeg var; Haverne stødte sammen, saa man ad en Laage kunde gaa fra den ene til den anden; det gik lystigt til der, især efter endt Dagværk. Ole Olsen og hans Sønner, som alle 4 eller 5 var musikalske, fik Violinerne og Violoncellerne frem og spillede til Dans, navnlig var »Møggilderne«, saaledes kaldt efter Arbejdet at strø Gødning paa Markerne, meget animerede. Piger var der nok af og et Par Vævere, samt en Skomager, som boede paa Gaarden og var vittige Hoveder, bidrog til Lystigheden, der dog ikke udartede; i det mindste tog jeg 13 Aars Dreng, ingen Skade deraf, men var, da al denne Frihed og Glæde i Ferien fik Ende, nærmest fortvivlet og kunde i mange Tider ikke glemme Allerslev og Ledreborg.

I Sommeren 63, altsaa 9 Aar efter, kom jeg ved en Afregning i Besiddelse af 20 Rigsdaler, hvilket paa de Tider var en betydelig Sum, og som et Bevis for, hvad man kunde faa ud af dem, skal jeg fortælle, at jeg fik stor Lyst til at vise min Forlovede Ledreborg og Leire med alle dets Herligheder. Vi tog altsaa en smuk Sommer-Søndagmorgen med Jernbanen til Roskilde, var til Gudstjeneste og saa Kapellerne i Domkirken, spiste Frokost paa Hotellet, leiede Postbefordring, en lille tostolet Vogn med rød Postillon som kørte os til Herthadals Kro, hvorfra vi tilfods turede rundt om i Skov og Have den hele Dag, indtil Vognen med Postillonen, blæsende paa sit Horn gennem Skoven, hen-

tede os, til stor Opstandelse for alle Roskildenserne, der sad ved Bordene i Sweitzerkroen, hvor ogsaa vi sad og drak vor The; vi to unge lykkelige Mennesker steg tilvogns og kørte den deilige Vei ad Alleen til Roeskilde, for med Jernbanen at ende denne herlige Dag, der endnu staar for os som noget af det Bedste, vi har oplevet.

Jeg fristes til at omtale Baneanlægget i Begyndelsen af 70 fra Roskilde til Kalundborg. Denne Linie forandrede for en Del Landskabets Karakter, idet det saakaldte Taarningebjerg fuldstændig forsvandt; det var en naturlig Banke, som tog sig godt ud op imod Allerslev Kirke og By, og der græssede Faar, saa den var en levende Illustration til Ingemanns Holger Danske Vise »Ved Leire græsse nu Faar paa Vold«; jeg seer af mine Skitsebøger, at det var i Sommeren 75; Stationen og Hotellet kom til at ligge paa Bankens Grund.

Men saa blev der begaaet en Vandalisme, idet der blev sløifet en betydelig Kæmpehøi fra Bronzealderens Tid; at den var betydelig, maatte fremgaa af det Fundne, og Biskop Münter udtaler i sin Afhandling om »Leire i Oldtiden«, at det ikke er utænkeligt, at disse 3 Høie (de to existerer da endnu) kunde staa i Forbindelse med det ligeoverfor liggende Leire; vist er det, at det vilde have været et betydeligt Fund for Musæet, hvis det var blevet kyndigt undersøgt og behandlet, og ikke af en brutal Jernbane-Entreprenør med Arbeidere; jeg, som af min Ven Per var gjort opmærksom paa Aabningen af Høien og saa, hvad der var fundet, bød Ar-

Vej til Allerslev, Taarningebjerg 1866

beiderne en god Betaling for det, idet jeg vilde overlade det til Musæet, og vi var omtrent blevne enige, da Ingeniøren kom til og paastod, at det Fundne var hans; dette benægtede jeg og han blev da grov og sagde, at han nok selv skulde indsende det Fundne, hvad han ikke gjorde; jeg fortalte daværende Justitsraad Herbst Sagen, og han beklagede, at der ikke var sendt en kyndig Mand ud. Den hele Sløifning var kun for at faa Grus til Banen som i mange Tider var umættelig, fordi Grunden sank uophørlig ved de mange Kildevæld udfor Ledreborg.

En Efteraarsmorgen sad jeg paa Allerslev Gade og malede Smedjen; bag ved mig var en Stubmark, hvor Køerne gik løse og græssede; de blev vogtede af Smaadrenge, og iblandt disse var der en 8 Aars Dreng, Anders Andersen, som var saa interesseret

i det, jeg tog mig for, at han lagde sig ned bag ved mig; jeg lagde ikke Mærke til ham, da det er saa almindeligt, at Børn paa Landet flokker sig om mig og mit Arbeide, og jeg seer det gerne, da de altid er beskedne og artige og deres stilfærdige Pludren morer mig.

Et halvthundrede Aar efter kommer der en Søndag Formiddag, som jeg gaar ud af Esaias-Kirken, en Herre hen imod mig, hilsende og spørger mig, om jeg kan huske ovennævnte Situation, hvad jeg virkelig kunde; der blev Glæde paa begge Sider, og nu sees vi jævnlig i Kirken og i vort Menighedssamfund; vi har mange Minder om det kære Allerslev og dets Beboere at opfriske, — ja saadan føres vi Menneskers Veie.

IV

L. MOLTKE, F. H. EIBE, A. C. F. FLINCH

I Sommeren 1854 kom mine Pleieforældre til at bo i Fiolstræde; i samme Hus boede den bekendte Oversætter Ludvig Moltke, der fik en saa indgribende og heldbringende Betydning for mit fremtidige Liv. Da Moltkes Børn, en Søn og Datter, men ogsaa Fru Moltke, en varmhjertet og med et medfølende Sind for de Smaa i Samfundet begavet Dame, lagde Mærke til mig, førte det til, at jeg fik Adgang til deres Hjem, og derved blev Moltke opmærksom paa mig; da det var Tiden til, at jeg skulde lære noget, fik han mig anbragt i Lære hos Boghandler Eibe, der havde en betydelig Forlags- og Sortimentshandel, og der var jeg til jeg var udlært 1860.

— — —

Eibe var en fortræffelig Principal og forstod baade at oplære og tage Nytte af et ungt Menneske, og den Dannelse og de Kundskaber, jeg er-

L. Moltke

hvervede mig hos ham, har gavnet mig for hele Livet; jeg kan ikke nok takke ham derfor.

Eibe var til daglig nærmest streng og ordknap; men i Virkeligheden var han fra sin Studentertid munter og veltalende; C. Hostrup, . hans Studenterkammerat, har i sin Regensvise skrevet om ham:

Hvem er det, der iler snar
I den spraglede Talar?
Nu han standser midt i Gaar'en,
Hvor han faar en
Passiar.
Livligt snakker han og leer,
Her, min Ven, Du Manden seer,
Hvem som Medlem Du beundred'
Fast af hundred'
Komiteer .
Længe han leve og smykke vor Kneipe,
vi har kun den ene Eibe,
Verden ikke fleer.

Men, som sagt, til daglig og gennem Aarene sneg Tiden sig langsomt hen, skønt der var nok af Arbeide og Slid.

F. H. Eibe

Hvad der livede endel op, var de mange Venner, der kom til Eibe i Forretnings- og Familieanliggender. Der var Moltke, som kom daglig med Manuskript eller Korrektur til Dickens Værker, der jo især har gjort denne flittige Mand populær, skønt han ogsaa i andre Sprog var en søgt Oversætter; saa var der Hostrup, som kom for at træffe Aftale om Oplag etc. paa Komedierne, som Eibe var Forlægger af; ligeledes den juridiske Professor Gram, Eibes Svoger, Justitsminister Leuning, Godseier Winkel og hans Sønner, hvoraf to i min Alder, blev mig hengivne Venner, og m. fl.

En Dag kom det nygifte Par, kgl. Skuespiller Th. Liebe og Fru Emilie Liebe, i mange Aar en feiret Operasangerinde; de var Begge meget smukke, og i deres Ungdom og Lykke særdeles indtagende; men jeg tror ikke, at Eibe var glad ved Besøget, da han til daglig var tarvelig klædt, dog altid med hvidt Halstørklæde og altid rygende paa lang Pibe.

Vi vare to Kommiser og to Lærlinge og saa Kar-

len, Peter Jensen, ogsaa kaldet »Peter Eibe«, en stor Humorist, altid slagfærdig hvad der livede svært op, og Eibe inderlig hengiven fra Studenteraarene.

Den ene Kommis, Rudolf Schmidt, den senere kendte Digter og Forfatter, blev mig en kær og venligsindet Ven i de senere Aar; men Moltke er og bliver dog den kærlige Velgører, som jeg vil mindes til min sidste Stund, ligesom ogsaa hans Børn, Andreas og Emmy Moltke, der senere blev gift med den for faa Aar siden afdøde Kammerherre, Overførster Leth. Andreas døde ung, lige fyldt 15 Aar, ved et ulykkeligt Fald, et forfeilet Spring over et Markled ude i Rungsted, ikke som Dr. Vilhelm Bergsøe fortæller i sin Bog »Studenterleben og Studenterliv«, i Charlottenlund. Bergsøe skriver ellers saa kønt om Andreas, at han var »en flink og opvakt Dreng, som med gode Evner forenede en brændende Lyst til at gøre sig bekendt med Skovens mange Vidundere. En Dag skulde vi samles ved Østerport for at vandre til Charlottenlund (sic) men da jeg kom op paa Volden, saa Veiret truende ud, og kort efter begyndte det saa smaat at regne; Moltke var allerede paa Pletten, udrustet med en Taske og Samlerglas; men da jeg forestillede ham, at hele Udbyttet af vor Excurtion vilde blive en vaad Trøie, bad han mig indstændigt om ikke at opgive en Vandring, hvortil han havde glædet sig saa meget.

Vi fulgtes ud ad Østerport, men nu øsede Regnen ned, og vi skiltes ad for at gaa hver til sit (her

glipper Bergsøes Hukommelse, men han slutter saa smukt) »da jeg fulgte (til Graven) den smukke, kærlige Dreng, tænkte jeg med Smerte paa, at han mulig kunde have levet endnu, hvis jeg havde hørt hans indstændige Bønner om at ledsage ham«.

Det blev en dyb og smertefuld Sorg for Forældrene og Søsteren, han var, som der staar paa hans Grav: Forældres og Søsters Haab og Glæde. For mig blev det ogsaa en Sorg og et Savn, da Andreas altid var god og kærlig imod mig, og det rørte mig meget, at Fru Moltke med Taarer gav mig hans Uhr, som vistnok havde været ham en kær Eiendel. Jeg kan forstaa, at Bergsøe, som ung Student, har været en fortrinlig Lærer og Leder for unge Mennesker, med sin egen varme paagaaende Interesse for Naturens Vidundere.

Eibes havde dengang to Børn, Rasmus og Agnete, og de sluttede sig snart til mig; Eibe, som om Sommeren boede paa Landet og i 1856 i Vedbæk, gav mig en lille Ferie fra Torsdag til Mandag; jeg tumlede mig af Hjertens Lyst med de venlige Børn i det smukke »Eenrum Have« og paa Frydenlund hos Frk. Rieffesthal.

Fru Eibe var en statelig og venlig Dame, som vist havde stor Godhed for mig, og jeg var hende hengiven med Liv og Sjæl, hvor jeg kunde være til Nytte, hvad der især kom frem, naar Eibe, som af og til hændte, var syg; han skaanede sig saa lidt selv, at han ofte forsømte Maaltiderne og den nødvendigste Hvile, hvilket vistnok bidrog stærkt til at forkorte hans Dage.

Ellers gik Aarene og Dagene saa ens; en herlig og oplivende Begivenhed blev det, naar Fru Moltke af sit kærlige gode Hjerte sendte mig, i en sirlig sammenlagt Billet, Indbydelse til at benytte hendes Plads i Teatret, og jeg har seet ikke saa faa gode Komedier paa denne Maade, skønt det holdt haardt at faa Eibe til at give Tilladelse, det var Tidsspilde, som han ikke engang undte sig selv; men et godt Middagsselskab hos sine Svogre og andre gode Venner, det livede ham svært op; naar han klædte sig om i Kontoret, for der var ikke Tid til at gaa hjem, var det mærkeligt at se den Forvandling, der foregik med ham; Eibe var en statelig Skikkelse, høi, bredskuldret, og de sorte Klæder gav ham ligefrem et fornemt Udseende; saa blev han munter og glad, og jeg er vis paa, at den Dame, der fik ham til Bordkavalleer, har ikke været utilfreds.

Naa, men da min Læretid var udløben, var jeg ked af det, trods at man i Boghandlerverdenen kaldte mig for »Eibes høire Haand«, og da den unge Mand, som Xylograf Flinch havde som Medhjælper, tog fra ham, indtog jeg hans Plads, fordi jeg længtes efter et kunstnerisk Arbeide; jeg havde fra mine Forældre arvet baade Evner og brændende Interesse for alt, hvad der hedder Kunst, og skønt Eibe sagde i den skriftlige Anbefaling, jeg modtog ved min Bortgang, at jeg forlod ham som »en i alle Grene af Boghandelen vel instrueret Kommis«, kunde det dog ikke forandre min Beslutning.

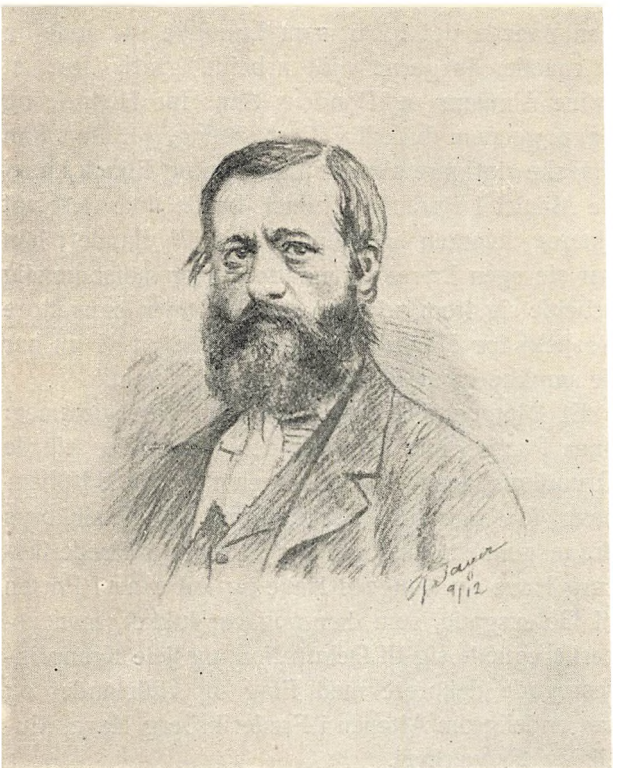
Blandt de Lærlinge, som jeg var sammen med, kom der en Dag en lille lyslokket Dreng, Ditlev Nøkkentved; han blev snart klar over, at han ikke var kommen paa sin rette Hylde, han vilde være Officer, kom ind paa Kadetskolen, blev Lieutenant ved Dragonerne, senere Høiskoleofficer og endte som Oberst ved Ingeniørerne; naar jeg en sjælden Gang mødte ham, var han den samme jævne, gemytlige, som da vi var Kammerater, og tiltalte mig med det gamle fortrolige »Du«; han blev anset for en dygtig Officer, men var meget taus og lidet talende. Nu er ogsaa han død.

— — —

Jeg vil nu dvæle lidt ved de tre Aar, jeg var i Huset hos Xylograf Flinch, som jeg mindes som en god, stilfærdig Mand, med en egen vemodig Alvor; han havde endel Lighed med de tre Kunstnere Frølich, Lundbye og P. C. Skovgaard, som i saa høi Grad ved deres Tegninger bidrog til, at Flinch fik et Navn som Xylograf, og til, at hans Almanak som Folkebog naaede til den store Udbredelse. Jeg skal ikke gentage de Data af hans Liv, som de forskellige Leksika indeholder, men blot dvæle ved Samlivet med ham og hans Undervisning.

Flinch var jo egentlig hørt op med at uddanne Elever, da jeg kom til ham, men jeg var strax istand til at gøre mig nyttig, idet jeg nogle Maaneder forinden havde øvet mig i at bruge Gravstikken; der blev ikke stillet store Fordringer til Træsnittet: konturere nogenlunde sikkert omkring

Stregen og »tage Masse væk«, det var det væsentligste; de Klæstrupske Tegninger var ikke vanskeligere, end at en Begynder godt kunde magte dem, alt blev jo dengang tegnet paa Klodsen, som var grunderet, d. v. s. man spyttede paa et af den Tids kalkglasserede Visitkort, malede saa rundt paa Klodsen, indtil der paa den slebne Flade sad en jævn, hvid Hinde, som var tilstrækkelig til at tegne paa med en haard (Nr. 6) Blyant. De Tegninger, som krævede større Øvelse og Dygtighed fra Xylografens Haand, blev givet ud til de Atelier, der var fulgt mere med Tiden, f. Ex. Henneberg & Rosenstand og »Illustreret Tidende«, der væsentlig arbeidede med udenlandske Xylografer. Det kan jo ikke nægtes, at saa dygtig som Flinch var som ung, saa stillestaaende blev han som ældre, da Almanakken blev ham Alt. Det er alligevel ikke saa faa gode og smukke Træsnit som Flinch har skaaret, særlig huskes Lundbyes »Hoppen og Følet«, »Alterbægeret i Aagerup«, Nissen i Tirup« o. fl. a., og Flinch har fortalt mig, at han altid havde grunderede Klodser staaende, for at ikke Kunstnerne, navnlig Lundbye, naar de kom og spurgte: »Har De en Klods, Flinch?«, skulde gaa forgæves, og der er mange Almanakhistorier blevet til over et Træsnitbillede, som Lundbye har tegnet ud af sin Fantasi, f. Ex. Eventyret af H. C. Andersen: »Den lille Pige med Svovlstikkerne«; Lundbye tegnede en lille fattig Pige, sælgende Svovlstikker, og derover har Andersen digtet sit Eventyr. Andersen opholdt sig hos Hertugen af Augustenborg paa

A. C. F. Flinch

Slottet Graasteen (paa Vei til Udlandet), og hertil sendte Flinch et Aftryk af Lundbyes Tegning og bad Digteren skrive noget til den; dette »noget« blev et af Andersens folkekæreste Eventyr.

Flinch har den store Fortjeneste, at han var Banebryder for det Billedstof, der i hans Tid tiltrængtes i By og paa Landet, og det maa jo siges, at

han naaede det Ideal, som Lundbye saa inderlig attraaede, ja gerne vilde arbeide gratis for: at høine Almuens og Bondens Sans for Historie og Sagn gennem billedlig Fremstilling, ja man kan maaske rigtigere sige, at Lundbye og Flinch naaede Maalet i Forening. Flinch havde ikke lært »at skære«, hverken herhjemme eller i Udlandet; han var sin egen Lærer og maatte derfor møisommelig arbeide sig frem ad ubanede Veie; men hans store Respekt for Haandtegningen gjorde, at vi nu har de smukke gamle Træsnit fra hans Haand.

Et Moment i Flinchs Liv maa ikke glemmes: hans Patriotisme. Han var den første, der gjorde Grundlovsdagen, 5. Juni, til en Festdag i København, idet han for egen Regning lod Musikkorps drage gennem Gaderne for at ende i Frederiksberg Have og Kongens Have og lod saavel Porten til Gotersgade, som dengang var lukket, men ypperlig egnede sig til Dekoration, og hele Kronprinsessegade dekorere med Flag og Guirlander og saa endelig om Aftenen i Frederiksberg Have, Musik og Fyrværkeri.

Da Flinch vilde være vis paa, at Musikkorpset, under Anførsel af Ellinger fra Kastellet, passerede de Gader han havde bestemt, anmodede han mig om at følge Toget langs Fortovet, saaledes at Musikken stadig havde mig som Leder, hvad jeg syntes, var et meget betroet Hverv.

Det var tre rare Aar af mit Liv, tilbragte i en velgørende, rolig Tilværelse hos Flinch og hans Familie, og jeg vil altid mindes de hyggelige Af-

tener, jeg nød i Selskab med hans yngste Søn, Viggo Flinch, som var et Par Aar yngre end jeg; Viggo var musikalsk begavet og blev uddannet af dygtige Lærere deriblandt N. W. Gade; til at begynde med, ligesom for at lodde hans musikalske Evner, havde Faderen ladet ham, som Barn, lære Guitarspil; dette kom nu mig overordentlig tilgode, idet det morede Viggo selv at lære mig, hvad der havde dæmret i mig fra lille Dreng, naar jeg hørte og lærte alle de smukke gammeldags Sange, som min Fader med sin kønne Sangstemme foredrog til Guitarakompagnement.

Saaledes gik Vinteraftenerne herligt, naar vi to unge Mennesker, lige begeistrede for Musikken, sad i Værelset, halvt Atelier og halvt Kontor; det var os Alle som kendte Viggo Flinch, en Sorg at erfare, at dette haabefulde, gode Menneske paa en Studiereise til Dresden blev syg af Lungesvindsot og lige naaede hjem for at dø, neppe 25 Aar gammel.

Allerede mens jeg endnu var hos Eibe, havde Rudolf Schmidt, som vidste endeel om min ubetvingelige Lyst til at blive Kunstner, talt til sin Ven, Filip Weilbach, Akademiets senere Sekretær, om mig, og denne formaaede Maleren Julius Exner til at give mig Undervisning i Tegning; dette skete ved, at jeg om Sommermorgenerne gik op paa Akademiet og der tegnede efter Gibs, indtil jeg Kl. 8 skulde være i Bogladen. Naar da Exner, som gik i Bad paa Kalkbrænderiet, gik tilbage til Byen, kom han op og korrigerede min Tegning.

Senere, da jeg var kommen til Flinch, blev det til, at jeg kom hjem til Exner Søndag Formiddag og tegnede der, mens han arbeidede paa sine senere saa berømte Amagerbilleder. Denne Undervisning gav mig et mere aabent Øie for Form og Forhold, og Exner var meget nøieregnende med, hvad jeg præsterede; jeg kan huske, at da jeg viste ham, hvad jeg havde tegnet i nogle Uger, jeg var paa Landet, var han meget misfornøiet og sagde, at jeg havde spildt min Tid til ingen Nytte.

Senere kom jeg, foranlediget af Flinch, paa teknisk Institut, hvor jeg gjorde god Fremgang og fik Præmie; i det hele taget kom disse Undervisningstimer hos Exner og paa Skolen mig til stor Nytte senere i Livet og har nok bidraget til, at jeg har kunnet udføre de over et halvt hundrede Tegninger: Prospekter fra det forsvundne København, som blev reproducerede som Fotogravurer i forskellige Formater og som har indbragt mig megen Anerkendelse, ja endog Statstilskud til en Reise, hvortil jeg varmt anbefaledes af Forstander Moldenhawer, Justitsminister Goos, Billedhugger, Professor Stein og Prof. Arkitekt Storck, men dette hører nu egentlig til en senere Periode.

Fra teknisk Institut, hvorfra jeg blev demitteret til Kunstakademiets Skoler, som jeg dog ikke kom til at benytte, har jeg Erindringen om to Elever, som jeg stod ved Siden af; den ene var P. S. Kröyer, dengang en lille, ubetydelig 12 Aars Dreng, som ikke røbede noget som helst særligt kunstnerisk Anlæg; mindst tænkte man, at han, paa faa

Aar, skulde udvikle sig til den fremragende, store Kunstner, han blev; den anden var P. Alfred Michelsen, der som Malerlærling skulde lære lidt Tegning; han var et eiegodt Menneske, som jeg hurtig sluttede mig til, og han blev mig en Ven for hele Livet; jeg blev i Julen 1861 bedt hjem til hans Forældre, et af disse gode, velstaaende Hjem, hvor man befandt sig saa inderlig godt, og her, paa denne Juledagsaften, saa jeg første Gang hans Kusine, Andrea Rasmussen, der skulde blive mig en saa god og kærlig Hustru gennem et langt Liv, fuldt af Naade og Velsignelse fra en kærlig Gud.

Efter at jeg i Foraaret 63 var taget fra Flinch, arbejdede jeg et halvt Aars Tid hos Henneberg & Rosenstand, for at se at komme videre som Xylograf. Chr. Henneberg var en af Flinchs dygtigste Elever, og Lundbye havde megen Interesse for ham; han tegnede med ham, ligesom Exner gjorde med mig, ja Lundbye sendte endogsaa en Tegning hjem fra Rom »En Tiggermunk med sit Æsel«, tegnet paa Klodsen, for at Henneberg skulde skære den, som han ogsaa gjorde.

Imidlertid udbrød, efter Fred. VII's Død, Krigen med Tyskland, og alt Arbeide hørte op, hvorfor jeg, for at leve, maatte gaa tilbage til det, jeg var oplært i, nemlig Boghandelen, og jeg fik da Plads hos Fred. Wöldike, en dengang anset og virksom Forlægger, og saaledes fægtede jeg mig gennem Aarene, indtil jeg, atter ved Moltkes indflydelsesrige Hjælp, fik en sikker og livsvarig Stilling i Sparekassen »Bikuben«, hvorved jeg, efter 6 Aars

Forlovelsestid, kunde sætte Bo og gifte mig med min Andrea, der saa trofast og taalmodig havde ventet paa mig.

Paa mit Billede »Sortedams-Sø 1860«, »Munken«, seer man, foruden Liebe og Hultmann spadserende, et Par Herrer i Samtale; det er F. H. Eibe og L. Moltke, som, da der ikke findes noget kendt Portræt af denne flittige Oversætter, før nu her i Bogen, jeg paa denne Maade har villet sætte et lille Minde, som den danske Fortolker af Dickens.

Paa et andet Billede »Gotersgade en Grundlovsdag«, er Flinch tegnet i Forgrunden, tilligemed Prof. Abrahams, Erik Bøgh, P. Faber, Rimestad o. fl. A.

V

DEN DOBBELTE KVARTET. — »ODEON«

Til den Aarrække, jeg har lovet mig selv ikke at overskride, hører ogsaa de ca. 3 Aar, jeg var Medlem af en Sangkvartet; jeg anfører det kun, fordi jeg gjorde den Erfaring, at det for et ungt livsglad Menneske er uforglemmeligt at kunne harmonisk synge de deilige Fædrelandssange og hvad vi ellers eier af dansk og svensk Sangmusik, en frisk Sommerdag under Skovens Kroner, eller paa en Seilads henad Sundet, eller ved enhver anden Leilighed, med Ungdomslyst med 7 andre Kammerater, ja det glemmes aldrig. Kvartetten blev dannet ud af Sangforeningen »Odeon«, hvoraf jeg var Medlem som 1ste Tenor, og vi havde mange fornøielige Udflugter; iblandt andre en deilig hel Dags Tur til Roeskilde, hvor vi var Gæster hos Toldforvalter, Justitsraad Breyen, hvis Søn, Frederik Breyen, var Medlem af Kvartetten og som med sin sjældne smukke og dybe Bas altid henrykte Tilhørerne. Vi maatte ogsaa ofte gøre Gavn

ved at assistere ved Velgørenhed-Koncerter, Bryllup og Begravelser for Venner og Bekendte, altsammen selvfølgelig pr. Honnør. Jeg mindes, som et Exempel paa hine Tiders patriarkalske Høflighed, at da vi paa den omtalte Roskildetur, skulde køre hjem om Aftenen, og Toget fra Roskilde skulde afgaa, sang vi: »Sät maschinen igång hr. kaptän!«; da dette Omkvæd sidste Gang skulde synges, gav Stationsforstanderen nøiagtig i samme Øieblik Signalet til Afgang, og vi var ikke lidt vigtige ved denne Opmærksomhed.

En Aften i Frederiksberg Have maa jeg heller ikke glemme; vi samledes ofte derude Sommeraftener; det var en saadan Aften i September, det var mørkt, men Fuldmaanen lyste ned gennem Træernes Kroner; vi sang Malmquist's karakteerfulde Sang: Kong Volmers vilde Jagt, med den smukke Tekst:

Naar Fuldmaanen taus holder Nattevagt,
Og Taarnuhret Midnatstimen bebuder —
Da flyver Kong Valdemars vilde Jagt
Afsted gennem Skov, mens Natuglen tuder;
Volmer stolt rider den Maaneskinshvide,
Tovelil svæver saa tro ved hans Side,
Med Glæde hun følger sin Elsker saa bold —
Da griner bag Trægrubben Skovenes Trold,
Mens Jagtfølget lystelig huje Halloh!
Hornene gjalde!
Bøsserne knalde!
I Ringdans de Elverfolk vævert sig sno.
Trara, Hussah!

Den dobbelte Kvartet

Ogsaa her gjorde Breyens ypperlige Bas Virkning, og der var en vidunderlig Stemning over det Hele.

En anden Gang, vi assisterede ved en Koncert, var Kammersanger Hansen, Publikums erklærede Yndling, som skulde synge, bleven forhindret, og P. Schram kom da istedetfor og med sit imponerende Ydre og udtryksfulde Foredrag sang han, accompagnerende sig selv ved Flygelet, Lazarillas Sang: »Naar Maanens Straaler o. s. v.«; det var ogsaa betagende.

Naar vi saa, i Frederiksberg Have, tænkte paa at drage hjem, havde vi ofte samlet en Del Tilhørere, og vi trak da ad Udgangen til med »Der er et yndigt Land« eller den prægtige svenske Marsch:

»Stå stark, du ljusets riddarvakt«, men saa kunde det hænde, at Porten var lukket og vi maatte da hen til Jostys, hvor vi var godt kendte, saa der var ikke noget iveien for at blive lukket ud, og saa vandrede vi ad de dengang endnu ikke hensygnende Alleer og ad Søerne til Nørrebro og her i Nærheden af, hvor nu Louisebroen er og hvor en af Vennerne (Lanzky) boede, skulde vi have den sidste Sang: »Sof i ro«, hvor Breyen saa prægtigt sang Soloen eller »Snart er Natten svunden« eller »Jægerkoret af »Preciosa«: »Afsted til Jagt«, for at udnytte det fortrinlige Ekko, som det var og vel er endnu over Søen til den modsatte Nørrebroside. Ja, Ungdomstiden leve i Minderne!

Men, denne deilige Tid kunde jo ikke vare ved; to af Kvartetten døde tidligt, Breyen fik Embede i Ebeltoft og Erhvervet tog vor Tid, saa Sammenkomsterne sygnede hen, og da vi tiloversblevne bleve Familiefædre, var der kun fire tilbage, men dog endnu en Kvartet; da en af dem samlede et større Selskab af Slægt og Venner om sig paa sin 70 Aars Fødselsdag, var det vort Haab, at vi fire endnu engang skulde kunne glæde os med en Sang; men ogsaa dette glippede, idet den fjerde blev syg; dog fandt jeg paa en Udvei til at mindes de glade Dage, idet jeg holdt følgende Tale til Jubilaren:

Kære Lorenz!

Nu, da »Storken sidder paa Bondens Tag«, siger jeg forleden Aften til min Hustru: Hør, »sig mig, lille Karen, hvad mener Du nu?« — »Sof i ro!«

siger hun, hvortil jeg svarer: »slumra ljuft, Du lilla«, og saa talte vi ikke mere om det, da jeg mærkede, »hon slumrat redan«, før næste Aften da jeg kommer hjem, siger jeg: »nu glider Solen bag Fjældet ned« og »Høsten är kommen, hör stormarnes gny«, og naar nu paa Torsdag »med sin underfulde Ro, Aftnen bryder frem« — hvad saa? — »Sjung, sjung«, siger hun — ja, siger jeg, »Hjertet maa synge naar Hjertet er glad«, og »lad Andre synge længe nok, om store Ting, som strax man glemmer« — men vi er — »spaltet i trende sygnende Skud« — om ogsaa vi er »glad såsom foglen i morgonstunden« og vi »stå stark som ljusets riddarvakt«, eller »vi lokkede ved Solens Smiil«, vilde »glad sin visa sjunga« saa maa vi være fire — da ringer Telefonen, og min gamle Ven (en af de tre) siger: »Jag hälsar Dig« — hvortil jeg svarer: »Hör jag fossens vilda fall« — hvad er der paafærde? — »Gubben är gammel«, 70 Aar, siger han og tilføier spørgende: »Du kommer, saa er Alting godt«, »det er saa yndigt at følges ad for tre, som gerne vil sammen være« — ja, siger jeg, »i Danmark er jeg født, der har jeg hjemme«, men jeg kan ikke være paa Skydebanen før præcis 6, ganske vist, »Veien gaar, min Tro, over Vesterbro« og naar vi saa er der — Blomster — ja, »sparsomt i Norden vi Blomsterne finde« paa denne Tid af Aaret, »Farven er bleg kun og svag deres Duft« — derfor (til Jubilaren)»Du gamla, du friska, du fjällhöga!« tag tiltakke med denne lille Mindekrans fra den Gang, da »Droslen slog i Skov sin klare

Trille« — da vi freidige, og med Ungdomsmod, paa Roeskilde Banegaard til Togføreren kunde synge »sät maschinen igång, hr. kaptän!« lad denne lille beskedne Krans minde Dig om, at vi kunde »fröidas i ungdommens vår« men ogsaa at «än klappar hjertat med friska slag«, og naar nu »ren mörkt det blir i qvälden« og »snart er Natten svunden«, at vi da, ogsaa De, mine Damer og Herrer! »hvis et godt Raad, De følge kan«, maa sige Dig, vor Hædersven! et hjerteligt Tak for Minderne, de deilige lyse, glade Minder! idet vi sige »den Aften gik jo nydeligt«!

Ja, det var det sidste Minde om Kvartettens glade Dage, og dog kan jeg ikke slutte dette Afsnit uden at tænke paa den Aften for mange Aar siden, da vi holdt vort Bryllup; Kvartetten var selvfølgelig bedt med, og da vi kørte til vort nye Hjem, var dens Sang til os: »Det er saa yndigt at følges ad, for to som gerne vil sammen være«; Kvartetten forærede os et forgyldt Taffeluhr med en spillende Mozart som Topfigur; dette Uhr har nu i 56 Aar daglig viist os Tidens Gang og mindet mig om de kære Venner, som nu alle ere døde.

— — —

Skønt jeg tidligere har omtalt Sangforeningen Odeon, trænger Minderne sig paa og lader mig ikke have Ro.

Odeon afholdt, ifølge dens Love, en aarlig Koncert, og ved en af disse, vistnok i 1865, paa Skydebanen blev der sunget en større Kor-Komposition af Kammermusikus Hansen, hvori forekom et

mindre Kor (enkelt Kvartet) og til dette blev jeg, paa Grund af min høie og lyse Tenor, udtaget; Teksten var:

Men om du synker i Knæ for den Stærke,
Knuget af Ve,
Nær er din Broder, hans Glavind skal mærke,
Hævne din Spe.
Hist under Kysten, hvor Bølgerne trille
Kastes en Høi mellem Klipperne vilde,
: Der skal du høre, mens Stormene spille,
Havmænd om Vragene le :

Dette lille Kor havde i sine Toner en betagende Virkning og det blev et fint lille Nummer i Kvartettens iøvrigt store Repertoire; en seen Sommeraften, vi gik hjem, vist fra Frederiksberg, fik vi Lyst til at synge det ude ved Peblingesøen, hvor nu Søpavillonen er, og i det dæmrende Skær fra Midsommernatten lød det saa fint og kønt, at der tilklappedes os Bifald fra Spadserende, vi ikke kunde se.

I 1869 afholdtes den første store Sangfest i København med et Kor paa 300 Mand, noget usædvanligt den Gang, og Kongens Have blev da, som saa ofte forhen, udseet til at egne sig til Friluftskoncert, og det blev heelt vellykket; Sangen lød godt under de gamle Træer, Sangertribunen var bygget foran Slottet, hvor nu Dronning Caroline Amalies Statue staar, og gamle Lumbye i egen Person tronede paa Dirigentpladsen foran sit Orkester, anbragt ved Springvandet; Kong Christian selv aabnede Festlighederne med sin Nærværelse,

trykkede Lumbye og Lanzky, vor dygtige Dirigent, i Haanden, og saa tog vi fat. Vi aabnede med en Hymne af Fr. Kuhlau og en stemningsfuld Sang, jeg husker ikke hverken Forfatter eller Komponist, men den gjorde stort Indtryk paa Tilhørerne, da den for Danmark saa ydmygende Fredsslutning med Tabet af Hertugdømmerne endnu var i frisk Minde; det var stolte Ord, men ikke for stolte, naar vi tænker paa vore store Tider i gamle Dage; de lød saaledes:

O Danmark! du ældede Løve,
af Sytraad man dig Lænker sno,
og blodige Valravne prøve
at slaa Rigsæblet af din Klo.
Før, naar du kun rysted din Man (Manke),
da blegned' din Fjende paa Stand.
Reis dig igen, iført din Ungdomsstyrke,
og kæmp og sejr for Fædreland.

Slutningsnummeret var »Volmerslaget«, som i Tekst af Chr. Richardt og Musik af P. Heise (tilegnet Odeon) fik en smuk Fortolkning af det store Sangerkor med Orkester-Ledsagelse; Indholdet var: de Danskes Landing i Estland, de vilde Hedningers natlige Overrumpling, Slagets Rasen, de Danskes Modløshed, Anders Sunesøns Kampiver, Dannebroges Nedfalden fra Himlen og endelig Seiershymnen, det tog altsammen Tilhørerne og har siden den første Opførelse været et gerne hørt Korstykke, hvor der har været Leilighed dertil.

Samme Aar var Odeon med til at synge paa Toldboden ved Ankomsten hertil fra Sverrig af det nyformælede Kronprinsepar, Frederik og Lovisa,

og jeg husker, at da de Kongelige skulde køre bort, faldt en af de smaa Storfyrster paa Stenbroen, idet han vilde løbe fra sit Opsyn hen til Ekvipagerne; men skønt han vist slog sig, reiste han sig hurtigt og løb videre; det fortæller, at en Storfyrste er ogsaa kun af Kød og Blod.

Et af de smukkeste Minder for Odeon, blev dog, da Foreningen sang for de keiserlige og kongelige Herskaber paa Fredensborg; dette gik saaledes til: Odeon havde Skovtur til Fredensborg og sang sine friske og freidige Sange i Slotsparken; som Sangen lød nede ved Esromsøens Skibsbro, kom Kong Christian forbi, standsede, hilste paa Dirigenten, Kapelmusikus Axel Guldbrandsen og ytrede Ønsket om, at Odeon vilde synge for Herskaberne en Aften, som nærmere skulde blive bestemt.

Det var, om jeg husker ret, et Aar, hvor Keiserfamilien paa Grund af Sygdom blandt de keiserlige Børn, opholdt sig her ved Hoffet i længere Tid, og Keiseren, som Kongen ytrede, interesserede sig meget for Korsang; der kom altsaa en Dag Anmodning om, at Odeon, befordret af et Extratog, kom til Fredensborg og her, i Følge med sit Æresmedlem, Kammersanger Simonsen, tog de Opstilling i Havesalen, hvor lidt efter Herskaberne indfandt sig. Nu foredroges en Række af de smukke Sange, som under Odeons dygtige Dirigent altid gaar med Liv og Præsition; Simonsen sang Solosange, Sof i ro, og, paa de høie Tilhøreres Ønske, Andersens og Rungs deilige Romance Gurre; saa, efter denne vellykkede Optræden, som sent vil

glemmes, og efter en splendid Collation i et af Værelserne paa Slottet, blev Sangerne kørt til København med et Extratog.

Men nu gaar jeg igen tilbage i Tiderne; det var i 64, ved den ulykkelige Krigs Begyndelse, at Erik Bøgh skrev en Slags Krigssang, humoristisk, som han jo kunde det, og C. C. Møller satte Musik til; den hed: »Marsch, marsch, marsch, lille Jens!« og var vel beregnet paa at give vore stakkels Soldater Mod og Humør. Odeon indstuderede den, og en Aften kom Bøgh og Møller, paa Indbydelse, op for at høre den. Efter Sangen havde vi et lille Punschesold, som sædvanligt vittigt og morsomt, thi der var flere digterisk begavede Medlemmer, som Georg Meilinger og Jens Chr. Christensen (Medlem af Kvartetten, ja egentlig Stifteren), og der var ogsaa ypperlige Talere, som Manufakturhandler Schiötz, Foreningens Formand. Bøgh opfordrede til at synge: »Gubben Noah«, og han sang morsomme Variationer dertil, det var vittigt og interessant.

Ja, der var en god Aand i Odeon, og det var ikke underligt, at Medlemmerne for Spøg kaldte sig »Odeaander« med saadanne Ledere som Schiøtz, Georg Meilinger og Jens Chr. Christensen, som ved givne Leiligheder skrev gode og vittige Viser, hvortil Lanzky komponerede god Musik, og een Sang: »Hvor Bølgen kysser Strandens Bred« af J. C. Christensen, naaede videre ud, idet den endnu høres sungen saavel af Sangforeninger, som ogsaa spillet af Harmoni-Orkestre.

I 1870 afholdtes Thorvaldsens Hundredaarsfest, og Odeon deltog i det store Tog til Graven i Museet; da vi kom dertil og tog Opstilling, saas H. C. Andersen ved Graven og vor Formand, Schiøtz, havde da den smukke Tanke at bede Andersen, som den Værdigste dertil, lægge vor Krans paa Graven, hvilket han gjorde efter en lille Ordvexel, som Andersen gengiver i sin Dagbog, 1870; men naar Andersen siger, at det var Malersangforeningen, da maa det bero paa en Misforstaaelse; med mindre det samme har gentaget sig for begge Foreningers Vedkommende.

Ved Frederiksborg Slotskirkes Genaabning efter den ulykkelige Slotsbrand, var jeg med Odeon paa Skovtur til Fredensborg og Frederiksborg, og da vi, førte af Kirkens Organist, Komponisten Josef Glæser, opfordredes til at synge i Kirken, valgte vor Dirigent den smukke Sørgesang for Fred. VII. af H. C. Andersen:

Et Sørgebudskab gennem Landet lød:
Kong Frederik den Syvende er død!
Lyd, Sørgesang, ud over Thyras Vold!
Et Kongehjerte brast i Danmarks Skiold.
Et Hjerte sendt af Gud til Folk og Land,
Meer dansk end Kongen var der ingen Mand!

Det var gribende at høre disse Ord og Toner under Kirkens Buer.

VI

AUTOGRAFER.

I Foraaret 1897 nedskrev jeg noget, som jeg kaldte, af en Autografsamlers Erindringer; det var nærmest for, som en Afslutning, nu da jeg hverken kunde følge med i den nye Tid og heller ikke interesserede mig tilstrækkeligt for den, at fastholde de friske Indtryk; foranlediget ved en Artikel i »Politiken« af 19. April 1897 vedrørende min Autografsamling og en i samme Blad 23. April s. A. fra mig orienterende Redegørelse angaaende en Holberg-Autograf, kom jeg til at tænke over, med hvor mange interessante og betydelige Personligheder, jeg i min lange Samlertid er kommen i Berøring, og da der er mange Smaatræk i min Erindring, som har virkelig Interesse, har jeg besluttet at nedskrive, hvad jeg kan mindes om de berømte Personer, hvis Navne jeg har erhvervet mig i Haandskrift siden Aaret 1864 og indtil nu.

Min Interesse for Autografer skriver sig fra Drengeaarene; som Skoledreng samlede jeg Facsimiler, hvor jeg traf paa dem i Bøger og under

Portrætter. Da Firmaet Kittendorff & Aagaard udgav den lille Bog »de oldenborgske Konger« med disses Underskrifter i Facsimile, kalkerede jeg dem alle over paa et Blad, som jeg var i høi Grad interesseret i yderligere at forøge med Navne efter »Folkekalenderen«s Portrætter og Literat Levins »Skriftprøver«; men min egentlige Samlerlyst begyndte i 1864 i mit 23. Aar; jeg var i Wøldikes Boghandlerforretning, og naar jeg fik Leilighed til det, anmodede jeg efter at have expederet Folks Ønsker, om deres Haandskrift. Underligt nok skulde jeg paa den Maade komme i Berøring med Københavns den Gang vistnok eneste Samler i den Retning, Prof. Not. publ. Abrahams, senere Konferensraad, og det var de rette Hænder at komme i; en fin, dannet og behagelig Mand, med en rigtig hjertevarm Interesse for sin Passion. Ved min Anmodning til ham i Bogladen om hans Haandskrift, fik jeg straks et velvilligt Løfte om andre Bidrag til min Samling, og en venlig Indbydelse til at besøge Professoren, hvad jeg naturligvis efterkom og siden, indtil hans Død flittigt benyttede mig af; jeg føler det som en kær Pligt at udtale, at denne dannede, fremragende Mand altid modtog mig med den største Velvillie og aldrig lod mig mærke, at jeg som det unge, ubetydelige, men haandskriftbegærlige Menneske, var til Uleilighed.

Jeg mindes saaledes, at som jeg en Eftermiddag var hos Professoren, blev Konferensraad Sibbern meldt; jeg brød naturligvis straks op, men Abrahams sagde til Tjeneren: »Vil De bede Konferens-

raaden vente, der er nogen hos mig«, og dog hørte Sibbern, efter Sønnen Arthur Abrahams Meddelelse i sin Bog: »Minder fra mine Forældres Hus«, til Faderens bedste Venner. En Dag mødte jeg Konferensraaden i Helliggeiststræde; han gik med — som Sønnen ogsaa udtrykker sig efter et Indfald af C. N. Rosenkilde — »sine to Gifttænder« paa den anden Side af Gaden; da han saa mig, kom han straks over til mig og sagde: »Se op til mig paa Søndag, Hr. Bayer, jeg har noget meget Interessant til Dem«; det var Griffenfeldts Underskrift, som jeg blev uhyre glad for.

Det var mig en virkelig Sorg, da jeg erfarede Konfer. Abrahams,s Død, og jeg fandt mig, af min Hengivenhed for ham, fuldt berettiget til at være med i hans Ligfølge.

Men der er ogsaa andre Velgørere, jeg skylder at nævne: Boghandler, Kancelliraad Lynge, Geheimeetatsraad Trap, Maleren Professor Roed, Xylograf Hendriksen og Professor Nicolai Bøgh have ydet mig værdifulde og talrige Bidrag, og det var en velgørende Overraskelse, naar jeg paa en Anmodning f. Ex. til Prof. Roed om Maleren Th. Lundbyes Haandskrift, modtog en Brevpakke med Haandskrifter af alle Roeds samtidige Kunstnere, hvoriblandt Navne som Küchler, Købke, Thorvaldsen og Flere. — Kancelliraad Lynge, som altid med saa stor Uegennytte kom Samleren imøde, har stukket mangen en god Autograf, f. Ex. Michael Rosing, Peder Hersleb og Charlotte Dorothea Biehl, til mig, ligesom han med stor Redebonhed

har været behjælpelig med Undersøgelser og Oplysninger min Passion vedkommende.

Geheimeetatsraad Trap, der paa sine ældre Dage begyndte at samle paa Autografer, har jeg ogsaa et smukt Indtryk af i min Erindring. Naar jeg kom til ham Søndag Formiddag og vi da udvekslede Dubletter, fortalte han, ofte med stort Lune, oplevede Smaatræk om den Person, hvis Autograf vi havde for. Han forærede mig et Brev fra Kong Frederik VII, hvori Kongen paa en godmodig Maade giver Geheimeetatsraaden en lille Finte. Ved Gennemlæsningen af Brevet lo han polisk og sagde til mig:: »De skal ikke vise det til altfor mange«, hvad jeg da heller ikke har gjort.

Med Prof. Nic. Bøgh kom jeg i Berøring ved at tegne et lille Titelblad til hans første Samling »Stjerneskud«. Skønt langtfra at kunne maale sig med, hvad der nutildags præsteres i grafisk Retning, lod det til at tiltale ham, siden det er bibeholdt ogsaa til de senere Samlinger, og han viste mig sin Velvillie ved gentagne Gange at forære mig værdifulde Bidrag til min Samling.

Ved saadanne betydelige Tilskud voksede min Samling godt, og jeg begyndte stærkt at nærme mig til det Maal for en Samler, da det bliver Sjældenhederne der attraaes; men ogsaa de indkom ganske flinkt; jeg havde saaledes i de første 10 Aar naaet til at have Autografer af Kong Christian II, Corfitz og Leonora Ulfeldt, og Johannes Ewald, som er store Rariteter. — Da jeg fra Leipzig havde erhvervet mig et Brev, underskrevet af Chr. II, og

der netop paa den Tid i Danske Magazin blev gengivet en Facsimile af Christiern Pedersens Haandskrift, fandt jeg, at Brevet, der er skrevet med en Haand, der slaaende ligner Chr. Pedersens efter Facsimilet sikkert maatte være skrevet af ham, og i min ungdommelige Iver busede jeg ud med denne Meddelelse i »Berlingske Tidende«. Den gjorde en vis Opsigt hos vore Arkivmænd, da der, efter hvad der erklæredes, Intet haves her fra Chr. P.s Haand. Brevet blev, ved Boghandler Lynges Mellemkomst, sendt ned i Geheimearkivet, og saavel Konfer. Wegener som Arkivsekretær Plesner erklærede, at de ikke troede, det var hans Haand; bestemt afgjort blev det ikke, og jeg er den Dag i Dag i den Formening, at det er Chr. Pedersen, der har skrevet Brevet. Allens Aktstykker fra Chr. II o. s. v. modbeviser det ikke, men meddeler netop, at Chr. P. var hos Kongen paa den Tid, hvad ogsaa synes at fremgaa af J. C. Brandts Bog om Chr. Pedersen, og jeg finder det høiest rimeligt, at Kongen, som vist næppe havde Raad til at holde Haandskriver, har benyttet de skrivedygtige Folk, han havde ved Haanden; Brevet er fra Kongens Landflygtighedstid, dat. Lier, Oktober 1526. Imidlertid fik jeg dengang Erfaring for, at man nødig skal paatage sig en bestemt Afgørelse af en Haandskrifts Authenti, og navnlig er Haandskrifterne fra bestemte Perioder i det sekstende og syttende Aarhundrede hinanden meget lig.

Som et Eks. paa, hvorledes der kan eksistere en vis Lunefuldhed ogsaa hos Autografer, skal jeg

anføre, at det ikke har været mig muligt at træffe paa Niels Juels og Curt Adelaers Navne, medens der 3 Gange er faldet mig Autografer af Tordenskiold i Hænderne. Naar man nu ved, at Tordenskiold blev 29 Aar, og at hans glimrende Løbebane knap kan regnes til 10 Aar, og at Niels Juel og Curt Adelaer blev gamle Mænd og var mangeaarige Medlemmer af Admiralitetet og Holmens Chefer, og som saadanne maa have underskrevet Skrivelser i Massevis, er det næsten besynderligt; jeg har Niels Juels Fader, Erik Juel, hans Brødre, Peder og Jens, men ikke Niels, den berømteste; Tordenskiolds har jeg ogsaa som Peder Jansen Wessel, da han førte Løvendals Galej.

Min første Tordenskiold fik jeg paa følgende Maade: jeg fik at vide, at en Mand, som jeg kendte en lille Smule til, havde et Brev liggende af T.; ligefrem at anmode ham om det, skammede jeg mig ved; jeg tegnede da Tordenskiolds Portræt i Pastel, satte det i Ramme og foreslog saa Manden at bytte med mig; dette gik han meget villigt ind paa, og glad var jeg.

Hvorledes jeg, ved et fra mine Forfædre, der i flere Generationer var Blomstermalere, (vide Flora danica) nedarvet Tegnetalent, som jeg ved stadigt at tegne, fra min Barndom har udviklet, har virket, for at erhverve mig Autografer skal jeg fortælle Eksempler paa:

Ved Opførelsen i Tredserne af »Ungdom og Galskab« blev jeg opmærksom paa, hvilken glimrende Begavelse Sangeren, Komponisten og Krigeren

Du Puy havde været, og jeg ønskede ivrigt at komme i Besiddelse af en Autograf af denne i saa mange Henseender rigt udstyrede Personlighed. Jeg henvendte mig til de faa Slægtninge og de endnu Levende, der havde kendt ham personlig, deriblandt den gamle Major Aaby, som i Livjægerkorpset havde staaet i Peloton med Du Puy; men forgæves; jeg erindrede da, at Balletmester Bournonville i sit »Teaterliv« har fortalt om hans Faders Venskabsforhold til Du Puy, og da jeg tidligere med stor Beredvillighed havde faaet den gamle Bournonvilles Haandskrift af ham og jeg af hans egne Udtalelser vidste, at hans Brevarkiv var i en mønsterværdig Orden og opbevaredes med Pietet, skrev jeg, idet jeg vedlagde et sirligt udført Portræt af Du Puy i »Ungdom og Galskab«, samt af den daværende Indehaver af Ritmester Roses Rolle, Hr. Christoffersen, en Anmodning til Hof-Balletmesteren om Du Puys Haandskrift; jeg fik, i et yderst elskværdigt Svar, en varm Tak for de to Tegninger, med Beklagelse af, at han ikke havde nogen Autograf af nævnte Kunstner; det eneste Brev der havde været, var i sin Tid givet til Abrahams's Samling; forøvrigt meddelte Balletmesteren mig endel af Indholdet, hvilket beviste, at han havde taget Kopi deraf; men nu følger, hvad jeg mindes med Taknemlighed og Beundring for en Ridderlighed, som man sjælden træffer paa; Bournonville lovede at ville skrive til sine Theatervenner i Stockholm, for om muligt paa den Maade at naa Maalet, og virkelig, en Maanedstid

efter, en Formiddag, jeg kom paa Kontoret, laa der et sirligt Brev med Du Puys Haandskrift inden i, paa min Pult.

Det var kun en Theaterkvittering med hans Underskrift; men jeg blev særdeles glad for den, og ikke mindst for den elskværdige Maade, hvorpaa den var erhvervet til mig. Senere har jeg hos en endnu levende nær Slægtning af Du Puy tilkøbt mig et morsomt Brev fra hans Haand.

Af Velyndere, der har ydet betydelige Bidrag til min Samling, mindes jeg med Taknemlighed Direktør Hellmann i Bikuben, som paa Grund af sin Stilling som Formand for Foreningen »Fremtiden« førte en betydelig Korrespondance med Kunstnere, Digtere og Forfattere, og jævnlig forsynede mig med Bunker af Breve. Paa samme Maade har jeg nydt godt af Forlagsboghandler Ernst Bojesens omfattende Virksomhed, idet han ligeledes har overladt mig mange værdifulde Autografer.

Forfatteren, cand. Rudolf Schmidt, til hvem jeg glæder mig ved at have staaet i et Venskabsforhold, der daterede sig fra vor Ungdom, gav mig, ved Ophøret af Udgivelsen af Tidsskriftet »For Ide og Virkelighed«, flere Manuskripter, som jeg sætter stor Pris paa; deraf skal nævnes Chr. Winthers Fortælling: »En skummel Begivenhed«; R. Schmidts smukke Romance-Cyclus: »Josias Rantzau« eier jeg ogsaa i Manuskript.

Forstander Moldenhawer har i en Række af Aar stadig forsynet mig med, hvad der havde Interesse for mig af hans omfattende Korrespondance.

Jeg tror nu at have nævnt de Kilder, hvoraf de større Bidrag er strømmet; jeg skal nu nævne nogle enkelte betydelige Autografers Erhvervelse i Forbindelse med de Personligheder, jeg er kommen i Berøring.

En af mine tidligste Erindringer knytter sig til Biskop Grundtvig. Han boede som bekendt paa Strandveien paa St. Tuborg, og efter forud at have skrevet til hans Kapellan, Pastor Køster, gik jeg en streng Vinterdag derud. Strandveien var i de Tider saa godt som ufarbar med store Snevolde paa Siderne af Gangstien, som var speilblank af Is; jeg tror, at jeg faldt to eller tre Gange, men — jeg naaede da derud. Jeg blev venlig modtaget, ført ind til Biskoppen, som efter at have underholdt sig med mig om de Autografer, som interesserede ham, som Kingo, Brorson og Egede, skrev følgende djærve Linier til mig:

»Skøndt min Skrift hartad ei meer er læselig, kan jeg dog endnu ønske Dem og enhver Dannemand en glædelig Jul!

St. Tuborg, den 27de December 1867.

N. F. S. Grundtvig.«

Jeg har hørt ham prædike i Vartou Kirke; men det fik jeg ikke meget Udbytte af, da det var i det sidste Aar han levede, og hans Tale var næsten uforstaaelig; derimod var der en levende Psalmesang, som er mig uforglemmelig.

Digteren H. C. Andersen viste mig ikke alene den Venlighed at give mig sit Digt »Gurre« i Af-

skrift; men ledsagede det med et Brev, hvori han indbød mig til at besøge sig, for yderligere at faa et af hans Eventyr i Manuskript; dette Tilbud benyttede jeg mig ikke af, idet jeg kun ved et Besøg takkede ham for det modtagne Digt; det var mig en Glæde at tale med denne forunderlig barnlig naive Digter, der straks var som han havde kendt mig i mange Aar; han viste mig sine Billeder paa Væggene, Thorvaldsens Portræt i Olie, og det var overordentlig hyggeligt hos ham at se, midt om Vinteren, imellem de dobbelte Vinduer, Bøgegrene, som, formodentlig pressede og tørrede, i deres transparente Farve tog sig ud som friske. Det Andersenske Eventyr »Klokken«, som jeg har i Manuskript, har jeg faaet af Konfer. Abrahams.

Chr. Winther fik jeg i Kontoret Leilighed til at vise nogle Smaatjenester, og det laa nær, at Fristelsen til at bede om hans Haandskrift var stor.

Han greb denne Leilighed til at vise mig sin Taknemlighed ved at sende mig et Citat af Træsnittet »Henrik og Else« ledsaget af et venligt Brev, hvori han indbød mig til at besøge sig, hvad jeg kort Tid efter, paa Kontorets Vegne, fik Leilighed til, og Professoren underholdt sig da endel med mig; jeg hilste paa hans Hustru, den saa varmt besungne »Til Een« og han fulgte mig ud med mange Taksigelser for hvad jeg, naturligvis med største Glæde, havde kunnet tjene ham med.

Med Fr. Paludan-Müller og hans Hustru har jeg, hyggeligt og som jeg var en gammel Bekendt, siddet og talt; det er forunderligt, men overor-

dentligt velgørende, at blive saa venligt og fordomsfrit modtaget, naar man kommer som Suplikant; Paludan-Müller gav mig et karakteristisk og med et Digt ledsaget Brev om Haandskriften og dens Udøver, tilligemed sit Portræt i Fotografi, og jeg skal ikke glemme, hvor veltilpas jeg følte mig hos den gamle Digter og hans Hustru, som jo i sin Ungdom ogsaa var en digterisk Begavelse.

Etatsraadinde Heiberg viste mig den Venlighed at give mig saavel Fru Gyllembourgs som sin egen Haandskrift, og naar jeg senere hen fortæller om hendes Portræt, er det ikke som en Utaknemmelig, men at jeg fuldt forstaar de Grunde, hun maatte have til ikke hvergang at opfylde mine Ønsker.

Mit Tegnetalent havde ført mig til den Ide, at tegne Portrætter af mine fremragende berømte Samtidige, og da det lykkedes mig godt og de Portrætterede som Regel gik ind paa min Anmodning, ja nogle endog satte Mottoer, Musikfragmenter, og Kunstnere som Carl Bloch, Heinrich Hansen, Lorenz Frølich o. fl. A. foruden Navn forsynede deres Portrætter med smaa nydelige Tegninger, saa voksede denne Portrætsamling efterhaanden op til ca. 80 Stk. Det var et stort Arbeide; men jeg satte al min Energi og Fritid ind derpaa. Iblandt de Portrætterede var ogsaa Fru Heiberg; men hun lod mig sige, »at hun ikke vilde sætte sit Navn under, da hun ikke syntes om Portrættet«. Det gjorde mig strax lidt ondt, og jeg tænkte paa at tegne et nyt; men saa gik det op for mig, at det kunde være Ideen i det hele, Fruen ikke holdt af, eller at hun

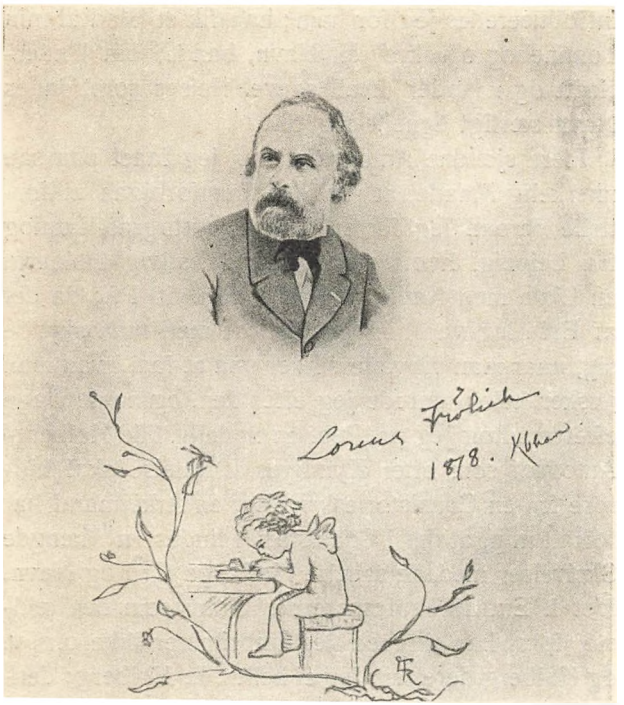

Bayer: Tuschtegning, med Navn og Tegning af Bloch

ved sin Nægtelse vilde minde mig om, at der ogsaa kunde gaaes for vidt med Anmodninger — og derfor lod jeg hende have Fred. Nogen Tid efter saa Professor Høedt, som jeg fra Forretningslivet var kendt af, og som med en Interesse, der vist ikke var almindelig at træffe hos ham, der var saa overhængt af vordende Skuespiller-Emner, Dilettanter og Beundrere, tidligere havde bidraget til min Au-

tografsamling — denne Portrætsamling, og da han saa Fru Heiberg uden Underskrift, spurgte han, hvorfor der ingen var; jeg forklarede ham Grunden, hvortil han kun svarede de Ord: »Hvor det ligner hende«, men hvad han mente dermed, fik jeg ikke at vide, jeg kunde jo tage det for en Kompliment til Tegningen.

Admiral Steen Bille var ogsaa blandt de Portrætterede; jeg vidste ikke, hvorledes Admiralen vilde optage min Anmodning, som jeg altid gjorde skriftlig, med Ledsagelse af Tegningen, jeg saa afhentede nogle Dage senere. Det var derfor med en vis Benauelse, at jeg indfandt mig i hans Bolig i Stueetagen i Thotts Palæ. Admiralen, som var en lille Mand med et meget bestemt og djærvt Sømandsvæsen, stod ved sit Skrivebord ved Vinduet, da jeg kom ind; da jeg meente, at Tjeneren havde sagt mit Ærinde, bukkede jeg kun, men yttrede Intet. Admiralen spurgte mig da, i en kort udstødt Tone: »Det er Dem, der har sendt mig dette her?« og med det samme saa det ud, som om han ledte efter noget ved Vinduet, det var Tegningen, og da han fandt den, sagde han: »Værsgod!« — Jeg sagde: »Tak, Deres Excellence«, og dermed ud, — først paa Torvet fik jeg undersøgt Tegningen, jo — der *var* Navn paa.

At Folk af mit Bekendtskab har vidst, hvormeget de kunde glæde mig med Autografer, kan jeg bevise ved at fortælle, at Kapelmusikus A. W. Lanzky paa min Bryllupsdag sendte mig Komponisten Fr. Kuhlaus Haandskrift, som han selv i mange Aar

Bayer: Tuschtegning, med Tegning og Navn af Frølich

havde gemt paa; men han vidste, at jeg ivrigt ønskede den.

Fra samme Kant fik jeg Komponisten P. Heise til at give mig sin Haandskrift hvad han ellers var meget kneben med. I Sangforeningen Odeon, hvor Lanzky var Dirigent, var Heise en Aften indbudt for at høre sin nye, Odeon tilegnede, Komposition »Volmerslaget« med Text af Chr. Richardt, og der

introduceredes jeg for ham; han fik et Blad af min Lommebog og skrev sit Navn, baade som Underskrift og i Noder, hvad saavel Heises som Gades Navn særligt egnede sig til.

Flere sjældne Autografer har jeg faaet paa saa mærkelig Maade, at jeg ikke kan forbigaa at fortælle derom. Jeg fik en Dag et Autograf-Katalog fra Leipzig, hvori stod anført: Ludvig Holberg, en Linie med Navn, til Pris 1 Rm. 50 Pf.; da det af Erfaring var mig bevidst, at man maa skynde sig, naar man vil være sikker paa at faa, hvad man ønsker, telegraferede jeg efter den, og nogle Dage efter modtog jeg pr. Post en nydelig lille Holberg-Autograf som efter Kyndiges Udtalelse skal hidrøre fra en Consistorieskrivelse; en Arkivmand har fortalt mig, at der i Consistoriet findes en Mængde Skrivelser med de samme Holbergs Ord og Navn, idet f. Ex. af Professorerne, Gram som den ældste, først har skrevet: Jeg imprimerer ikke o. s. v. og Holberg derefter: Jeg ei heller. L. Holberg; denne lille Bagatel fra den store Digters Haand er jeg den Dag i Dag meget glad for.

En Velynder af mig sendte en Dag fra sit Kontor Bud efter noget til Frokost; da Budet kom med det købte, lagde han Mærke til, at det var indpakket i noget skrevent, og da han saa nærmre til, viste det sig at være Hostrups Komedie »En Spurv i Tranedans«. Han sendte Budet hen for at afkøbe Høkeren Resten af Manuskriptet, og der var heldigvis Alt, paa de første Par Blade nær — ja, der var endog bag i nedskrevet store omarbei-

Bayer: Tuschtegning, med Tegning og Navn af H. Hansen

dede Partier, foruden et lille Arbeide »en Prolog«. Dette værdifulde Stykke blev mig foræret til min Samling, og Literatur- og Teaterhistorikeren P.

Hansen skaffede mig senere Hostrups Erklæring for, at Manuskriptet var fra hans Haand.

Jeg har et lille Brev fra Thorvaldsens Biograf, Digteren Just M. Thiele, som minder mig om en Venlighed, jeg nødigt vil glemme. En Dag som Nygift, da jeg kom hjem til Middag, fortalte min Hustru mig, at der havde været en fin gammel Herre og spurgt efter mig, hvorpaa han afleverede en lille Brevpakke; da jeg aabnede den, viste det sig at være Autografer, hvoriblandt nogle Smaating fra Thorvaldsens Haand, som jeg blev glad for, saa meget mere, som de var ydet paa saa elskværdig en Maade; jeg boede i Grønnegade, paa en 4de Sal, og det har sikkert været anstrengende for den gamle Mand at naa derop; jeg gik et Par Dage efter over paa Charlottenborg, hvor Thiele boede i Stueetagen, og traf Etatsraaden hjemme; jeg takkede for den beviste Venlighed og han talte med mig om Rahbeks og om Bakkehuset; Thieles Bog var netop i de Dage udkommen, og han viste mig adskillige Minder om Fru Rahbek og Thorvaldsen.

At Etatsraad Thieles Brodersøn, Assistent, senere Inspektør ved Kobberstiksamlingen, Thiele, hvem jeg senere kom meget sammen med, fik jeg en værdifuld Autograf, nemlig en af Thorvaldsen egenhændig Beskrivelse af Basrelieffet »Alexandertoget«, skrevet paa Italiensk ved dets Udstilling, til Forklaring for de Besøgende; det omtales og er oversat i Sigurd Müllers Værk om Thorvaldsen S. 96, og Müller oplyser, at det er skrevet til

Arkitekten Stern, hvem det var overdraget at sætte Quirinalpaladset i Rom istand til at modtage Keiser Napoleon ved hans Indtog sammesteds; det er gengivet i Facsimile i ovennævnte Værk.

Fra Malerinden Elisabeth Jerichau fik jeg en Dag i et Brev Anmodning om at tale med hende i Anledning af hendes Portræt, jeg ved Nic. Bøghs velvillige Assistance havde forelagt hende. Jeg blev meget venligt modtaget, Fruen var godt tilfreds med Portrættets Lighed, og efter at have underholdt sig med mig, hun ytrede sig om sin begavede, saa tidligt bortrevne Søn, Harald, talte om sine egne Billeder, hvoraf det smukke »Bønderbørn med Faar paa Marken« hængte over Klaveret, forsynede Fruen min Tegning med sit Navn, ligesom hun ogsaa havde formaaet sin Mand, Professoren, der først sagde nei!, til at sætte sit Navn under hans Portræt.

Der er saa ofte i min Samlertid bleven udtalt Forundring over, hvad tiltrækkende der var i at samle paa Haandskrifter; denne Udtalelse har jeg aldrig kunnet forstaa, saameget mere, som netop al Samlerinteresse har taget Fart i vor Tid; der samles paa Mønter, Medaljer, Bøger, Portrætter o. s. v., det er altsaa væsentlig af Interesse for den afbildede; men kan der være noget mere nær personligt Forhold til en historisk, eller i hvad Retning, berømt Personlighed, end netop Haandskriften; medens den berømte Mand forlængst er hensmuldret, staar jeg Ansigt til Ansigt med, hvad hans egen Haand har frembragt, hans Tanker, hans

Underskrift, saaledes som han har villet betegne sit Navn til Forskel fra andres, maaske ligelydende. Jeg ved ikke noget, der stærkere minder om Personen selv, og naar der paa Museer gemmes Efterladenskaber, som Klædningsstykker, Møbler o. s. v., kan da Intet af alt dette maale sig med det Papir, der gengiver Navn og Tanker.

Det har aldrig været mig om at gøre at erholde historiske eller af Indhold værdifulde Autografer; saadanne Aktstykker bør de offentlige Arkiver først og fremmest eie, for Granskningens og Videnskabens Skyld; det har været mig tilstrækkeligt at faa Underskriften; hvad mere der har været, blev for mig en Biting; derved har jeg undgaaet at blive en besværlig Konkurrent, saavel for Arkiver som andre Samlere.

Min Samling har ofte været benyttet i literære Øiemed, hvilket har glædet mig, da det jo var et Bevis for, at den ikke alene har været *mig* til Fornøielse; saaledes tog Professor P. Hansen betydelig Nytte af den til sin Literaturhistorie, hvor der blev gengivet Autografer i Facsimile af: Johan Herm. Wessel, Malthe Conr. Brun, Langebek, Suhm, C. Bredahl og H. C. Andersen.

Grafologen Joh. Marer gengav i sin Oversættelse af Crepieux Jamins Bog, Facsimiler af Tycho Brahe, Corfitz Ulfeld, Tordenskiold, Fr. Paludan-Müller, Michael Wiehe, Grevinde Danner o. fl. A.

Rektor Sig. Müller ledsagede sit Værk om Thorvaldsen med Thorvaldsens egenhændige Beskrivelse af Frisen »Alexandertoget« i Facsimile, og end-

videre udkom for nogle Aar siden »Stambog«, hvortil der benyttedes Autografer af endeel Digtere, Forfattere og sceniske Kunstnere.

I Ugeskriftet »Nær og Fjern« havde Redaktøren aabnet Plads for interessante Breve under Rubrikken »Af en Autografsamlers Mappe«; heri er endeel af min Samling aftrykt, som: Breve fra Tordenskiold, P. Willemoes, St. Blicher, Fr. Paludan-Müller, Maleren Jens Juel, som jeg alle forsynede med Smaanotitser.

I de første Aar af min Samlertid anvendte jeg meget lidt Penge paa Autografer, de fleste kom som Gaver, men efterhaanden blev der mere Interesse for Sagen hos Publikum, og derved vaktes Bevidstheden om at det var Værdier, disse Haandskrifter; i de senere Aar, da der fremstod betydelige Samlere, blev det sjældnere at faa noget givende; men ogsaa det at kunne faa en attraaet Autograf tilkøbs, er en Begivenhed.

Her er saa lidt tilbage fra Fortiden, der paa en ubegribelig Maade har handlet ilde med Breve og Dokumenter, hvortil vel ogsaa de store Ildebrande, der er overgaaet København, har medvirket, saa — naar der engang i ens Liv har vist sig en Sjældenhed — kommer den næppe mere igen; det gælder da om at benytte Lejligheden.

Som Exempel paa, hvorledes der er handlet med gamle Dokumenter og Breve, har jeg faaet meddelt fra flere Herregaarde, som Svar paa Forespørgsel om et og andet vedkommende gammel Adel, at deres Arkiver ere fuldstændig forsvundne. Et Sted

nævnes Grunden, at en Eier i Slutningen af det 18. Aarhundrede regelmæssig hver Morgen udleverede Pergaments-Dokumenter med Voxsegl til Pigerne til at gøre Ild med; et andet Sted lavedes der af Gaardens gamle Dokumenter Futeraler til at bringe de daglige Aviser omkring paa Egnen i, da Pergamentet i Regnveir var vandtæt. Saa tror jeg dog, at Arkivsager ere bedre tjente med at opbevares i en Privatsamling, det de offentlige Arkivembedsmænd jo skal have saameget imod; ganske vist, der er Samlere, som efter deres respektive Interesser ikke tage i Betænkning at mishandle og partere et saadant gammelt Dokument; men jeg er dog overbeviist om, at Samlerne langt overveiende bidrage til at redde og bevare Ting som ellers ville blive tilintetgjorte, og er saadanne Arkivsager erhvervede ved Køb eller Gave, vil vel heller næppe nogen Arkiv-Myndighed gøre Brug af den mærkelige Lovbestemmelse at kunne fordre udleveret, hvad de maatte formene, tilhører dem.

Paa en 3 Dages Fodtur i Sydsjælland kom jeg som ung Mand til den gamle Herregaard Borreby. Eieren (Helten fra Dybbøl 1864), Kammerherre Castenskiold, viste med stor Beredvillighed mig og min Ledsager den ærværdige Gaard, og da jeg til Slutning, i min Egenskab af Samler, bad Godseieren om at skrive sit Navn i min Tegnebog, sagde han: »Samler De paa Haandskrifter? saa har jeg ganske anderledes Ting at vise Dem«; dermed trak han os ind i et Taarnværelse betrukket med vævede Gobeliner og tog en stor Pakke gamle

Dokumenter frem, hvoraf jeg kun i det Øjeblik, der kunde ofres derpaa, saa Christian IV's Underskrift paa en Mængde Gældsbreve, udstedte af Valdemar Daae. Jeg dristede mig til at bede om et af dem og fik en Underskrift med stor Villighed, ligesom Godseieren lovede mig flere Navne, som jeg nævnede af tidligere Eiere, ved et senere Eftersyn af Godsforvalteren, hvad jeg ogsaa fik tilsendt; men den bedste Skat var Valdemar Daae, dette Navn, der staar saa megen tragisk Folkepoesie om: H. C. Andersen har givet os det smukke Eventyr »Vinden fortæller om Valdemar Daae og hans Døttre«.

Jeg har alt berørt, at det ikke var lykkedes mig at støde paa Niels Juels og Curt Adelaers Haandskrift; dog synes det engang at skulle naaes; ved en mærkelig Navneforvexling glippede det. En dengang bekendt Søofficer, jævn og elskværdig, havde erfaret hvor meget jeg ønskede Niels Juel og ved sin formaaende Indflydelse og sin Velvillie kom han en Dag triumferende med — Tordenskiold — han havde misforstaaet eller i sin Iver forvexlet Navnene — og for mig blev det en Skuffelse; men Kommandøren (han er forlængst død) skal ligefuldt være bevaret i min taknemlige Erindring.

N. W. Gade og J. P. E. Hartmann har paa forskellig Maade givet mig deres Haandskrift, deels paa deres Portrætter og deels paa Musikalier.

Hartmann og hans Hustru modtog mig i deres Hjem i Kvæsthusgade og efter en ubetydelig Ind-

vending ved Portrættets Lighed, som jeg naturligrettede mig efter, fik jeg Navnet. Gade, med sit livlige Naturel og sin Interesse for Alt, havde jeg Fornøielsen af at vise Bikubens nye Lokaler ved Ombygningen i 1884.

Kronprins Frederik (senere Kong Frederik VIII) skrev (ved Mellemkomst af Adjudanten, Kaptain Lund) følgende Linier til min Samling:

»Fortæl aldrig noget Ondt om Nogen, naar Du ikke er vis paa, at det er Sandt; og er Du vis derpaa, saa spørg Dig først: hvorfor skal jeg fortælle det?
Amalienborg, 30. December 1898.

Frederik, Kronprins.«

Disse Ord, som jeg tidt har tænkt paa, har mindet og advaret mig om, ikke i et snaksomt Øieblik at lade Munden løbe om noget, man senere vilde fortryde.

Naar jeg har anmodet Folk om deres Haandskrifter, har de ofte været i Forlegenhed med, hvad de vilde skrive; saaledes spurgte Professor, vor store Skuespiller, Phister mig, halvt opgivende det, hvad han skulde finde paa. Han skrev da: »Mit Navn skriver jeg i Reglen saaledes, L. Phister«; denne Sætning kan gaa an i et enkelt Tilfælde; men gentages den ofte, hvad Folk ved at høre den fik Tilbøielighed til, bliver den triviel. Saa synes jeg meget bedre om et Spørgsmaal i samme Hensigt af vor nationale Scenes ypperlige Komiker, Olaf Poulsen. Paa min Anmodning til ham, spurgte han: »Skal det være pænt, eller som

jeg pleier?« Naturligvis svarede jeg: »Som De pleier.« I saa Henseende er det velgørende, naar f. Ex. sceniske Kunstnere vælger et Citat af et Skuespil, og jeg har mange gode Exempler paa, hvor træffende Valget kan være. Grafologen mener at kunne udfinde Karakteer og Temperament af Haandskriften, hvad jeg har Vanskelighed ved at være overbeviist om; derimod er der mangen Sentens, eller mangt et Citat, der levende kan minde om Personen, saaledes naar Corfitz Ulfeldt i en Stambog, i sine Velmagtsdage, altsaa endnu ikke fyldt med den Bitterhed over Verden, som han maaske senere kunde være mere berettiget til, har skrevet:

»Tout le monde est une farce«, eller hans Hustru, Leonora Christina, naar hun, samme Dag skriver: Dieu console mon Ame et conforte mon Coeur«; disse Ord passer saa nøje paa hendes senere Karakterstyrke i Modgangsdagene; men naturligvis kan ogsaa saadanne tilsyneladende Udtryk for Tankerne være Fraser — nogen afgørende Karakteristik kan man ikke tillægge dem.

VII

BILLEDER FRA DET FORSVUNDNE KØBENHAVN

M. M.

Endnu maa jeg fortælle, at min Samler-Passion ogsaa har ført mig til, at jeg tidligt havde Øie for de hyggelige gamle Partier af København og Voldene, som jeg optegnede i mine Skitsebøger uden anden Bestemmelse, og jeg anede ikke, at de senere skulde erhverve mig personlige Venner, hvis Deltagelse for mig er naaet langt ud over den øieblikkelige Forbindtlighed og har bestaaet ved et vedvarende Venskab og Interesse. Heri fik jeg et smukt Bevis i de Vidnesbyrd, som Professorerne Stein og Storck har givet Statsmyndighederne angaaende mine Billeder fra det forsvundne København:

»Naar man har gennemseet den Suite af Prospekter og Enkeltheder fra det gamle, nu forsvundne København, som Revisor C. Bayer i Aarenes Løb har fremstillet, bliver vi Ældre slaaede af det gennemgaaende tro Billede, som her er givet af vor Hovedstad fra gamle Dage, og som det senere

vilde have været saare vanskeligt — for ikke at sige umuligt — for nogen Kunstner at genfremstille for vort Blik med en Troskab, som kommende Tider ville vide at paaskønne.

Hertil kommer, at der i Gennemførelsen spores et kunstnerisk Talent, selv i Fremstillingen af mange samtidige Portrætfigurer, som maa overraske hos en Tegner, der ikke har nydt nogen kunstnerisk Opdragelse.

Hvert Billede gør et illuderende Indtryk af, at de netop er udførte i den Periode de fremstille, og Interessen forøges derved.

At Hr. Bayer med denne varme Interesse, der gør mangen Kunstner tilskamme, ved Siden af sine mange andre Forretninger, har kunnet give sine Landsmænd disse værdifulde Minder, er vanskeligt at finde noget Sidestykke til, og en Tak herfor, og fremdeles Opmuntring i Form af en Understøttelse fra det Offentlige til en Reise i Udlandet, som Ansøgeren ellers ikke vilde kunne realisere, forekommer mig aldeles paa sin Plads, og jeg tillader mig paa det varmeste at anbefale ham dertil.

Th. Stein.
Professor ved Kunstakademiet.

»Da alle Antydninger af, hvorledes Forholdene tidligere have været i Hovedstaden stedse faa større Interesse, selv om der kan tvistes om deres Paalidelighed, gælder dette saa meget mere, naar saadanne Forhold ere fremstillede med den Kærlighed og Samvittighedsfuldhed, som Revisor Bayer har

nedlagt i sine Tidsbilleder fra ikke mere existerende Partier af Byen. Hr. Bayer har sikkert ved disse Arbeider bevaret meget fra Forglemmelse, hvilket fortjener en Paaskønnelse, der nu i Form af en Reiseunderstøttelse vilde være ham særdeles velkommen.

At Hr. Bayer, der har en levende Interesse for Kunsten og dens Udøvelse, ogsaa kunde ønske at se noget udenfor Landets Grænser, er meget naturligt, og jeg tillader mig derfor paa det bedste at anbefale hans Ansøgning.«

Storck.
Professor, Arkitekt.

Kunsthistorikeren, Rektor Sigurd Müller har skrevet om mine Billeder i »Berlingske Tidende«:

»Nu, da Jule- og Nytaarskortenes Mangfoldighed begynder at vælte ned over Onde og Gode, vil der være Grund til at henlede Opmærksomheden paa en enkelt Suite, der er for god og for rig paa Indhold til at skylles bort i den store Syndflod; Christian Bayers Kort med Billeder fra det København, der hører Fortiden til, men endnu lever i de Ældres Erindring.

Hr. Bayer er ikke oprindelig »faglært Kunstner«, han er Fuldmægtig i »Bikuben«. Men han er en veludviklet Tegner med Formsans og Kærlighed til sine Motiver, fuld af Respekt for Virkelighedens Krav; han sidder inde med Smag og Finfølelse og arbeider med en selvfornægtende Ærlighed, som mangen En af de »Kunstmalere«, hvis Frembrin-

gelser hvert Foraar hædres med blaat Stempel, kunde staa sig ved at tage til Mønster. Da jeg en Gang med Henblik paa en Tegning af ham, kaldte ham »Dilettant«, fik jeg paa Hovedet af Zartmann derfor.

De Tegninger, hvorom der her er Tale, kan selvfølgelig helt vel bruges efter den Bestemmelse, der i al Beskedenhed er taget med dem: til at skrive Lykønskninger paa. Men ved deres Emner og ved den samvittighedsfulde Behandling, der er blevet disse til Del, fortjener de, som alt antydet, en bedre Skæbne. De bør ikke ødelægges men gemmes.. For en ældre Slægt vil de vække snart muntre, snart vemodige Minder om Steder og Personligheder, de færdedes iblandt for en Menneskealder eller længere siden; de Unge kan de bringe Oplysninger, som ikke er helt uden Interesse.

Hvad der bestemmer Hovedforskellen mellem det gamle Københavns Karakter og det nyes, er jo først og fremmest de Volde, der, som Digteren skrev, maatte falde »som Ofre paa Guldkalvens Alter« — Voldene med Stadsgraven, Kirsebærgangen, Glacierne og de ærværdige Byporte. Alt dette møder vi da i Hr. Bayers Tegninger. Dernæst Udsigter ved »Stierne«, og Broerne med den sparsomme Bebyggelse og rige Trævæxt, »Trianglen« og Parti fra Strandveien, fra Kongens Nytorv, det gamle kongelige Teaters Ydre, dettes Tilskuerplads og meget mere, tro Prospekter, der faar yderligere Interesse ved deres Staffage. Paa mange af Billederne er der tegnet Portrætfigurer ind, fore-

stillende kendte Personer. Paa Volden rider Kong Frederik den Syvende i Spidsen for sin Stab, forbi »Dronningens Mølle«, vi møder ham igen ved Bomhuset paa Ravelinen, hvor til den ene Side C. N. Rosenkilde, til den anden Carl Bloch og Mantzius standser for at hilse. Paa Østerbros Dossering spadserer N. W. Gade med Michael Wiehe under Armen, paa Kongens Nytorv sees Phister, Andr. Buntzen og Prins Ferdinand, og paa et andet Prospekt af samme Plads, Gade, Hartmann, Bournonville, Vilhelm Wiehe, Nyrop og Kammersanger Hansen; ved Filosofgangen tager Chr. Winther ærbødig sin Hat af for Kongen og Grevinde Danner. Vi kender dem alle, saa godt er Ligheden kommen frem til Trods for de smaabitte Dimensioner.

Der foreligger en ikke ringe Mængde Kort. Vanskeligt vil det dog næppe blive at faa Samling paa dem. Det er vist kun de færreste af dem, der er udsolgte i det lille Format. Og sikkert er der mange, som gerne vil eje dem for af og til at se paa dem — nogle i triumferende Følelse af det nyes Fortrin, andre vel ogsaa med et lille Suk: »Ak, hvor forandret!«

Sigurd Müller.

Folk, der har villet samle paa disse mine Billeder, har ofte henvendt sig til mig for at faa Rede paa, hvilke og hvormange der existerer, og da Firmaet Alex. Vincent har udgivet dem, snart i stort, snart i mindre Format i Fotogravure og endelig i

forskellige, mere eller mindre gyselige, Postkort-Suiter, skal jeg her give en Fortegnelse over Prospekterne tilligemed endel andre Tegninger, der ere reproducerede.

Jeg skylder mig selv at meddele, at disse Reproduktioner, hvoraf navnlig Postkortene, som ere solgte i Tusinder og atter Tusinder, langtfra har været lukrativ for mig; men jeg klager ikke, jeg har faaet Glæde og Paaskønnelse langt over Forventning, og da jeg, heldigvis, ikke har skullet leve af dette Arbeide, har jeg kunnet tage mig det let. I det Hele taget er det et tarveligt Maal at sætte sig: at ville være rig; det kan maaske naaes, men det giver sikkert meget lidt af Glæde og Tilfredshed. Jeg tror, at det er godt, naar man kan tilegne sig Digterens Ord:

> Vi er ikke skabte til Høihed og Blæst,
> Ved Jorden at blive, det tjener os bedst.

I STORT OG LILLE FORMAT:

Østerport 1808, Du Puy,
Frederik VII med Stab.
Østerport seet fra Ravelinen. Frd. VII ridende, Carl Bloch.
Østerbros Dossering 1860. N. V. Gade, M. Wiehe.
Kærlighedsstien.
Østerbro 1860. Fred. VII og Grevinden kørende.
Sortedamssø 1860. Liebe, Hultmann, Eibe, Moltke.
Parti fra Strandpromenaden. Carl Bernhard, Fru Gyllembourg.
Blinde- og Døvstummeinstitut. Moldenhawer. W. Schiøtt.
Østerbros Triangel.

Strandvei, Hellerup Bom, Dronning Karol. Amalie, Kong Christian IX.
Nørreport i Halvtredserne.
Amagerport .
Kgl. Theater 1862. Gade, Hartmann, Bournonville, V. Wiehe, Nyrop, Chr. Hansen.
Kongens Nytorv 1860. Pr. Ferdinand, W. Holst, Phister, Andr. Buntzen.
Buegangene 1870. Høedt, Bournonville,
Bredgade. Marmorkirken, Ruin.
Smedelinien. Fred. VIII, Prins. Louise.
Vesterport i Halvtredserne.
Vesterbros Ravelin og Tivoli. Øhlenschlæger, J. L. Heiberg og Frue.
Sveitzerhus i Frederiksberghave.
Frederik VI og Prins Frederik (VII).
Frederik VII, Grundlovstog. Hall, Trap, Holten.
Frederik VII og Bondekonen.

STORT FORMAT:

Christian IV og Bonden. Corf. Ulfeldt, P. Rosenkranz, Chr. Friis.
Christian VIII og Thorvaldsen.

LILLE FORMAT:

Parti fra Ledreborg.
Østerallee i Tredserne. Scharff, Vilh. Bergsøe.
Gotersgade en Grundlovsdag. Abrahams, Flinch, Hellmann, Bøgh, Faber, Rimestad.
Lille Ravnsborg. Nørrebro.
Gl. Kalkbrænderivei.
Langebro. Fr. Pal.-Müller, Th. Stein.
Vesterbros Ravelin. Lumbye, G. Carstensen, de Meza.
Filosofgangen. Fred. VII, Grevinden, Chr. Winther.

Voldbastion udfor ny Vestergade. M. Wiehe.
Vesterbro. Trommesal. Accisebod.
Langelinie 1870. Emil Poulsen, Hultmann, Fru Heiberg, General Holten.
Østerbro 1860. H. C. Andersen, Garden.
Nørrefælled. Holger Danskes Briller.
Østerbro, seet fra Alleerne.
Fred. VI, Revu paa Fælleden. Thorvaldsen, Garbrecht, Lars Mathiesen.
Rosenborg-Møllens Brand.
Tivoli i Halvtredserne. Volkersen, Faber, Horneman, Carstensen, Lumbye, Recke.
Fra Fredensborg Slotshave. Keiseren, Prins. Marie.
Skoven ved Nysøe. Øhlenschlæger, Thorvaldsen.
Rosenborg Have. J. P. E. Hartmann, Worsaae, Carl Andersen.
Gurre Ruin. H. C. Andersen.
Furesø. Chr. Winther.
Kristianshavns Vold 1850. Fru Heiberg, Fru Gyllembourg.
Kærlighedsstien ved Østerbro. J. L. Heiberg, Fr. Kuhlau.

PAA A. GIESES FORLAG:

10 historiske Kort, stort Format, haandkolorerede:
Prins Frederik (VIII) præsenteres af sin Fader for Fred. VII, som Lieutnant ved Dragonerne.
Christian IX som Prins og Chef for Hestgarden.
Johannes Ewald i Rungsted.
Kæmpegrav paa Refsnæs.
Roskilde Domkirke.
Kronborg.
Rosenborg Slot.
Liden Kirstens og Prins Buris's Grav, Vestervig.
Mellemakt i det gamle kgl. Theater, i stort og lille Format, sort.
Du Puy, spillende for Prinsesse Charlotte Frederikke, i stort og 2 mindre Udgaver, i Fotogravure.

Endel Portrætter, jeg har tegnet paa Klodsen til »Illustr. Tidende« og forskellige Bøger og Tidsskrifter, og endelig blev paa Thaning og Appels Forlag udgivet »Smaabørns Billedbog, hvortil jeg tegnede alle Billederne med Farver, efter mine Skitsebøger; den blev trykt i et Oplag af 10,000 Explr. og er forlængst udsolgt.

Engang jeg besøgte den i Alder med mig værende Dyremaler Simon Simonsen, hvis Arbeider har interesseret mig fra jeg var ungt Menneske, kom vi til at tale om hans Faders Portræt, som jeg tegnede paa Klodsen til »Illustr. Tidende«, og han blev glad overrasket ved at høre, at »Billederne fra det forsvundne København« var tegnede af mig; han fortalte, at han og hans Hustru ofte tog dem frem om Aftenen og morede sig med at se paa dem og opfriske gamle Tider. Det var da ogsaa en Glæde for mig.

VIII

HELSINGØR, GURRE, FREDERIKSBORG, ROSKILDE

Helsingør var for 50—60 Aar siden en smuk gammel, hyggelig By med mange gammeldags Bindingsværks Huse og tog sig, særlig fra Søen, prægtigt ud med sine røde Tage, sit høie Kirketaarn, som endnu ikke havde faaet sit Spir, der egentlig ikke klæder den, og som Kronen paa det Hele, det stolte Kronborg med de grønne Fæstningsvolde. Jeg kom i min Ungdom ofte til Helsingør, hvor min Hustrus Slægt, Høybyes, har hjemme, og her fandt vi et gæstfrit Hjem for os og vore Børn. Der var for mig og min Malerkasse nok at bestille og jeg turede rundt fra Morgen til Aften, saa Familien ofte ikke vidste, hvor jeg var at finde; jeg lærte hurtigt, at der var nok af Motiver, snart i Byen, det gamle, ærværdige Munkekloster, gamle hyggelige Gaard-Interiører, Marienlyst med de skønne Udsigter til Helsingborg med »Kärnan« og svenske Kyst, Møllerne tæt ved Byen og endelig, de smukke Partier nord og syd for

Byen med Prospekter af Kronborg til den ene og Hveen til den anden Side; men det, der trak stærkest i mig, var Gurre og den deilige Vei dertil, forbi Kronborg Ladegaard, Teglværket og Teglstrup Hegn, som jeg dog en Dag fik en Rædsel for; jeg havde sat mig rigtig godt tilrette med »Karlmassen«, som jeg kalder min Malerkasse, da en Flok Bier eller Bremser pludselig overfaldt mig, summende og brummende mod Paraplyen, og da jeg har hørt saameget om, hvordan de ved deres Mængde kan pine, ja dræbe, baade Mennesker og Dyr, styrtede jeg i vild Flugt ud til Landeveien, der heldigvis var nær ved; efter at have sundet mig lidt, gik jeg derind igen for at redde mine »Greier«, og da var heldigvis Sværmen trukket væk.

Men nu til Gurre. Der er et eget Trylleri over Egnen, ja i selve Navnet; de poetiske Folkesagn om Volmer og Tovelille, om den vilde Jagt, ja, lad os høre, hvor betagende Thieles Folkesagn fortæller en Bondes Beretning om, hvorledes han engang oplevede at se Kong Valdemar jage: »Jeg husker grant fra den Tid, jeg endnu var en Dreng, at jeg en Aften blev sendt ud for at hente vore sorte Heste, som gik paa Græs i et Krat ved Valdemarslund (en Gaard i Nærheden af Gurre). Det var en mørk Efteraarsaften. Vinden susede mig om Ørene, og Regnen piskede mig i Ansigtet. Jeg var ikke vel tilmode, hverken over Vejret eller over Mørket, og underlige Tanker løb rundt i mit Hoved. Med et hører jeg Hundeglam, Hestetrampen og Lyd af Jægerhorn, der klang for mine Øren

Gurre, med H. C. Andersen

som Raslen af Kobberkedler. Angst betog mig; jeg foer vild af Veien og maatte lægge mig paa Jorden for med Hænderne at søge den igen, men min Le-

den var forgæves; Jagtlarmen tiltog og kom nærmere og nærmere. Jeg syntes at se en Rytter paa en sort Hest i flyvende Fart over mit Hoved, hvorpaa Larmen igen fjernede sig og ophørte ganske, efter at et Skud var faldet henne i Krattet. Jeg var endnu stedse vildfarende og i stor Frygt for at styrte ned af en Skrænt, som jeg vidste var i Nærheden. Da tænkte jeg paa Vorherre, vendte min Trøie — jeg havde hørt, at det skulde være godt — strax klarede det op, og jeg var lige paa Kanten af den omtalte Skrænt. I største Hast stod jeg op, vendte om og var snart hjemme, hvor jeg fik at vide, at det var Kong Volmars vilde Jagt, jeg havde hørt og seet.« — —

Men først og sidst er det den vidunderlige, drømmende Sommerdags-Stemning over Ruinen, Søen og Skovene rundt om, som nok skal kunne inspirere Malere og Digtere, ja:

> — husker Du Sjølund, den deilige Ø,
> hvor de vilde Skovduer kurre,
> de duftende Bøge, den stille Sø
> husker Du Gurre?

I en saadan Stemning har jeg, efter at Jernbanen blev aabnet og man paa et Par Timer kunde komme dertil, ofte siddet malende og fordybende mig i det Skønne, der rørte sig om mig: Svalernes rastløse Flugt, Droslens og Nattergalens Slag inde under Bøgenes Kroner saa det svarte med Ekko, Skovduernes Kurren, ja alle de Lyde, en Maler hører,

naar han borte fra Mennesker, stille og tyst, sidder ved sit Arbeide, og er han end ikke en Mester, saa, hvis han i Andagt lytter til Naturens stille Virken, er hans Arbeide ikke forgæves, nei, da har han havt et Møde med sin Skaber.

Saadan malede jeg en Dag i Gurrevang et af de store deilige Bøgetrær ned mod Søen, og da jeg var færdig, eller rettere, havde arbeidet mig træt, spadserede jeg gennem Skovene til Frederiksborg.

Senere, efter at Slottet var genopbygget baade ud- og indvendig, kom jeg der ofte, der var jo meget at tilegne sig, og da jeg saaledes en Dag gik i Slottets Sale, mødtes jeg med den i sin Tid saa beundrede Skuespiller Hultmann, nu Pensionist, men med sit endnu ungdommelige og elegante Ydre; da jeg lagde Mærke til, at han og hans Hustru trængte til Veiledning, og jeg var fortrolig med Værelsernes Indhold, tilbød jeg dem min Bistand, og det blev et meget fornøieligt Samvær; Hultmann var stærkt interesseret i alt hvad han saa, og da vi endelig kom ned i Slotsgaarden, gik jeg til Portneren for at faa min Malerkasse. Da Hultmann saa den, sagde han: »De er Maler?« hvortil jeg forklarede, at jeg ikke ernærede mig som Kunstner, men at jeg i Ferierne hengav mig dertil af Hjertens Lyst, og da Hultmann, som ogsaa dyrkede Malerkunsten og tyede til den som et oplivende Middel mod sin overhaandtagende Melankoli, hørte dette, skiltes vi, som det lod til, Begge oplivede og taknemlige for hinandens Selskab, Hultmanns til Fre-

densborg, hvor de den Sommer boede, og jeg til mit Arbeide i Bikuben.

Endnu et Minde fra Frederiksborg: Solodanser Harald Scharff, den i min Ungdom saa feirede Elsker i Bournonvilles Balletter, særlig som Lieutenanten i »Fjernt fra Danmark«, Helge i »Valkyrien« og fremfor alt, Loke i »Trymskviden«, kom i Anledning af Autograferne hjem til mig en Dag, og da jeg, glad ved at se ham, viste ham nogle Scenebilleder, som jeg havde tegnet af ham i nogle af hans Roller, blev vi hurtig gode Venner; skønt han, ligesom Hultmann, var i høi Grad Melankoliker, fik han snart Tillid til mig og talte gerne om Teatret, som han, skønt afgaaet for endeel Aar siden, bevarede en levende Interesse for. Scharff kom, et enestaaende Tilfælde i Teatrets Annaler, tilskade i en Zigøinerdans i »Trubaduren«, idet han i et forceret Spring sprængte Knæskallen og kom aldrig til at danse mere; men han var, efter sin Helbredelse, en god og ihærdig Fodgænger og interesseret for Alt, hvad der vedrørte Kunst og Scene; jeg foreslog ham en Sommerdag at tage til Frederiksborg med mig, se Slottets Indre, og det tiltalte ham i høi Grad; derefter vandrede vi rundt i Haven og Indelukket, indtil vi, efter en vel tilbragt Dag, tog hjem om Aftenen.

Længere Tid efter blev hans Tilstand saa betænkelig, at han maatte indlægge sig paa Hospitalet, hvorfra han desværre ikke kom ud mere. Jeg besøgte ham der, vi vandrede en lang Tur sammen og han var atter den livlige og fantasifulde Scharff,

som jeg havde beundret og glædet mig over paa Scenen. Jeg er, naar jeg, ret ofte, tænker paa ham, glad over at have kendt og skattet ham som Menneske.

Naar jeg, for et Øieblik, vender tilbage til, hvad en Maler kan opleve, naar han da har Sans derfor, men det modsatte synes mig næsten utænkeligt, saa vil jeg da sige med Kong Valdemars Replik i »Syvsoverdag«:

— — — — Jeg tror, at alle
de Væsener, som i Jord, i Luft, i Vand,
i Træer, i Urter virke travlt, de tusind
og atter tusind smaa forborgne Svende,
som i Naturens Værksted trælle flittigt
har sig forenet — — — —

ja, saadan er det, at det Hele virker som en Symfoni; jeg vælger helst det aabne Landskab med en viid Horisont til alle Sider, fremfor at være indelukket i en tæt Skov — og naar Skyerne, i stærke Farver, kantede med hvide Bræmmer, bebudende en lille forfriskende Tordenbyge, eller de seiler gennem den blaa Luft som lette hvide Bomuldstotter, naar Skovene i det Fjerne blaaner, en hvidkalket Landsbykirke hyggeligt kneiser midt i en lille Bondeby og endelig Lærkerne, høit oppe i Luften, juble, som om det lille Bryst skulde sprænges — ja saa har jeg et Motiv, som fryder mig, saa glemmer jeg alt, hvad der hedder Tid og det er nu kun om at gøre at faa det bedst mulige ud af mit Arbeide.

Lundbye, som sikkert efter hans egne Optegnelser var et saadant Naturmenneske, har paa en af sine store Studietegninger fra Vognserup, der findes i Hirschsprungsamlingen, tegnet en stor, langbenet Myg, der balancerende har sat sig paa et langt Græsstraa, med den Tilskrift: »Et flygtigt Besøg«; det fortæller netop om et saadant Øieblik, hvor han maaske ivrigt studerende et eller andet ved Kvæget, ikke har villet glemme dette lille Moment, ja —

Deilig er Jorden,
Prægtig er Guds Himmel.

Gurre-Egnen har jeg omtalt, men jeg har ikke nævnt Gæstgiverstedet »Marianelund«, som ligger tæt ved Gurrevang og de omliggende Skove, hvor man er midt i Herligheden; her har vi ofte, baade fra Helsingør og København, taget ud i een eller flere Dage, thi her er fuldt op af Motiver, Ruinen, Gurrevang, langs med Søen og det nærliggende Tikjøb med Kirke, som sees overalt i Landskabet.

Men meest eiendommelig var dog en Tur, jeg gjorde derud alene; jeg var paa Frederiksborg-Museet en Efteraarsdag og vilde om Eftermiddagen gaa til Fredensborg, var ogsaa paa Vei et godt Stykke gennem Grib Skov, da der pludselig faldt en stærk Taage; jeg besluttede da at gaa tilbage til Hillerød og overnatte der paa Hotel København, hvor jeg havde boet den foregaaende Nat; det var saa heldigt, at Værelset var ledigt og jeg indrettede mig hyggeligt, fik en Lampe og udførte de Skitser, jeg havde tegnet i Grib Skov.

Næste Morgen var det et herligt Efteraarsveir med Solskin, og jeg begav mig paa Vandring, naaede henad Aften Marianelund, bestilte mig et Værelse og en Beuf, og mens den blev tillavet, vandrede jeg i Aftendæmringen til Ruinen og Søen, der havde ganske den samme Stemning, som jeg, adskillige Aar efter, saa den i den sceniske Fremstilling af Holger Drachmanns Digt »Gurre«; da jeg kom tilbage til Kroen, havde der reist sig en betydelig Storm, og da jeg sad paa mit Værelse, saa Maanen med de hurtig drivende Skyer, slog den Tanke pludselig ned i mig, at det da ret maatte være en Nat for Sagnet om Kong Valdemars vilde Jagt; jeg blev oppe, beskæftigede mig med mine Tegninger til over Midnat; det buldrede dygtigt i Skorstenen og i Træerne, alle i Huset var gaaet til Ro; men da jeg intet hørte til Skud, Hallo eller Hundeglam, tøflede jeg temmelig slukøret til Sengs, sov sødelig til Morgen, vandrede saa i et herligt frisk Efteraarsveir til Helsingør, hvor jeg hos Familien Høybye tilbragte Resten af min 5 Dages Ferie.

I de første Aar af vort Ægteskab tog min Hustru og jeg jævnlig til Roskilde om Søndagen for at overvære Gudstjenestesn i Domkirken og saa senere paa Dagen ture lidt om i den nærmeste Omegn, og da Børnene voksede til, var det deres og vor Glæde at overvære de Orgelkoncerter, som den saa høitfortjente Organist, Professor H. Mathison-Hansen gav i Domkirken; de var altid stærkt

besøgte, og man var sikker paa at faa noget udmærket at høre, da Programmet var udsøgte Ting og Assistancen første Rangs Kunstnere fra København, Kammersangerne Chr. Hansen og P. Schram, og Kirkens fortrinlige Kor; hvad man dog meest glædede sig til, var Organistens egne herlige Orgelfantasier, og her har jeg hørt ham spille sin deilige Komposition: Dronning Dagmar-Fantasien, den han egentlig skrev til Kong Frederik VI's Bisættelse; den blev senere alle Orgelspilleres Glansnummer, i det mindste var det, i de mange Aar, jeg arbeidede paa Blinde-Institutet, den Komposition, som alle de der uddannede blinde Organister satte som Maalet for deres Dygtighed.

Uforglemmeligt blev det, da jeg med mine Drenge en Sommerdag tog fra Leire Station til Roskilde for at vise dem Domkirken, som de i den Alder, de var, nu kunde have Gavn og Glæde af at kende. Vi gik altsaa omkring i Kirken og saa paa alle de historiske Minder og Kapellerne, da med eet Orgelet bruste over vore Hovder; vi satte os hurtig til Rette i en Stol, og nu hørte vi den deiligste Fantasie: Koraler, Psalmer og fædrelandske Melodier, særligt som Binde-Motiv »Danmark, dejligst Vang og Vænge«, blandet og varieret ind imellem hinanden; det var som alle de Store fra gamle Dage, Valdemarerne, Axel Hvide og Saxo, talte ned til os fra Kirkens høie, rundbuede Hvælvinger — det glemmes aldrig —; da det var forbi, saa jeg Domorganisten, med sin Overfrakke paa Armen, forlade Kirken med en Herre og Dame, Tilreisende,

som sikkert har villet høre ham. Maa jeg i Forbindelse hermed fortælle, at da jeg engang bad en af Matthison-Hansens Sønner, som blev hans Efterfølger paa Orgelet, om en Autograf fra hans Fader, sendte han mig, til min store Glæde, netop den Komposition, som jeg mest kendte og elskede, det originale og af Faderen benyttede Manuskript til Dagmar-Fantasien.

En anden lille Erindring har jeg ogsaa fra Roskilde; jeg antager, at vi har holdt vor Forlovelsesdag ved at overvære Gudstjenesten og saa spadserede vi ud ad Frederikssundveien, forbi de gamle Murlevninger af St. Ibskirke og hen til Voldbankerne af ogsaa en minderig Plet, Haraldsborg-Tomten, som nu, mærkværdig nok, er udstykket i Villa-Grunde, bebygget og med nyanlagte Haver — dengang var der en gammel Vandmølle med sin opdæmmede Mølledam; det var en deilig Frokostplads for os og vore Drenge, og her forærede jeg min Hustru et Smykke, en tro Kopi af det emaljerede Dagmarkors, som findes i Nationalmuseet, og som hun endnu bærer ved festlige Leiligheder.

IX

VENNER OG VELYNDERE

Af de Venner og Velyndere, der saa trofast har bidraget til at give mit Liv Indhold og Vekst, maa jeg nævne:

Sognepræst A. Fibiger kom jeg i korresponderende Forbindelse med, da han som ung Præst ved Ranum Seminarium tilskrev mig i Egenskab af Autografsamler, og da det var mig en Glæde at kunne overlade ham, som ogsaa havde Interesser i den Retning, af mit rige Forraad af Dubletter,, kom vi snart til god Forstaaelse; da han erfarede, at min Hustru og jeg var troende Folk og at vor Søn den Retning, af mit rige Forraad af Dubletter kom Præst ved Maria-Kirkesal paa Vesterbro, og vi fik udtalt vore Tanker for hinanden, Venner og Brødre for Livet; han har, skønt vi sjælden sees, trofast holdt fast ved mig og mine, hvorfor jeg takker ham af mit hele Hjerte.

Kunsthistorikeren, Rektor Sigurd Müller, der trods et langt Livs uafbrudte Lidelser altid viste mig et kærligt Sindelag og havde rosende og op-

muntrende Ord til mig, naar jeg besøgte ham, mindes jeg som den taknemlige Mand, han var, for hver en lille Vennetjeneste der ydedes ham. Han var altid begeistret for Kunsten, og de Unge fandt hos ham baade god og sund Kritik og velmenende Indrømmelse af, hvad der var godt og værd at rose.

Direktør for Statens Musæum, Emil Bloch, kom til at kende mig, ved at træffe mig sammen med Inspektør ved Kobberstiksamlingen, Thiele, som i nogle Aar kom til mig Søndag Formiddag for at vi kunde drøfte fælles Interesser. Direktør Bloch var en stille Mand, som befandt sig allerbedst, naar han i sit ensomme, men hyggelige Hjem syslede med sine kære Bøger og de øvrige Kunstskatte, han eiede; det var mig derfor en stor Glæde, da jeg mærkede, at han havde Interesse for mig og bad mig hjem til sig, ja, hvor var det velgørende at være sammen med ham, naar han viste sine sjældne Bogskatte frem, snart en Dedikation, snart en sjælden Udgave eller et kostbart Bind, det var med en rørende Nænsomhed, han tog den i Haanden. Og, han var ikke nærig, nei, han gav gerne. En Dag forærede han mig en Holberg-Komedie i Originaludgaven, en anden Gang: Dickens illustr. Originaludgave »the Chimes«, med Dickens' egenhændige Dedikation til H. C. Andersen.

En Dag kom vi til at tale om Broderen, Carl Bloch, og jeg kom da til at nævne, at jeg havde Raderingerne, paa fire nær, som NB var de kostbareste; Bloch spurgte mig, hvilke de fire var, det

besvarede jeg og vi talte da ikke mere om det; men Dagen efter stod Bloch udenfor min Gadedør med de to og Undskyldning for, at han selv kun havde de andre to i enkelte Exemplarer, se — det er at være Gentleman — og jeg forstod saa godt, hvad Professorinde, Fru Anna Bloch sagde til mig i nogle Ord, vi vexlede i Direktørens Leilighed efter hans Død: »Ja, det er herlige Mennesker, de fire Brødre.« Hvem der kunde faa det Eftermæle!

Professor, Billedhugger Theobald Stein, beundrede jeg allerede som ungt Menneske, naar jeg paa de aarlige Udstillinger paa Charlottenborg saa hans Arbeider, Holberg, Tordenskiold og Niels Juel-Statuetterne, som jeg fandt betydelig friskere i Fremstillingen end hans senere Omarbeidelser til Statuerne; men alligevel, de staa anderledes plastiske end hvad der i den nyere Tid ydes; hans »Kong Skiold«, en fin og yndefuld Komposition, lige rig i Opfattelse og Udførelse: en deilig sovende Dreng, med Oldtidssmykke i Haaret, hvilende med Hoved og den ene Arm paa et Kornneg, og det Hele flydende paa Havet, saadan som Sagaen beretter. Ikke saa underligt, at Kong Frederik VII, som havde stærke Oldtidssympatier, var saa tiltalt af dette Kunstværk, at han købte det i Marmor ved dets Fremkomst.

Prof. Stein forærede mig sin kønne lille Skitse »Michelangelo og Torsoen i Vaticanet«; jeg kan godt forstaa, at dette Emne maatte tiltale en plastisk Kunstner; Michelangelo, i hvis Kunst der var noget af en Gigant, har, berøvet Synet i sine sidste

Dage, havt Trang til ved Befølingen af den antikke Torso at nyde Formerne i det vældige Legeme.

En fortrinlig Række Buster som Kuhlau, St. Blicher, Kingo, Mynster, Bournonville o. m. A., er ogsaa værdifulde Arbeider. Stein var som Kunstner betydelig og som Menneske var han elskelig, altid venlig og meddeelsom, vilde gerne se det fremadstræbende, idetmindste overfor mig, og jeg er glad ved hans Venskab og ved at være kendt af ham i de senere Aar af hans og mit Liv.

Arkitekten Professor H. Storck hørte ogsaa til de stille, indadvendte Kunstnere, og det var ikke saa let at faa lukket ham op; men var det lykkedes, kunde man ogsaa være vis paa hans Venskab. Det var ogsaa gennem Thiele, at jeg kom i Berøring med ham; vi var vist begge lige tilfredse ved at udvexle Tanker om, hvad der interesserede os, og det var navnlig de gamle Herregaarde og deres Dokumenter, som vi gik op i; Storck, som blev meget benyttet til at restaurere de gamle Bygninger, hvad han gik til med stor Nænsomhed, havde meget at gøre i den Retning og har vist gjort Vidundere, f. Ex. Merløse Kirke og mange andre hensmuldrende Bygninger; men hvad jeg aldrig har kunnet forstaa, var, at han tog hele det ærværdige og enestaaende Præg (Bispehuen) bort af Bjernede Kirke og istedetfor gav den det kedelige Spir og Rundkirkens Ydre. Lad være, det er korrekt og stemmende med dens oprindelige Skikkelse, men Bjernede Kirke, som ligger høit i et aabent Land-

skab, tog sig herligt ud i sin gamle Form, før Restaurationen.

Prof. Storck havde megen Passion for de gamle adelige Voxsegl og var, som en naturlig Følge heraf, en betydelig Kender af de gamle Adelsslægter; han var saa uegennyttig, at han, endnu i levende Live, forærede Rigsarkivet sine Samlinger, der var fortrinligt ordnede og i mange Aar hans kæreste Fritidsarbeide at sysle med; jeg var glad ved hans Venskab, og det var mig kære Oplevelser, naar han besøgte mig, og den ellers saa stille Mand fik sig en lun lille Latter over et eller andet, som gottede ham.

Landskabsmaleren Thorvald Niss, har jeg kendt fra Ungdomstiden; han var oprindelig Blomstermaler paa den kongelige Fabrik, men da han følte, at der var noget ved at bryde igennem, tog han, med en rask Beslutning, Afsked med Porcellænsmaleriet skønt det var en fast, om end meget beskeden Indtægt og begyndte at male ude i det Frie; det lykkedes, takket være Professor Otto Baches kraftige Indgriben, saa at han hurtigt fik et Navn og blev en af vore talentfuldeste Naturmalere, navnlig blev Efteraaret hans Styrke. Niss malede altid ude, uden Hensyn til Veiret, og han kunde døie adskilligt af Sne og Kulde, naar han havde sit Billede paa Lærredet, saa var alt glemt; men nogen gammel Mand blev han ikke, og det har vel nok været denne anstrengende Arbeidsdag der forkortede hans Liv. Jeg erindrer, at jeg en Efteraarsdag mødte ham paa Klampenborg Station

med et stort Lærred paa Ryggen, og da jeg ogsaa var taget ud for at male, foreslog han, at vi skulde male hver sit Motiv, men saa nær, at vi kunde tale sammen; men medens jeg, famlende og usikker, ikke fik noget videre ud af mit, havde han, paa samme Tid, faaet et karakteristisk Efteraarsbillede, en af Stormen fældet Bøgestamme udover et Vandhul, et Motiv, han oftere fandt og har malet med stor Virtuositet og som indbragte ham Wiener-Udstillingens Guldmedalje.

Niss var med sin friske, freidige Natur, glad ved at se, hvad andre kunde præstere, og han har ofte, ved at se mine Skitsebøger, talt rosende og anerkendende Ord, ligesom naar han f. Ex. kunde sige: »skal vi bytte Studie«, og derved, uden al Selvvurdering, høinede en andens Arbeide.

Han har ikke reist meget i Udlandet, det følte han ingen Trang til; men engang, har han selv fortalt, reiste han igennem Tyskland, jeg tror paa Vei til Paris. I Kupeen (3. Klasse) var der flere Smaafolks-Passagerer og Niss kom da snart i Passiar med et Par, Mand og Kone; det var meget gemytligt, og tilsidst spørger Niss Tyskeren om hans Haandtering, Tyskeren svarer: »Künstler!« »Ah,« siger Niss, »ich bin auch Künstler.« »Achso,« siger Tyskeren, »und Ihre Specialität?« »Landschaftsmaler, und Ihre Specialität?« Tyskeren: »Krafftkünzler, Trapez.«

Ja, Niss var en ægte Kunstner-Natur, sørgede ei for den Dag imorgen, og derfor blev han aldrig nogen velhavende Mand, trods det, at han kunde

sælge alt, hvad han malede; han sagde engang, da han viste mig nogle friske Marklandskaber i Sommerstemning og jeg spurgte, om det nu ikke gjorde ham ondt at skilles fra dem: jo Du, det er noget kedeligt noget med dette Sælgeri, det var morsommere at forære det bort eller selv beholde det«; ja, saadan var Niss og saadan tænkte han.

Ved at tænke tilbage paa disse 4, saa høist forskellige Mænd, hvoraf en sagde om mine Arbeider, at det var »god ærlig Kunst«, en anden: »ja, det er meget nydeligt, men ikke Kunst«, en tredie, at det var »Dilettantisme«, og en fjerde, at jeg var »Autodidakt«, blev dog det endelige Resultat, at de var enige i, at mine Forsøg og min Stræben efter at blive Kunstner ikke heelt har været forgæves.

Dog maa jeg, med Tak til Gud, fordi han saa naadigt har ledet mig, erklære, at jeg anseer det for en Lykke, at jeg ikke skulde ernære mig som Kunstner; det er jo en Kendsgerning, at kun de faa, som naaer til et anerkendt Navn, kan leve af deres Kunst og da min kære, utrættelige Velynder, Ludvig Moltke, ogsaa her greb ind og skaffede mig, ved sin Indflydelse, en fast Stilling i »Bikuben«, hvor jeg fra 1867 og indtil denne Dag har havt en tryg og for alt, hvad der kaldes Næringssorger betrygget Tilværelse, maa jeg ogsaa med Tak til mine Overordnede og mine Kollegaer for lykkelig tilbragte Aar sige, at Kunsten har været mig et kært Fritidsarbeide, men heldigvis ikke mit Livserhverv.

G. Landt

At jeg ikke, i saa lang en Arbeidstid af 53 Aar, er naaet op til de større Stillinger som Kasserer, Kontorchef og hvad ellers, kan maaske synes paafaldende; men her maa jeg sige, at saadanne Poster er i Tiderne bleven mig tilbudt; men at jeg har afslaaet dem, da jeg ikke troede mig egnet dertil.

Blandt mine Kollegaer i Bikuben, hvor jeg havde mange gode Venner, som jeg gerne vilde have dvælet lidt ved, maa jeg dog nøies med at omtale George Landt, deels fordi han var et eiendommeligt Menneske, med en stærk og udviklet Sans for Alt, hvad der hedder Kunst; men ogsaa fordi han i sit Venskab kom til at staa mig og min Familie saa nær.

Landt, som var ugift, levede sammen med sin Pleiesøster, førte et gæstfrit Hus og elskede at se unge glade Mennesker om sig og da især Malere og sceniske Kunstnere; han var skrøbelig af Helbred og døde tidlig; der var Thorvald Niss, som han i dennes trange Tid gjorde meget for; der

var Brødrene Just og August Jerndorff, som han var en trofast Ven for; der var Kr. Zahrtmann, som da Landt havde en slaaende Lighed med Christian VII, benyttede ham meget til Model for denne Skikkelse, saa at, naar man seer Zartmanns Billeder af denne Konges Liv, har man tillige et bestemt Portræt af Landt; saa var der Xylograf Hendriksen, daværende Bogholder, senere Direktør i Bikuben, F. Gram og endelig et Par fremragende sceniske Kunstnere af de Unge ved det kongl. Theater; disse glade, begavede Mennesker samlede han af og til i sit Hjem og saa, baade før og efter Aftensbordet, gik Passiaren med Liv og Lyst; man kunde ogsaa finde paa at lege og give Operascener tilbedste, saaledes en Aften af »Don Juan«; jeg var Steengæsten og havde faaet en af Landts Natskiorter paa, jeg gestikulerede stærkt og kom til at rive en fyldt Vinkaraffel paa Gulvet, saa den splintredes og al Vinen flød over Dug og Gulv; og Gæsterne, ja de blev noget lange i Ansigterne; eller, som Landt, der morede sig kosteligt, sagde om en af dem, at han »hang med Næbet som en syg Kanarifugl«.

Landt var ogsaa en stor Børneven, og det morede ham paa Gader og Stræder at opsnappe og saa hjemme gengive, hvad han hørte; saaledes en Samtale mellem to Smaapiger paa Gaden: »Du, forleden Dag saa saa' jeg, at der gik en Ko, som at der var saa syg, saa at den ikke kunde gaa.« — »sto' den da stille?« — »næ, den lo sæ ner;« han inviterede sine Venners Smaabørn hjem til sig, og

i disse Børneselskaber aflurede han dem deres Pudsigheder. Ogsaa vore Smaadrenge holdt han meget af, og det blev, i de sidste Aar han levede, hans Lyst at komme hjem til os en bestemt Aften i Ugen, for at lege med dem, se Dukkekomedie og endelig se dem blive klædte af og bragt tilsengs. Landt var selvfølgelig en stor Ven af Dyrehavsbakken og da især Mester Jakel, hvis Dukke-Manerer han pudsigt kunde efterligne. Han boede en Sommer i Ferien hos »Posemanden« i Dyrehaven i et Hus ved røde Port i Ordrup Krat, sammen med Thorvald Niss, og her inviterede han alle sine unge Venner og Veninder ud en Sommersøndag, og efter en fornøielig og god Bespiisning, legede vi paa Ermelundssletten »to Mand frem for en Enke«, indtil vi om Aftenen, forfriskede af den muntre Dag, tog hjem til Byen, hver til sit.

Landt forstod altid at bringe Glæde med sig og meddele den til os Andre.

Et kønt lille Træk om Landt som er blevet mig meddelt fra paalidelig Kilde, vilde jeg gerne have med; Landt var, forinden han kom i Bikuben, ansat som Kontorist hos Handelsfirmaet J. F. Erichsen & Søn; det var i 1866, at Husets Chef laa syg og for Døden, at Landt en Aften mødte med sine Morgensko under Armen og tilbød at vaage over sin gamle Chef. Dette Sindelag ligner saa ganske Landts gode Hjerte og er blevet bevaret i taknemlig Erindring om ham af Familien i en Tid, hvor der endnu ikke kendtes til Sygepleiersker.

Naa, endnu et lille muntert Minde — de dukker frem som Anemoner paa en Foraarsdag:

Foreningen »Fremtiden« afholdt i 70erne Carneval i Casino, som efter sit hele noble Anlæg og ved den kunstneriske Udsmykning og Assistance var meget ansete og eftertragtede. Et af dem var arrangeret som »en Aften i Venedig«; Direktør i Bikuben, Hellmann, som var Foreningens Stifter og Formand, var saa venlig at betænke sit Personale hver med 2 Billetter, og skønt det var temmelig kostbart at deltage i denne Fornøielse, kunde man jo daarligt lade være, og man hjalp sig saa godt, man kunde; jeg var Livjæger, i en laant Uniform og min unge Hustru var fransk Marketenderske fra Napoleonstiden, en Dragt, hun saa nydelig ud i og som hun selv havde syet.

Der var mange smukke Dragter, og under Dansen viste der sig Kvadriller, hvis Anstand og Dragter bar Præg af, at det ikke var »bestandig borgerlig«; blandt mine Venner var der ogsaa mange gode Masker; en af Publikum i Bikuben almindelig afholdt ung Mand var maurisk eller arabisk Høvding, en kostbar Dragt, som skal have tilhørt Frederik VII som ung Prins og benyttet af ham til Carneval; saa var En Røver fra Abbruzzerne, han gik skummel og skulende omkring og blev han tiltalt, saa satte han Spørgeren en Pistol for Brystet med de Ord: Pungen eller Livet. G. Landt, var Kavaller fra Christian VII's Hof, en Dragt der klædte ham, som han var født med den.

Ja, det var dengang!

Far og Søn ved Sjæl-Sø

X

FERIE-REJSER

Naar jeg gennemblader mine Skitsebøger, hvoraf jeg er naaet til Nr. 65, har jeg ligefrem en Reise-Haandbog, idet jeg fra ungt Menneske har overholdt det Princip at faa en, mer eller mindre udført Blyantstegning, ofte med lidt Farve, en »Strimmel«, som jeg kalder det og som det saa altid hed sig fra mine Børn og Venner: har du faaet en Strimmel; derved er jeg istand til at erindre mine større og mindre Ferie-Reiser og jeg kan saaledes fortælle om de Udflugter, min Hustru og jeg har gjort i vor Ungdom, som blev foretaget til Egne, der enten ved deres Skønhed og

Eiendommelighed, eller ved historiske Minder tiltrak os.

I Begyndelsen, da Børnene var smaa, blev det Allerslev ved Leire, og Helsingør, hvor vi havde Venner, der gerne saa os; senere drog vi, efterhaanden som Jernbanerne gjorde det muligt, længere bort, og det blev da Tisvilde med Helenes Grav, den som H. F. Ewald, Bergsøe og Zacharias Nielsen har skildret i deres Bøger, og som Folkesagn og Overtro har beskæftiget sig med. Her i denne smukke Egn med Tisvilde Hegn, Asserbo og en Mils Vei derfra Frederiksværks-Egnen med Arresø, har vi gentagne Gange søgt til i Ferierne. Et senere Aar drog vi til Nykøbing p. S., hvorfra der var Udflugter til Rørvig med Kirken ude paa Heden, med Sagnene om Marsk Stig, og Bruden, der efter Vielsen blev skudt ned foran Altret; saa en Tur ud paa Odden, den sagnrige Høiby Kirke, som stod i Band i 7 Aar, ogsaa for et Dobbelt-Mord, udøvet af 2 Søstre, Adelsdamer, paa deres troløse Beilere.

Fra Nykøbing S. tog vi med en lille Damper til Holbæk, en deilig, tidlig Sommermorgentur, trods at vi havde Svin ombord, der skulde landsættes diverse Steder; jeg vilde gerne se den gamle Landsbykirke, Merløse Tveie (2 Taarne), som netop var under Restauration af Storck, og det var forbausende at se, hvorledes Taarnenes Ydre var indkapslet af Stilladser, for at den indvendige Murmasse kunde ombygges og fornyes; min Hustru brød sig ikke om at trave derud, og vi blev da

Fra Holte Baadebro

enige om, at hun blev i det lille Anlæg til jeg kom tilbage; imidlertid var hun kommen i Snak med en Dame, som stærkt animerede hende til, at vi skulde tage ud til Herregaarden Løvenborg, og da jeg kom tilbage fra Merløse, tog vi med Toget til den nærliggende Station, og det fortrød vi ikke.

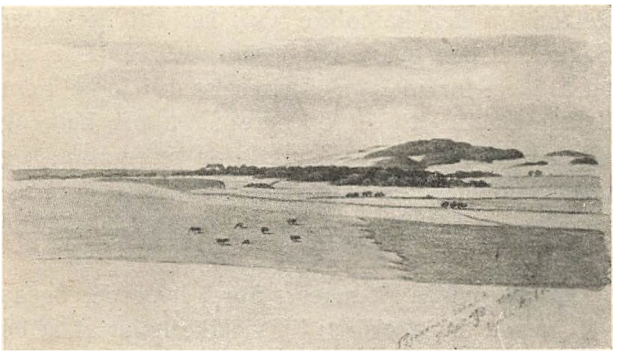
Gennem en lille Skov, som munder ud i Parken, laa pludselig for os den gamle Renaissancegaard med sine Grave og smukke Blomsterpartier, og vi

frydede os ret over al den Herlighed, indtil vi om Aftenen tog hjem til København.

Til Herregaarden Dragsholm med den nærliggende Værhøi, vistnok Sjællands høieste Punkt, hvor der er den mest henrivende Udsigt til Kattegat og langt ind i Landet til alle Sider, og den nedenfor Værhøi liggende Faareveile Kirke, gjorde vi Tur fra Kalundborg; her i Kirkens Kælder findes det som Mumie velbevarede Lig af Bottwell, Maria Stuarts landflygtige Mand, der døde som Fange i Dragsholm Fængselskælder; ja, her er Stof nok for Maler og Digter, og vi havde et varigt Udbytte af et 14 Dages Ophold; min Hustru var en flink Fodgænger og det betaler sig at gaa fremfor at køre, idet man ganske anderledes kan nyde det vekslende Landskabs Skønheder.

Kalundborg, med Esbern Snares herlige gamle Kirke og hele Refsnæs-Egnen, har vi ogsaa pløiet igennem. Refsnæs, Lundbyes Egn, er med sine storslaaede Bakkelinier, sine, desværre nu saa faa, bevarede Kæmpegrave, noget for sig selv af Sjællands Natur; det har noget tungsindigt, men Fred og Sundhed over sig; i gamle Dage var det bevokset med Skov, det var jo her, at Valdemar Seier mistede sin og Dagmars unge Søn, i et Vaadeskud paa Jagten; skulde det være derfor, at Folkevisen siger:

> O, Danmark! om du din Skade forstod,
> da maatte du græde det bare Blod.
> Paa Refsnæs, hvor før stod Eger og Bøg,
> herefter skal gro Skarns Hunde-Løg!

Dragsholm og Værhøj, fra Bjerresø Mark

hvorom er, Refsnæs har ingen Skov, men det er et smukt og veldyrket Stykke Danmark.

Paa det overfor liggende, deilige Asnæs, med Herresædet Lerchenborg, boede vi en 14 Dages Tid hos en Skolelærer, hvor vi havde det godt; vi turede dagligt om i de smukke Smaaskove, der med den aabne Strand til begge Sider passer som Illustration til H. C. Andersens deilige Strofer:

> Du danske, friske Strand,
> hvor Oldtids Kæmpegrave
> staa mellem Æblegaard og Humlehave;
> Dig elsker jeg! Danmark, mit Fædreland!

og herfra Asnæs gjorde vi Udflugter til Tis-Sø og Skarrids-Sø, Egne, Malere som Skovgaard og Dalgas har lært os at elske.

Slagelse-Egnen drog mig til sig ved den der liggende Hvilehøi med sit ærværdige Træ-Krusifiks, en fra Middelalderen gennem Tiderne vedligeholdt

Relikvi fra den katholske Tid; her var det, efter Sagnet, at den gamle Slagelsepræst vaagnede, efter at være forladt af sit Reiseselskab i Joppe i det hellige Land; ja, der er flere Sagn om ham og Kong Valdemar, som i ham saa en hellig Mand, og hans Samtid kaldte ham »Hellig Anders«, — Sagnene bør man holde i Ære, — de har deres Mission.

Saa var vi en Sommer i Sorø, hvor der ogsaa var meget, der drog os; da vi ikke holdt af at bo paa Hoteller, nærmest fordi et længere Ophold blev dyrt, har vi gerne, ved Anbefaling, søgt private Hjem; paa Sorø Gade mødte vi en ældre Dame, som vi spurgte, om hun ikke vilde anbefale os et Logis, og hun pegede da paa et Hus, hvor der var hvad vi søgte, og sluttede med de Ord: »Jeg tror, De kan være der,« og det viste sig, at hun havde Ret.

Sorø er jo et kønt Sted, med mange gode Minder, men man savner den aabne, friske Strand, og jeg fik paa Hovedet af min kære Forstander Moldenhawer, fordi vi, som trængte til styrkende Luft, havde valgt Sorø til Ferieophold, men vi fortrød det nu alligevel ikke; at Sorø ikke skulde være et sundt Opholdssted, er vanskeligt at forstaa, naar man veed, at Ingemanns levede og boede der i over 40 Aar; man har en køn lille Historie om Ingemann, som vel sagtens stammer fra ham selv; der fortælles, at da Ingemann en Aftenstund gik sin sædvanlige Tur i Skoven langs Søen, paakom der ham en besynderlig Uro og Angst og han lagde

Studietegning

sig da paa Knæ og bad; dette gav ham Frimodighed og han naaede godt og vel hjem.

Nogen Tid efter fangedes en Forbryder, som i længere Tid havde foruroliget Sorø og Omegn, og han bekendte, iblandt Andet, at han den paagældende Aften havde lagt sig paa Lur for at udplyndre Ingemann, men havde opgivet det, da han saa, at Ingemann ikke var alene; denne Oplevelse lærer os, at der er usynlige Magter, som vaager over os, naar vi »gaar Veie Gud tør kende«; det er maaske ud fra denne Begivenhed, at Ingemann har skrevet sit bekendte Digt om Englen ved vor Side.

Men saa blev Stevns mere svarende til Hensigten: her var Høirup med sin Strand og sin gamle, veirbidte Kirke, som vi naaede at komme ind i; nu er den jo for bestandig lukket og prisgivet til Havet; her kunde males og gøre Ture til Vemmetofte, Fakse og Rødvig; den gamle, fra »Gøngehøvdingen« bekendte Herregaard »Gjorslev« saa vi, og her havde vi gamle, kære Venner, Provst Hammershaimb i Lyderslev, hvor vor Søn Aage skulde prøve sine Evner som Prædikant, idet han her blev personel Kapellan hos Provsten.

Et Aar tilbragte vi vor Ferie i Nestved; der var anbefalet os en Enke, som havde Modehandel i et pænt lille Hus i Kindhestegade (et besynderligt Navn paa en Gade), og her drog vi da ind. Der var meget at se og tegne, Herlufsholm tæt ved, med Herluf Trolles og Birgitte Gjøes smukke Gravmæle, Byens smukke Kirker, hvoraf St. Peders har smukke Kalkmalerier fra Valdemar Atterdags og Dronning Helvigs Tid, og adskillige gamle Bygninger fra Middelalderen.

Da vi en Dag var henne at se Apostelhuset, saaledes benævnet, fordi de Bindingsværksstolper paa Huset ere udskaarne i Træ som de hellige Mænd, kom der pludselig farende i vild Flugt et Par løbske Heste med Vognen, hvori sad Kusken og en Dreng; da Gaden skraanede stærkt, var man vis paa en Ulykke; men til alt Held styrtede Hestene, saa det endte med Skrækken.

Vi vilde gerne se Herregaarden Gaunø; men der var temmelig langt derud, og vor flinke Værtinde

raadede os da til at tage med den landlige Post; derud kom vi, og ved en Tjeners Assistance fik vi alle Gaardens prægtigt udstyrede Værelser at se; der er fornemlig en stor Samling gammel Adels Portrætter, der i Særdeleshed interesserede.

En lille morsom Oplevelse fik vi ogsaa her.

Efter at have boet nogle Dage, sad vi en Aften og drak The med vort Værtinde og en Dame, der var i Besøg hos hende; efter Bordet gik min Hustru og jeg en Tur langs Susaaen forbi Værtindens Have, hvortil der gik Laage ind; da Aftenen var smuk, trak vi det ud med at gaa op, og da vi blev modtagne med en overstrømmende Glæde, der forundrede os, fik vi endelig at vide, at ved vi bleve saa længe borte, var Værtinden kommen til det Resultat, at vi var et forløbet Par, som ikke kunde betale og derfor var stukket af.

Vi havde gjort Aftale med Posten, at han paa en Korsvei nær ved Gaunø skulde tage os med paa Hjemveien om Aftenen; vi var der paa Klokkeslet, men der var og kom ingen Post, og min Hustru blev meget betænkelig ved Udsigten til at skulle gaa et Par Mil; imidlertid fik jeg mig en »Strimmel«, og endelig kom han da, sandende det gamle Ord: »kommer han ikke idag, kommer han imorgen.«

Et andet Aar var vi i Præstø, hvor vi ogsaa boede privat hos en Mand, der ikke var, men blev kaldt »Etatsraaden«. Præstø ligger smukt ved Bugten, med det deilige Nysøe med Parken og omliggende Skove og Minderne om Thorvaldsen, hans

Bænk, hans Høi, men især Atelieret i Haven, det Baronesse Stampe byggede, for at han kunde arbeide, naar han var paa Nysøe, og her modellerede han den smukke Statue af ham selv i sit 70. Aar, støttende sig til »Haabet«, ligesom han ogsaa her modellerede Busten af Oehlenschlæger o. fl. a. T.

Herfra tog vi til Vordingborg, hvor vi maatte bo paa Hotel men kun et Par Dage; en Dame af vort Bekendtskab indbød os til sig en halv Snes Dage; det var i Langebæk ved Kallehave, en Egn fuld af store tætte Skove og mange mosgroede Kæmpehøje; her nød vi Landlivet, og da Timen kom til Afreisen, var det svært at sige Farvel til den skønne Egn; Logiset derimod kunde vi nok løsrive os fra, vi boede i en Bondegaard, hvor Folkene ikke tiltalte os, men vi opholdt os der kun om Natten, da vi ikke vilde lægge mere end høist nødvendigt Beslag paa Damens Indbydelse, tilmed da hun i Forveien havde Huset fuldt af Gæster. Vi reiste tilbage til Vordingborg, og efter at have besteget den vældige Banke »Kulsbjergene« og besøgt Vintersbølle Skov, Egene paa Landeveien, hvor Kong Valdemar efter Sagnet binder sin Hest, naar han besøger Gaasetaarnet, hvad vi ogsaa gjorde og reiste saa hjem efter en vel tilbragt Ferie.

Vor længste og største Ferietur blev vel nok Jyllandsturen, som blev planlagt i Anledning af det lille Statstilskud, som ved Forst. Moldenhawers, Justitsminister Goos og Prof. Steins og Storcks Anbefalinger blev bevilget mig i Form af en Udenlandsreise; det var Meningen, at jeg skulde til

Dresden for at se Galleriet og da særlig Rafaels sixtinske Madonna; men da jeg ikke havde mindste Lyst til at reise ene og jeg allermindst skulde lægge 300 Kr. til af min egen Lomme, fik jeg det ændret til, at jeg nøiedes med at gæste Sverrig.

Vi reiste over Malmø og Lund til Gøteborg, hvor vi opholdt os en 8 Dages Tid; vi boede i et Hotel overfor Kungsparken, hvor vi om Aftenen hørte god Musik i det smukke Anlæg. Gøteborg er en smuk By, og den nære Omegn med sin Klippenatur var noget Nyt for os, især interesserede de gamle Forter eller Kasteller fra Carl XII,s Tid og de Dicksonske Haver; som noget usædvanligt blev en Tur ud til Faldene ved Trollhättan; der var meget at se, den mægtige Vandkraft, Sluserne med Skibenes Gennemgang o. s. v.; da vi spiste Middag paa Restaurationen, fraperedes vi ved den svenske Skik, at Herrerne tager dem et forsvarligt Foder med Snaps umiddelbart før Middagsbordet, den saakaldte »Smørgås«.

Naa, men da Dagene var gaaede, glædede vi os til at komme hjem til Danmark, og vi seilede med en Damper til Frederikshavn i temmelig uroligt Veir; det havde om Natten været Torden; paa Veien ud gennem Skærgaardene, med de markerede Klippeformationer, passerede vi den gamle Fæstning Ny Elfsborg, som mindede stærkt om Tordenskiold, og det, syntes jeg, var det bedste af hele Gøteborgturen. Vi fik en deilig Seilads tværs over Kattegat, og da vi naaede Frederikshavn, gik vi straks til Hotel Valdemar, hvor vi, mente Værten,

maatte smage de berømte »Frederikshavns Rødspætter«; saa leiede vi en Vogn og kørte en deilig Tur ud i Vendsyssel Bakkerne med de storslaaede Udsigter, de skovbevoxede Høider og Dybder, Flade Kirke med sin malerisk beliggende Præstegaard og endelig Herregaarden Bangsbo.

Efter denne vellykkede Dag reiste vi om Aftenen til Skagen, og her blev vi de følgende Dage og saa, hvad vi jo kendte i Tankerne, Fyret, Grenen, det mærkelige Punkt, hvor de to Have mødes; Klitterne med den tilsandede gamle Kirke, hvoraf Taarnet endnu rager frem, og den lille Plantage med Krøyers Villa, der, som en Oase i Ørkenen, ligger skjult midt i den øde Klitnatur; saa drog vi sydpaa til Aalborg, hvor vi kun overnattede, og seilede med en Damper til Mors; fra Nykøbing gjorde vi nogle Afstikkere til Sallingsunds karakterfulde lyngklædte Bakker; her fandt vi i Restaurationens gemytlige Vært en Type paa ægte jydsk Humør og praktisk Dygtighed, bekendt af Morsøboerne for sin veltillavede Mad, den han paa given Anledning serverede med et »Go-væk! vi har Katten riv'mæ Tabbel de huha mæ Orkestersaus.«

Her er store Strækninger Lyng og fredede Kæmpehøie. Engang, Digteren Jeppe Aakjær besøgte mig for at se, hvad jeg havde af Blicher-Autografer, undrede han sig over, at Blicher ikke havde skrevet noget om Mors, og da jeg svarte ham: hvad mener De da om »Pinen«, en lille Novelle om et Færgested fra Salling til Mors, hvor Blicher omtaler den store Malhøi ved Landeveien fra Ny-

Himmelbjerget, set fra Seis' Hede

køb ing til »Nissund«, ja, saa maatte han jo indrømme, at han havde glemt det.

Man blev dengang endnu befordret med Landpost og Baadfærge til Thy, hvor vi i Vestervig var ved Prins Buris' og Liden Kirstens Grav, som Folkesagnene har travlt med og Digterne da ogsaa.

Paa Gennemreise i Salling var vi ved den gamle ærværdige Borg Spøttrup og Krabbesholm ved Skive og foer saa ned til Viborg; her var vi et Par Dage, nærmest for at komme ud til Hald og Finnerup, hvortil vi dog ikke kom, da der trak et Tordenvejr op, medens vi var ved Hald.

I Skanderborg var det kun egentlig det historiske, der tiltrak, Kirken, der var en Rest af det gamle Slot og Nonnebjerget en stor Høislette med stærkt skraanende Fald, hvor Niels Ebbesen kæm-

pede sin sidste Kamp mod Grev Geerts hævnfnysende Sønner.

I Silkeborg derimod blev vi i længere Tid. Vi fik et rart Logis i et lille, smukt beliggende Hotel Hattenæs, og herfra gjorde vi daglige Udflugter til Seis-Hede, Himmelbjerget og med Dampbaad paa Juel-Sø til de smukke Udsigter og Høider i Skovene, og efter at have faaet varige Indtryk af al denne storslaaede Natur, drog vi til Veile, hvor der ogsaa var nok for Øiet og Skitsebogen.

Fra et lille godt Hotel ved Stationen gjorde vi Udflugter til Munkebjerg, Greisdalen og det gamle historiske Jellinge, hvor Kongehøiene og Runestenene paa Kirkegaarden ret var »Mad for Mogens«, som man siger; her i Jellinge overværede vi en Sprøiteudrykning, der vilde have egnet sig for »Klods-Hans«; det var om Formiddagen i en brændende Sol, at vi, efter en anstrengende Vandring, drak en Sodavand i Krohaven; pludselig hørte vi Raaben og Skrigen, der var udbrudt Ildløs i en nærliggende Landsby, og Sprøiten skulde da ud; men ligesaa ofte den fyldtes med Vand, tabløb det henad Veien, og grinende af det Hele opgav Mandskabet det, idet de meget rigtigt bemærkede, at der ingen Vand vilde være, naar de naaede derud; imidlertid brændte Huset.

En Dag, det var Regnveir, gik vi hen i Veile smukke Kirke, som for mig havde to Attraktioner: et Portræt i Legemsstørrelse af Anders Sørensen Wedel, Veiles berømte Bysbarn — og et mærkeligt Mumielig af en Kvinde, der i Oldtiden har

Samsø, Parti fra Langøre

været levende nedsænket i en Mose; det gjorde ved Fundet endel Opsigt i den arkæologiske Verden, og der var Røster for, at det kunde være Dronning Gunhild, som Historien jo beretter blev aflivet paa denne Maade; men der var strax andre, som bestred det (Worsaae); som sagt, det vises frem i Kirken, og det interesserede mig stærkt; Wedels Portræt, som er malet af J. Roed, fik jeg tegnet en god Kopi af, saa det var en vel anvendt Dag, dog ikke for min Hustru, som kedede sig lumsk; men hun fik Revanche, da der om Eftermiddagen var et stort Bryllup, hvortil Brudekareten havde travlt med at bringe og hente Følget.

I Kolding, paa Gennemreise, besøgte vi Rektor Sigurd Müller, i sin Tid vore rare Naboer i København, og de gik ved Aftenstid en lang Tur med os ud til Slotsruinen, som Müller har gjort et stort Arbeide for at faa indrettet til et historisk By-

Museum, som nok ogsaa lykkedes ham; næste Morgen seilede vi med Dampskib gennem Lillebelt, forbi Byerne Assens og Faaborg, forbi Horne Kirke, alle Smaaøerne, hvoraf særlig Lyø, det var jo her, at den lumske Grev Henrik fangede Valdemar og Sønnen, interesserede, indtil vi endelig henad Aften naaede Svendborg; vi gik ud til Christiansminde, hørte Musik, seilede saa næste Morgen gennem det smukke Svendborgsund, forbi Taasinge og Langeland og endte Seiladsen i Masnedsund, hvorfra vi pr. Jernbane kom til København. »Saaledes endte den første puniske Krig«, som Kofods Verdenshistorie fortæller, og jeg skulde mene, at vi fik noget for de 300 Kr.

Fra Aarhus seilede jeg i mine unge Dage med Dampskib til Kalundborg; det var før den Tid, da Anløbsstedets Havn ved Samsø blev udvidet til, at Skibet kunde gaa ind til Bolværket; man blev landsat i Baade, hvilket i uroligt Veir, var temmelig besværligt. Ombord i Damperen var endeel Faar, som skulde iland paa Samsø; der var ogsaa endeel Præster, de kom fra et Møde i Jylland, og der forefaldt da følgende Ordvexel mellem nogle af dem, da Faarene godt og vel var komne ned i Baaden: »Se, det var nu Hjorden!« hvortil en Præst, som ogsaa skulde iland, svarede: »Ja, og nu kommer Hyrden«, hvilket Svar vakte megen Munterhed.

Ikke tænkte jeg dengang, at jeg endeel Aar efter skulde se min Søn som Præst paa denne deilige, veldyrkede Ø, der baade rummer jydsk og sjæl-

Nordby Præst skal til Thunø

landsk Natur, og hvor vi i mange Aar skulde tilbringe vore Ferier og føle os som hjemme hos vor kære Søn og Svigerdatter, ret et Mønster for en Præstekone.

Denne skønne Ø, som meget faa Mennesker kender noget til, og som tror, at den umuligt har Brug for mere end een Præst, mens den har fire og en Provst, har ogsaa sin Historie og sine Sagn, og paa Grund af sin Uberørthed af Nutidens Uro og Travlhed, er der et eget Trylleri fra Fortiden, baade over Landskabet og Menneskene. Naar man

kommer ud paa Heden og ved Sælvigbugten, eller i Bakkerne ved Isehoved, da maa der se ud, ganske som i Oldtiden, og derfor kom jeg strax til at elske Samsø, fordi jeg kunde drømme om Ørvarrod, Hjalmar og Angantyr; da min Søn har det store Nordby Sogn, saa er jeg midt i det Hele. Thieles Folkesagn fortæller om den saakaldte Skodshøi, som er ude paa Nordby Hede, at Bjergtrolden er Skyld i, at intet Kvæg vil blive liggende paa Høien om Natten, men altid ved Solens Nedgang gaar ind paa Heden.

L. Thura fortæller i sin Samsøs Beskrivelse, at det var paa Kyholm, at Bonden talte med Havfruen, der spaaede Kong Christian IV's Fødsel, og endelig fortæller Thiele: at der Kong Christian den Fjerde engang formedelst Modvind landede Vest for Nordby, gik just Præstens Karl der og pløiede. Da tog Kongen Ploven ud af hans Hænder, fulgte en Fure ned og sagde derpaa til Karlen: »Hils nu din Husbond og sig, at Kongen har pløiet for ham.«

Naar jeg nu i Tankerne har dvælet ved alle disse Steder, hvortil vi søgte, deels ved Egnens Karakteer og Skønhed, men ogsaa dragne af de historiske Minder, saa er det med en egen alvorlig Følelse at man tænker paa, at her, i Kronborg Kasematter, har Oluf Steenvinkel hensmægtet Timer af sit Liv; her i Dragsholms dybe Fængselskælder, har James Bothwell, Skotlands mægtige Jarl tilbragt mange Aar af sit Liv, tildeels i Vanvid, og selv naar man staar i Koldinghus's fugtige Kælderfængsel, maa man i Medfølelse tænke paa

Voldsmanden, Skipper Clement, som efter en eventyrlig Tilværelse blev henrettet her, saa minder Tankerne om Menneskelivets Omvexlinger, om »Sjælenes Pilgrimsgang«, ikke altid »gennem de fagre Riger«, og da stiger der et lønligt Suk op i vort Bryst, om dog vi maatte gaa herfra »til Paradis med Sang«.

XI

SLUTNING

Forinden jeg afslutter dette Arbeide, der i min høie Alderdom, nærved 84 Aar, har været mig saa uendelig kært at sysle med og derved ligesom gennemleve en lang Aarrække af mit Liv, der har været saa rigt i alle Henseender, kan jeg ikke nægte mig selv den Glæde at udtale, at hvis ikke min kære Velynder, Konsul J. F. Erichsen, saa indtrængende og opmuntrende havde opfordret mig til at nedskrive, hvad jeg, efter hans Mening, kunde have at meddele, havde jeg næppe vovet mig til dette Arbeide.

Konsul Erichsen, for hvem jeg har udført en Række Arbeider, større og mindre Akvareller og Tegninger, har givet mig det sikreste Bevis for, at han kunde bruge mig, derved, at han aldrig har ladet mig mærke, at han var utilfreds med mine Ting, men tvertimod opmuntret mig til at tage fat, selv om jeg havde Betænkeligheder ved Opgavens Vanskelighed; det er da ikke underligt, at jeg føler mig ham hengiven og gerne vil se hans Navn

her blandt mine kæreste Minder, om han da ikke har noget derimod.

Saa er der to Mænd, Sognepræst N. Juhl og forh. Amtsveiinspektør Winkel, som begge har, kærligt og trofast, i en Aarrække paavirket og ledet mig i mit Gudsforhold, hvorfor jeg ikke nok kan være dem taknemlig.

Det er jo saadan, vel sagtens for de Fleste, at jo mere man nærmer sig Graven, desto stærkere kommer Evighedsspørgsmaalet til at fylde Tankerne: »Hvad har du gjort de mange Aar, du har i Verden levet?, tænk, trygge Sjæl, at Alting staar i Herrens Bog opskrevet.«

H. C. Andersen, som var et fromt Guds Barn, og som aldrig i sine Skrifter, hvor der var Leilighed dertil, undlader at give Gud Æren for hvad der er skænket ham, har skrevet følgende Ord, der staar paa hans Grav som det sidste han har at sige Verden:

»Den Sjæl, Gud i sit Billede har skabt,
er uforkrænkelig, kan ei gaa tabt;
vort Jordliv her, er Evighedens Frø;
vort Legem dør, men Sjælen kan ei dø.«

det vil altsaa sige, at dersom vi lever Livet her i en levende Tro paa, at Gud er vor Fader og Jesus Kristus vor Frelser, saa vil vi ogsaa forstaa, at Sjælen hører hjemme i Himlen.

Saa vender jeg mig til min kære Hustru, som i 56 Aar kærligt og trofast har deelt Livet med mig og vore to Sønner, Sognepræst Aage Bayer paa

Samsø og Ingeniør Erik Bayer; der var mangt og meget, der kunde fortælles om et lykkeligt Familieliv og jeg siger de tre Kære en inderlig Tak for de lyse og deilige Minder; men først og sidst en Tak til Gud for de Kære, Han har skænket mig, og Tak for den Naade, at Han har ledet og ført mig gennem Alt, baade som Barn og som Mand; kunde jeg, som David, sige: »Herre! oplad mine Læber, saa skal min Mund kundgøre Din Pris!« men jeg kan kun stamme paa en ringe, fattig Tak!